

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TÜRK VE İSVEÇLİ ANNELERİN ÇOCUKLARI İÇİN
KULLANDIKLARI MUTLULUK ARTIRICI
STRATEJİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

**KÜBRA BALTACI
17711009**

**TEZ DANIŞMANI
Doç.Dr. ÖZKAN SAPSAĞLAM**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK VE İSVEÇLİ ANNELERİN ÇOCUKLARI
İÇİN KULLANDIKLARI MUTLULUK ARTIRICI
STRATEJİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

**KÜBRA BALTACI
17711009
ORCID NO: 0000-0002-4751-7571**

**TEZ DANIŞMANI
Doç.Dr. ÖZKAN SAPSAĞLAM**

**İSTANBUL
2020**

ÖZ

TÜRK VE İSVEÇLİ ANNELERİN ÇOCUKLARI İÇİN KULLANDIKLARI MUTLULUK ARTIRICI STRATEJİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Kübra Baltacı

Haziran, 2020

Erken çocukluk dönemi olarak adlandırılan çocuğun doğumundan sekiz yaşına kadar olan dönem insan hayatının en önemli dönemlerinden biridir. Çocuğun doğumundan itibaren başlayan bu dönemde aile hayatı bir önem taşımaktadır. Çocuk ilk eğitimini ailede alır ve anne-babalar çocukların ilk öğretmenleridirler. Kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde anne ve babaların tutum ve davranışları çocuğun gelişimi üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Ebeveynlik tutum ve davranışları pek çok değişkenden etkilenmektedir. Bunlardan birisi de ebeveynlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleridir. Literatür incelendiğinde Türk ve İsveçli annelerin çocukları için uyguladığı mutluluk artırıcı stratejiler üzerine bir çalışmanın daha önce yapılmadığı ve iki kültür arasındaki farklılıkları inceleyen çalışmaların az olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da Türk ve İsveçli annelerin çocuklarına karşı kullandıkları mutluluk stratejileri üzerine bir karşılaştırma yapılmaktadır. Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi ile yapılmış olup Türk ve İsveçli annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı strateji düzeylerinin incelenmesi, iki alt örneklem bakımından farkların incelenmesi, alt örneklemelerde ve toplam örnekleme çocuklara uygulanan mutluluk artırıcı strateji düzeylerinin belirleyicilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemine uygun olarak ve Betimsel Araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın grubunu 1-5 yaş arası çocuğu olan 100 Türk ve 100 İsveçli anne oluşturmaktadır. Çalışma İsveç'in Sundsvall şehrinde bulunan İsveçli ve gönüllü 100 anne ile İstanbul'da yaşayan Türk ve gönüllü 100 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında "Development of Subjective Well-Being Increasing Strategies Scale for Children (1-5 Ages)" adlı ölçek kullanılmıştır. Ölçek, önce İngilizce'ye, ardından anneler için İsveç diline çevrilmiştir. Ölçek, İsveç diline çevrildikten sonra üç uzman görüşü alınarak ölçeğin yapı geçerliliği test edilmiş, İsveçli 50 anne ile pilot çalışma yapılmış ve beş anneye ölçek uygulanarak maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiştir. Pilot uygulama yapılan 50 anne, İsveç örnekleminde yer alan çalışma grubuna dâhil edilmemiştir. Uzman görüşü ve pilot uygulama çıktıları doğrultusunda ölçeğin İsveç diline çevrilmiş son hali oluşturulmuş ardından ölçek İsveç'te yaşayan ve çalışma grubunda yer alan annelere uygulanmıştır. Veri analiz sürecinde, verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmıştır. Normallik testi sonucunda veri setinin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Normallik testi sonuçları doğrultusunda parametrik olmayan test tekniklerinden faydalanılmasına karar verilmiştir. Annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejileri ölçeğinin değişkenlerinden tüm örneklem için olan kültür, çalışma durumu, medeni

durum değişkenlerinin karşılaştırılmasında, ilişkisiz t testinin sayıltılarının karşılanmadığı durumda başvurulabilecek non-parametrik bir analiz olan Mann Whitney U testi ve yaş, eğitim durumu değişkenlerinin karşılaştırılmasında ise varyans analizinin sayıltılarını karşılamadığı durumlarda yararlanılan non-parametrik bir analiz olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda Türk annelerin mutluluk artırıcı stratejileri İsveçli annelere göre daha fazla kullandıkları görülmüştür. Çalışmayan annelerin mutluluk artırıcı stratejileri çalışan annelere göre daha yüksek düzeyde kullandıkları görülürken lise ve altı eğitim seviyesindeki annelerin mutluluk artırıcı stratejileri lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindeki annelere göre daha yüksek düzeyde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Lisans ve lisansüstü eğitime sahip anneler arasında bu bakımdan önemli bir fark saptanmamıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda kültürün, annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejiler üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Erken ocukluk, Kültür, Ebeveyn, Mutluluk Artırıcı Stratejiler

ABSTRACT

COMPARISON OF SUBJECTIVE WELL-BEING INCREASING STRATEGIES THAT TURKISH AND SWEDISH MOTHERS USE FOR THEIR CHILDREN

Kübra Baltacı

June, 2020

The period from the birth of the child to the age of eight, which is called the early childhood period, is one of the most important periods of human life. In this period of time, the family plays a vital role. The education life of children starts in the family, and parents are the first teachers of children. When the foundations of personality development are laid, attitudes and behaviors of mothers and fathers in early childhood have a very important effect on a child's development. Parenting attitudes and behaviors are affected by several variables. One of these is the socio-economic and cultural characteristics of the parents. When the literature is analyzed, it has been seen that there has been no published research in which the happiness- enhancing strategies applied by Turkish and Swedish mothers for their children are examined extensively and it has been seen that there are few studies are examining the differences between these cultures. In this study, a comparison is created on the happiness methods utilized by Turkish and Swedish mothers concerning their children. This study was carried out employing the method of screening, which is one of the quantitative research methods, and it was aimed to examine the levels of happiness increasing strategy applied by Turkish and Swedish mothers to their children, to analyze the differences in terms of two sub-samples, and to determine the determinants of the levels of happiness-increasing strategies applied to children in the sub-sample and the total sample. The research was carried out by following the quantitative research method and descriptive research design. Criteria sampling method was used to determine the sample group. The sample of the study consists of 100 Turkish and 100 Swedish mothers who have children between the ages of 1 to 5. The study was carried out with volunteer Swedish mothers in Sundsvall, Sweden, and volunteer Turkish mothers in Istanbul, Turkey. The scale of "Development of Subjective Well-Being Increasing Strategies Scale for Children (1-5 Ages)" was used to collect the research data. The scale was first translated into English and then into Swedish for mothers. After the scale was translated into the Swedish language, the construct validity of the scale was tested by taking the opinions of three experts, a pilot study was applied with 50 Swedish mothers and the comprehensibility of the items was tested by applying scale to five Swedish mothers. 50 mothers who were piloted were not included in the study group in the Swedish sample. The final version of the scale was translated into Swedish in line with expert opinion and pilot application outcomes, and then the scale was applied to the mothers who live in Sweden and the working group. The data gathered for this study violates the normality assumption; therefore, the Mann Whitney U test was used with the purpose of the comparison in culture and working status variables of the happiness-enhancing strategies scale used by mothers for their children. In order to examine the

comparison of the variables of age and education level of the scale of happiness-increasing strategies used by mothers for their children, the Kruskal Wallis H test was employed as a non-parametric test. As a result of the findings, significant data were concluded that Turkish mothers applied higher levels of happiness-enhancing strategies to their children. When the average values were examined, it was concluded that mothers who did not work applied higher levels of happiness-enhancing strategies to their children compared to working mothers. While the happiness-increasing strategies applied by the mothers that hold high school and lower degrees are higher than that of the mothers with undergraduate and graduate education levels. There is no significant difference in this regard between mothers with undergraduate and graduate educational background. In line with the results of the research, it can be said that culture is effective in the happiness- increasing strategies that mothers use for their children.

Key Words: Early Childhood, Culture, Parent, Happiness-Enhancing Strategies.

ÖN SÖZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmada araştırmamın her aşamasında bana büyük bir özveriyle rehberlik eden, bildikleriyle her soruma sabırla yanıt veren değerli danışmanım Doç.Dr. Özkan SAPSAĞLAM hocama saygılarımı sunar ve teşekkür ederim. Yaşadığım bu zorlu ve yorucu süreçte verdiğiniz destek ve öğrettiğiniz her şey için minnettarım.

Çalışmada kullandığım ölçeğin kullanım izni konusunda desteğini esirgemeyen Prof.Dr. Ali ERYILMAZ ve Doç.Dr. Özkan SAPSAĞLAM hocalarıma teşekkür ederim. Çalışmamın veri toplama aşamasında bana yardımcı olan ve her aşamasında yanımda olan Tove LIINASAARI, Johanna STAAF, Camilla SUNDLING hocalarıma, öğretmen arkadaşlarıma ve değerli annelere teşekkür ederim. Ayrıca değerli katkıları ve ilgileri için jüri üyeleri Doç.Dr. Özkan SAPSAĞLAM, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nur TUĞLUK ve Prof.Dr. Serdal SEVEN hocalarıma çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamı yazma sürecimde bütün varlıklarıyla benimle olan, her daim beni sözleriyle ve davranışlarıyla yüreklendiren başta Beyza İBA, Merve ACAR ve Dilan YALÇIN olmak üzere bütün dostlarıma teşekkür ederim.

Ve her zaman en büyük destekçim olan ve yorgun düştüğüm anlarda bana olan inançlarıyla beni ayağa kaldıran sevgili ailem... Her zaman bana istediğim şeyleri yapabileceğime olan inancının ve güveninin olduğunu hissettiren annem Nilüfer BALTACI ve babam Avni BALTACI'ya; inancı ve güveniyle birlikte sevgisini de daima benimle hissettiğim kardeşim Büşra BALTACI'ya çok teşekkür ederim.

İSTANBUL; Haziran, 2020

Saygı ve sevgiyle,
KÜBRA BALTACI

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2.1. Alt Amaçlar	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıtlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	8
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Erken Çocukluk Döneminin Tanımı ve Önemi	9
2.2. Erken Çocukluk Döneminde Çocuğun Gelişim Özellikleri.....	9
2.2.1. Bilişsel Gelişim	9
2.2.2. Dil Gelişimi	11
2.2.3. Sosyo-Duygusal Gelişim.....	12
2.2.4. Fiziksel Gelişim.....	14
2.3. Çocuk ve Aile.....	15
2.3.1. Ailenin Tanımı ve Yapısı	15

2.3.2. Ailenin Görevleri.....	17
2.3.3. Çocuğun Gelişiminde Ailenin Rolü	18
2.3.4. Anne-Baba-Çocuk İlişkisinde Olması Gereken Faktörler	20
2.3.4.1. Sosyalleşme.....	20
2.3.4.2. Sosyal Destek	21
2.3.4.3. Sevgi.....	21
2.3.4.4. İletişimsel Duyu Oluşturma	21
2.3.4.5. Çatışma.....	22
2.3.4.6. Mahremiyet Yönetimi	22
2.3.4.7. Aile İletişim Kalıpları (Family Communication Patterns).....	23
2.3.5. Sağlıklı (Fonksiyonel) Aileler	24
2.3.5.1. Sağlıklı Ailenin Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	24
2.3.6. Sağlıksız Aile	26
2.3.6.1. Sağlıksız (Fonksiyonel Olmayan) Ailenin Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	27
2.3.6.2. Ailede Karşılaşılabilecek Olumsuz Durumlar ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	28
2.3.7. Anne-Baba-Çocuk İlişkisi	29
2.4. Ebeveyn Tutumları.....	31
2.4.1. Ebeveyn Tutumlarının Kuramsal Temeli.....	32
2.4.2. Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	34
2.4.2.1. Farklı Kültürlerde Ebeveyn Tutumları.....	36
2.4.2.2. Türk ve İsveç Kültürlerinde Ebeveyn Tutumları	38
2.4.3. Ebeveyn Tutumlarının Çocuk Üzerindeki Etkisi	41
2.4.3.1. Demokratik Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri..	42

2.4.3.2. Otoriter (Baskıcı) Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.....	44
2.4.3.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	46
2.4.3.4. Tutarsız Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	48
2.4.3.5. İlgisiz/Kayıtsız Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	50
2.4.3.6. Reddedici Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri ...	52
2.4.3.7. Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	53
2.4.3.8. Mükemmelliyetçi Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.....	55
2.5. Öznel İyi Oluş (Bireysel İyilik Hali).....	57
2.5.1. Öznel İyi Oluş Kuramları	59
2.5.1.1. Uyum kuramı	59
2.5.1.2. Sabit Nokta Kuramı.....	60
2.5.1.3. Erek (Telic) Kuramı	60
2.5.1.4. Tabandan Tavana ve Tavandan Tabana Kuramı.....	60
2.5.2. Bireyin Öznel İyi Oluş Özellikleri	61
2.5.3. Ebeveyn Tutumlarının Çocukların Öznel İyi Oluşları Üzerindeki Etkisi	62
2.6. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar	64
2.6.1. Konuyla İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	64
2.6.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	73
3. YÖNTEM.....	76
3.1. Araştırmanın Deseni	77
3.2. Araştırma Grubu	77
3.3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Aracı	78

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	80
3.4.1. Betimsel İstatistikler.....	81
3.4.2. Normal Dağılım İstatistikleri	81
3.4.3. Türkiye ve İsveç Alt Örneklemleri Ölçek Geçerlilik ve Güvenirlilik Bulguları.....	82
4. BULGULAR.....	87
4.1. Ölçekte Yer Alan Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular.....	87
4.2. Annelerin Çocukları İçin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	88
5. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	92
5.1. Annelerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	92
5.2. Annelerin Çocukları İçin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Sonuçlar.....	93
6. ÖNERİLER	97
KAYNAKÇA	98
EKLER.....	123
EK 1: Veri Toplama Ölçeği	123
EK 2: Veri Toplama Aracının İsveççe Versiyonu	124
EK 3: Aydınlatılmış Onam Formu.....	126
EK 4: Anket ve Araştırma İzni	128
EK 5: Araştırma Değerlendirme Formu.....	129
EK 6. Ölçeğin kullanıldığı okullardan alınan izin belgesi 1	130
EK 7. Ölçeğin kullanıldığı okullardan alınan izin belgesi 2	130
ÖZ GEÇMİŞ.....	131

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Öznel İyi Oluş Bileşenleri	58
Tablo 2: Betimsel İstatistikler	81
Tablo 3: Normal Dağılım İstatistikleri	81
Tablo 4: İsveç Alt Örneklemi Ölçek Geçerlilik Ve Güvenirlilik Bulguları	83
Tablo 5: Türkiye Alt Örneklemi Ölçek Geçerlilik Ve Güvenirlilik Bulguları	84
Tablo 6: Tanımlayıcı İstatistikler	87
Tablo 7: Türk Ve İsveçli Anneler Arasında Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Mann Whitney U Testi İstatistikleri	89
Tablo 8: Yaş Gruplarına Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Kruskal Wallis H Testi İstatistikleri	89
Tablo 9: Çalışma Durumuna Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Mann Whitney U Testi İstatistikleri	90
Tablo 10: Eğitim Seviyesine Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Kruskal Wallis H Testi İstatistikleri	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Araştırma Modeli	79
Şekil 2:	Araştırma Süreci.....	80

KISALTMALAR

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
TDK	: Türk Dil Kurumu
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
CSM	: Communication Sense Making (İletişimsel Duyu Oluşturma)
CPM	: Communication Privacy Management (İletişim Gizliliği Yönetimi)
FCP	: Family Communication Patterns (Aile İletişim Kalıpları)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
diğ.	: diğerleri
vb	: ve benzeri
h	: hipotez

1. GİRİŞ

1.1. Problem durumu

Çocuğun doğumu ve gelişimiyle ilgili geçmişten günümüze kadar yapılan araştırmaların ve çalışmaların sonucu, okul öncesi dönem ya da erken çocukluk döneminin insan hayatının en önemli ve en kritik dönemi olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuğun doğumundan ilkökula başlayana kadar olan bölümünü kapsayan bu dönem çocuğun gelişimsel ve bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının ve özbakım becerilerinin desteklendiği, mevcut potansiyelinin ortaya çıkarıldığı ve geliştirildiği, çocuğun içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerinin benimsendiği ve ilkökula hazırlığının sağlandığı sistemli ve planlı bir eğitim sürecidir (Kuru Turaşlı, 2012).

Çocuğun doğumundan itibaren başlayan bu dönemde çocuğun yetkin bir birey olabilmesi için ailenin etkisi hayati bir önem taşımaktadır. Çocuğun yaşamında bu denli önemli bir yere sahip olan okul öncesi dönemde ebeveynlerden gördükleri duygusal destek ve tutumlar, çocuğun gelişimini oldukça etkilemektedir. Çocuğun eğitiminin ilk olarak ailede başladığı ele alındığında ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarında titiz ve dikkatli olmaları gerekmektedir. Bu dönemde çocukların henüz çevrelerinden bihaber olmaları, duygu ve düşüncelerini tanımlamaları ve ifade etmeleri bakımından güçlük yaşamaları, kendi iyi oluş hallerinin, ilgi ve yeteneklerinin farkında olmamalarından ötürü onlarla ilgilenen yetişkinlerin çok bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir (MEGEP, 2011).

Özyürek ve Tezel Şahin (2017)'e göre anne ve baba olmak hem kendileri hem de çocukları açısından çok fazla sorumluluk isteyen oldukça özel bir durumdur. Bu sorumluluk, anne ve babaların çocuk yetiştirme ve bakımı konularında yeterli ve doğru bilgiye ulaşmayı, gerekli becerileri edinmeyi ve birçok konuda fedakârlık yapabilmeyi gerektirir. Bu yüzden, anne ve baba olmaya aday bireylerin çocuk sahibi olmadan önce, bu sorumluluğu alabilmeye hazır olup olmadıklarına karar vermeleri ve çocuk yetiştirme konusunda kendilerini eksik gördükleri konular hakkında bilgi edinmeleri gerekmektedir.

Toplumda meydana gelen sosyal gelişmeler ve toplumsal normlar aileler aracılığıyla toplumsal yapıya kazandırılır. Aile birey için bir kimlik oluştururken aynı zamanda toplumsal normların aile üyeleri tarafından uygulanıp uygulanmadığını da denetler. Ailenin toplumsal görevlerinin yanı sıra çocuğun özsaygısının gelişmesi ve bir kimlik oluşturmaya için gerekli donanımı ve olanakları ebeveynlerin çocuğa sağlamaları gerekmektedir (Kaya, 1997).

Çocuklarıyla sağlıklı iletişim becerilerine sahip olan aileler, onlar için gerekli olan fonksiyonlarını yerlerine getirirler (Uçur, 2005). Lewis, Beavers, Gosselt ve Philips aile içi iletişimi iyi olan ve kendilerinden beklenen işlevleri yeterli ve gerekli düzeyde yerine getiren aileleri sağlıklı aileler olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2010). Karşılıklı olarak sağlıklı aile iletişiminde sahip aile bireyleri, bu iletişimden oldukça memnundurlar ve psikolojik olarak iyi bir ruh haline sahiptirler. İnsan ilişkilerinde çatışmaya çok fazla yer vermeyen sağlıklı ilişkiye sahip kişiler, meydana gelen değişikliklere uyum sağlamada başarılıdırlar, etraflarında gelişen stresli olaylarla başa çıkmada çok iyilerdir (Nazlı, 2016). Sağlıklı ailelerde ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri olumlu tutumlar çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkilere sahiptir.

Aile bireylerinin birbirlerinin fikirlerine saygı duyduğu, karşılıklı sağlıklı iletişimin bulunduğu ve sevgi, saygı gibi duyguların yer aldığı olumlu ailelerde yetişen çocuklar stres durumlarıyla daha iyi başa çıkabilirler. İçinde bulundukları olumlu aile ortamı iletişim sürecinde çocukların bireysel refahını kolaylaştırır (Floyd, 2006; Hays ve diğ., 2016; Koenig Kellas, Kranstuber Horstman, 2015). Nitekim Arslan ve Kabasakal (2013)'ın ergenlerin problem çözme becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmanın sonucunda ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı çalışmada ergenlerin problem çözme becerilerinin ana-baba tutumları ve sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocukları için sergilediği olumlu tutumlar, çocuklarda yüksek benlik algısını desteklemenin yanı sıra onların sorumluluk bilinci olan ve kendi denetimlerini sağlayabilen bireyler olmalarını da sağlar (Gander, Gardiner, 2001; Potts, Mandleco, 2012; Öztürk, Şanlı, 2012). Nitekim Evirgen (2010)'ın okul öncesi dönemde bulunan çocukların aile içi ilişkileri ile sosyal yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma aile içi ilişkileri olumlu yönde algılayan çocukların okul ortamında sosyal

yeterlilik düzeylerinin, olumsuz yönde algılayan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılması bunu desteklemektedir. Ayrıca olumlu ebeveyn tutumları çocukların akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Arcan (2006)'ın ebeveyn tutumları ile çocukların akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada olumlu bir ebeveyn tutumu olan demokratik tutumun çocuğun yüksek akademik başarısıyla ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özel ve Zelyurt (2016)'ın yaptığı araştırmanın sonucunda anne-baba eğitiminin ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımlarını sağladığı, çocuklarıyla olan iletişimlerini daha sağlıklı ve etkili hale getirerek olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Aile, karşılıklı sevgi, saygı, güven ve dayanışma gibi bireylerin birbirlerini tamamlayan duygularıyla oluşan toplumsal bir yapıdır (Acar ve diğ., 2015). Ancak bu olumlu duyguları barındırmayan, bireyler arasında çatışmalı ilişkiler olan aileler de bulunmaktadır. Sağlıksız aile olarak adlandırılan bu ailelerde bulunan bireyler arasındaki ilişki çatışmalı, düzensiz veya fizyolojik ya da psikolojik sorunlar oluşturacak şekildedir (Nazlı, 2016; Uçur, 2005). Sağlıksız aileler, aile içi iletişimin iyi olmaması sebebiyle kendinden beklenen işlevleri yeterli düzeyde yerine getiremezler (Polat, 2010). Sağlıksız ailede yetişen bir çocuğa karşı ebeveynlerin tutumları farklı olmaktadır ve çocuk üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Nitekim Dam (2008)'ın aile faktörünün çocuğun okul başarısındaki etkisi hakkında yaptığı araştırmada ailevi sorunları olan öğrencilerin okul başarılarının, ailevi bir sorunu olmayan ve ailesinden destek gören öğrencilerin okul başarılarından daha düşük olduğu sonucu bunu desteklemektedir. Böylece ailenin çocuğun okul başarısını etkilediği söylenebilir.

Sevgi, saygı, yakınlık gibi olumlu duyguların olmadığı, sağlıklı iletişimin bulunmadığı ebeveyn tutumları da çocukların gelişimleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Eşlerin boşanması, ebeveynlerden birinin ya da ikisinin de kaybı gibi olumsuz durumların yaşanması halinde çocuk ebeveyn ilgisinden ve sevgisinden mahrum büyür ve olumlu bir rol modelin olmaması çocukta yoksunluk oluşturur. Yoksunluk oluşması ise çocuğun suça karışma yatkınlığını artırabilmektedir (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Bayındır, Özel, Köksal, 2007; Karakuş, Tekin, 2012). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda genel olarak ailesinde parçalanma durumu olan olumsuz aile ortamlarında çocukların suça sürüklendikleri ve suç oranlarının yüksek olduğu

görülmektedir (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Gürler, 2005; Kunt, 2003; Öter, 2005).

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri çocuk üzerinde psiko-sosyal açıdan ciddi etkilere neden olmaktadır. İletişimin yetersiz ve dengesiz olduğu sağlıklı ailelerin çocuklarında çocuk suçluluğunun yanı sıra özgüven eksikliği, düşük benlik algısı, akut psikiyatrik bozukluklar, akademik başarı düşüklüğü, sosyal çevre edinememe ya da arkadaş edinememe, gerilim, depresyon ve olgunlaşamama, hırsızlık gibi çocuğun yaşamını etkileyen olumsuz belirtiler de gözlenmektedir (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Kunt, 2003). Nitekim Arslan ve Durmuşoğlu Saltalı (2012)'nın ebeveyn tutumlarının okul öncesi çocuğun sosyal yeterlilikleri ve içe dönük davranışları üzerindeki etkisini incelediği araştırmada ebeveyn davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri olumsuz tutumlar, çocukların düşük benlik algısına sahip olmasına neden olur. Ayrıca çocuğun girişkenliğinin, bağımsızlığının ve otokontrolünün düşük; saldırganlığının, güvensizliğinin yüksek olmasına neden olur (Gander, Gardiner, 2001; Potts, Mandleco, 2012; Öztürk, Şanlı, 2012). Nitekim Dursun (2010)'un okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında bir ilişki bulunmuştur. Olumsuz ebeveyn tutumlarıyla ilgili yapılan diğer bir araştırma olan Sezer, Kolaç ve Erol (2013)'un yaptığı araştırmada ise ebeveynlerin kavga etme sıklıklarının ve ebeveyn tutumlarının çocuklardaki saldırganlığı etkilediği saptanmıştır. Yine Başal ve Taner Derman (2013)'ın okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada olumsuz bir ebeveyn tutumu olan reddedici tutumun çocukların içe kapanık, hiperaktif, kıskançlık, iştahsızlık, aşırı inatçılık, vurma ve tırnak yeme gibi davranış problemlerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Topçu Bilir ve Sop (2016)'un okul öncesi dönemindeki çocukların aile ilişkileri ve çocuklardaki problem davranış düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ise çocukların aile ilişki düzeyleri ile problem davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve anne-çocuk çatışma düzeyi arttıkça çocuklarda görülen davranış problemlerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyalleşme sürecinin en fazla olduğu ve kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde anne ve babalar tarafından uygulanan ebeveyn tutumları önemli rol oynamaktadır. Demokratik, otoriter, hoşgörülü vb. çeşitleri olan, ebeveynlerin çocuklara karşı tavır ve davranışları olarak tanımlanan ebeveyn tutumları, toplumdan topluma değişmektedir. Çocuk yetiştirme tutumları toplumdan topluma değişmekle kalmayıp o toplumdaki aileler arasında da değişmektedir. Böylece ne kadar çok ebeveyn varsa o kadar çok ebeveyn tutumu var denilebilir (Kulaksızoğlu, 2004).

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Türk ve İsveçli annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejilerin incelenmesi, iki alt örneklem bakımından farkların incelenmesi, alt örneklemelerde ve toplam örnekleme çocuklara uygulanan mutluluk artırıcı strateji düzeylerinin belirleyicilerinin incelenmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Türk ve İsveçli anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark var mıdır?
2. Farklı yaştaki anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark var mıdır?
3. Çalışan ve çalışmayan anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark var mıdır?
4. Farklı eğitim seviyesindeki anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Erken çocukluk döneminde bulunan bir çocuğun temel fizyolojik gereksinimlerinin yanı sıra sevgi, güven, yakınlık gibi manevi ihtiyaçlarının da doyurulması gerekmektedir. Çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilmesinde ebeveynin çocuğa yönelik tavır ve tutumları önem arz etmektedir. Ebeveynlerin tutumu gelişim sürecinde olan çocuğa model olur. Çocuk ebeveynlerini taklit ederek kendine bir kimlik oluşturmaya başlar. Çocuklar ebeveynlerin kendilerine

yönelik tutumlarından etkilenecek kendi öznel iyi oluşlarını oluştururlar. Bu noktada ebeveyn çocukları için en doğrusunu yapmaya çalışır.

Anne ve babaların tutumları çocuklarının gelişim alanlarını, akademik başarılarını, mutluluklarını ve psikolojik iyi oluşlarını etkilemektedir. Ereş (2009)'e göre çocuğun psikolojik olarak sağlıklı bir iletişim gösterebilmesi için ebeveynlerin hem çocuğa karşı hem de kendi ilişkileri dâhilinde tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekmektedir ve ebeveynlerin çocuklarının gelişimini desteklemek için verdikleri eğitim çok önemlidir. Özbey (2009) ailenin çocuğu ile kurduğu sıcak ve olumlu iletişimin çocuğun problem oluşturan davranışlarını azalttığını ve aynı zamanda çocukların problem çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının iyi olması çocukların akademik anlamda daha başarılı olmalarını sağlar. Ayrıca daha fazla olumlu davranış ve tutum sergilemelerini ve eğitim sürelerinin daha uzun olmasını etkilemektedir. Genel olarak bakıldığında ise ebeveyn ile olan iletişimin çocuğun akademik hayatını iki ya da üç yıl uzattığı söylenebilir (Preedy, Sanderson, 2016). Bu konuda Deforges ve Abouchaar ebeveynlerin çocuklarıyla yaptıkları şeylerin çocukların yaşamları boyunca hayatlarında etkili olan diğer faktörlerden çok daha önemli olduğunu söylemektedirler (Desforges, Abouchaar, 2003). Bu yüzden ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri, çocuğun diğer bireylerle olan ilişkilerinden daha önemlidir. Anne ve babaların çocuklarıyla iletişim kurarken onların psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmelerine özen göstermeleri gerekir.

Çocuklarının gelişimleri üzerinde bu denli önemli etkiye sahip ebeveyn tutumları toplumdan topluma değişiklik göstermektedir ve Lippman, Moore ve McIntosh (2011)'a göre ebeveynler çocuklarına kendi toplumunun kültürünü ve değerlerini öğrenmeleri için destek sağlarlar. Kültürün, ebeveyn tutumları üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Nitekim Olivari, Wahn, Maridaki-Kassotaki, Antonopoulou ve Confalonieri (2015)'nin İsveç, İtalya ve Yunanistan'da yaşayan ergenlerin her iki ebeveyninin ebeveyn tutumlarına dair geriye dönük algıları arasındaki benzerliklerinin ve farklılıklarının incelenmesinin amaçlandığı araştırmanın sonucunda İsveçli ebeveynlerin İtalyan ve Yunan ebeveynlere kıyasla önemli ölçüde daha az otoriter ve İtalyan ebeveynlerden daha izin verici oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte Yunan ebeveynlerinde İtalyan ebeveynlerden daha az

otoriter ve daha az izin verici oldukları bulunmuştur. Buradan da kültürün ebeveyn tutumlarını etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

Kültürün ebeveyn tutumları üzerindeki etkisiyle ilgili yapılan araştırmalardan Demircioğlu ve Pektaş (2017)'ın yaptığı Almanya'da yaşayan Türk kökenli annelerin ebeveynlik tutumları ve ebeveyn tutumları ile anne babanın çocuğuyla nasıl iletişim kurduğu, çocuğunun davranışları karşısında nasıl tepki verdiği, anne baba arasındaki tavır tutarlılığının ne şekilde yapılandığı ve aile bireylerinin birbirine yaklaşımlarının nasıl olduğu üzerine yaptığı araştırmanın sonucunda ise Türk kökenli annelerin baskın ebeveyn tutumunun demokratik hoşgörülü tutum olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan annelerin tutumlarının içinde yaşadıkları kültürden oldukça etkilendiği saptanmıştır. Yapılan çalışmalardan yola çıkarak kültürün ebeveyn tutumları üzerinde bir etkisinin bulunduğu söylenebilir. Buradan da ebeveynlerin çocuklarına yönelik uyguladıkları tutumların ve stratejilerin çocukların öznel iyi oluşları üzerinde kültüre bağlı olarak farklılık gösterebileceği sonucuna ulaşılabilir. Bu çalışmada ise Türk ve İsveç toplumlarında yetişen annelerin çocuklarına yönelik uyguladıkları tutumlar ve stratejiler üzerinde kültürün etkisinin olup olmadığı incelenmektedir. Türk ve İsveçli annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejileri inceleyen yeterli sayıda çalışma bulunmadığından bu araştırma, literatürde yer alan boşluğu doldurması açısından önemlidir.

1.4. Sayıtlar

- Araştırmaya katılan annelerin ölçme araçlarını samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma, İstanbul ilinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet yürüten okul öncesi eğitim kurumlarında çocukları eğitim alan ve 1-5 yaş çocuğu olan 100 Türk anne ile İsveç'te Sundsvall şehrinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında çocukları eğitim alan ve 1-5 yaş arası çocuğu olan 100 İsveçli anne ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Erken Çocukluk Eğitimi: Erken çocukluk dönemi, çocukların doğumdan ilkokula başladığı güne kadar olan zaman dilimini kapsayan, çocuğun gelecekteki yaşamında önemli rol oynayan gelişim alanlarının şekillendiği bu süre içinde çocukların gelişimi için yapılması gereken tüm politika ve programları kapsamaktadır (MEGEP, 2011; UNICEF, 2001).

Bilişsel Gelişim: Bilişsel gelişim kuramını ortaya koyan Piaget kuramını en temel haliyle şu şekilde açıklamıştır (Piaget, 1929; Ramazan, Demir, 2011):

“Organizmanın yapısı itibarıyla bireyin bir zihinsel kapasitesi vardır. Zihin, beyin ve ilgili sinirlerin fonksiyonudur. Zihnin değişme ve kendini yenileme gücüne zekâ denir. Bireyin bir de dış dünyası vardır. Dış dünya ile tecrübeler sırasında birey çevresiyle etkili bir şekilde etkileşerek kendi dışındaki bilgileri anlama yeteneğini ve bilme yöntemini geliştirir. Buna bilişin gelişimi ya da bilişsel gelişim denir”.

Aile: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplumun en küçük birliğine aile denir (Türk Dil Kurumu, [24.03.2020]).

Sağlıklı Aile ve Sağlıklı Olmayan Aile: Lewis, Beavers, Gosselt ve Philips aile içi iletişimi iyi olan ve kendilerinden beklenen işlevleri yeterli ve gerekli düzeyde yerine getiren aileleri sağlıklı aileler; aile içi iletişimin iyi olmaması sebebiyle kendinden beklenen işlevleri yeterli düzeyde yerine getiremeyen aileleri ise fonksiyonel olmayan aileler olarak tanımlamaktadırlar (Polat, 2010).

Ebeveyn Tutumları: Ebeveynlerin çocukları hakkındaki değer, tutum ve davranış biçimleri anne-baba tutumları olarak tanımlanır (Sever, 1985).

İyi Olma Hali: Moore ve Crisp (1996) iyilik halini ‘bir kişinin iyiliği, mutluluğu, yararı, avantajı, değeri vb.’ birçok terimle tanımlamaktadırlar.

Mutluluk Artırıcı Stratejiler: Bireyin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkileyen etkenler mutluluk artırıcı stratejiler olarak adlandırılmaktadırlar (Eryılmaz, 2017).

Kültür: Geçmişten beri değişerek devam eden ve toplumdan topluma farklılık gösteren, kendine has inançları, örf ve adetleriyle içinde bulunulan toplumun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünce tarzıdır (T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2020).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Erken Çocukluk Döneminin Tanımı ve Önemi

Erken çocukluk dönemi, çocukların doğumdan ilkokula başladığı güne kadar olan zaman dilimini kapsayan, çocuğun gelecekteki yaşamında önemli rol oynayan gelişim alanlarının şekillendiği bu süre içinde çocukların gelişimi için yapılması gereken tüm politika ve programları kapsamaktadır (MEGEP, 2011; UNICEF, 2001). Erken çocukluk gelişimi çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişim alanlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek beslenme, sağlık, bakım, kültürel özellikler gibi faktörleri ve çocuğun bu gelişim alanlarını destekleyebilecek gerekli tüm girişimleri içermektedir (Bertan ve diğ., 2009). Erken çocukluk gelişiminin amacı ise tam olarak çocukların kendi içlerinde var olan fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal potansiyellerinin farkına varmalarını sağlamak ve kendi potansiyellerinin farkına varmalarını sağlayarak onların haklarını korumaktır (Özmert, 2005; UNICEF, 2001). Genel olarak çocuğun doğumundan ilkokul basamağına geçene kadar olan dönem içerisinde gerçekleştirdiği tüm eğitsel faaliyetlere ‘erken çocukluk eğitimi’ denilmektedir. Bireyin gelecekteki yaşantısını, tüm gelişim alanlarını ve sosyal yaşantılarını büyük ölçüde etkilediğinden erken çocukluk dönemi çok önemlidir (MEGEP, 2011).

2.2. Erken Çocukluk Döneminde Çocuğun Gelişim Özellikleri

2.2.1. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim kuramını ortaya koyan Piaget kuramını en temel haliyle şu şekilde açıklamıştır (Piaget, 1929; Ramazan, Demir, 2011):

“Organizmanın yapısı itibarıyla bireyin bir zihinsel kapasitesi vardır. Zihin, beyin ve ilgili sinirlerin fonksiyonudur. Zihnin değişme ve kendini yenileme gücüne zekâ denir. Bireyin bir de dış dünyası vardır. Dış dünya ile tecrübeler sırasında birey çevresiyle etkili bir şekilde etkileşerek kendi dışındaki bilgileri anlama yeteneğini ve bilme yöntemini geliştirir. Buna bilişin gelişimi ya da bilişsel gelişim denir”.

Bilişsel gelişim, zekâ gelişimiyle birlikte diğer gelişim alanlarıyla da ilişki halinde olan ve tek başına düşünülemeyen bir gelişim alanıdır. Erken çocukluk döneminde

bulunan bir çocuğun bireysel gelişimine ve yaşına uygun olarak çevresinde yeni tanıştığı nesnelerin şemalaştırılması ve zihinde sınıflandırılması, bu nesnelerin basit kavramlarının oluşturulmasının öğrenilmesi, konuşulan dili fark etme ve öğrenme gibi birçok bilişsel görevi başarması beklenir (Oğuzkan, Oral, 1987; Yörükoğlu, 1992'den aktaran Ramazan, Demir, 2011).

Çocuğun bütün bu elde ettiği deneyimler, nesneler arası ilişkiler kurma, bu ilişkiler üzerine bağlantıları keşfetme, neden-sonuç ilişkilerini değerlendirme ve bütün bu öğrenmeleri şemalaştırılarak ve sınıflandırılarak kaydedilir (Öz, 1997).

Bilişsel gelişim üzerine çok önemli çalışmaları olan eğitimcilerinde başında gelen Piaget, bilişsel gelişimin birbirini izleyen dört dönemden oluştuğunu ve bu dönemler dâhilinde ilerlemesi durumunda çocuğun kavrama ve problem çözme becerilerinin gelişme gösterdiğini gözlemlemiştir (Erden, Akman, 2018; Kol, 2011). Piaget bu dört dönemin sırasını kendi üç çocuğunu gözlemleyerek oluşturmuştur. Oğlunu ve iki kızını gözlemleyerek onları dünyayı kavramalarına yardımcı olacak günlük sorunlarla desteklemiştir (Berk, 2013a). Piaget'nin bilişsel gelişim kuramını oluşturan dört dönem şu şekildedir (Ayvacı, 2010; Çilenti, 1985):

- 1) Duyu Motor Dönemi
- 2) İşlem Öncesi Dönem
- 3) Somut İşlemler Dönemi
- 4) Soyut İşlemler Dönemi

Bu aşamalar birbirini takip ettiğinde çocuğun bilişsel gelişimi sağlıklı bir şekilde tamamlanır. Bu aşamaların her birinde meydana gelen bilişsel gelişimler, diğer dönemlerde de gelişmeye devam eder. Bir dönemde kazanılması gereken bir özellik eğer o dönem dâhilinde kazanılamazsa çocuğun üst döneme geçmesi de zorlaşır. Duyu motor dönemi ve işlem öncesi dönem, çocuğun gelişiminde önemli bir zaman dilimi olan erken çocukluk döneminde gerçekleşirken somut işlemler ve soyut işlemler dönemleri ise bireyin ilerleyen yıllardaki okul hayatına karşılık gelmektedir (Ayvacı, 2010; Çilenti, 1985). Piaget'e göre rastlantılar sonucu oluşan döngüsel tepkilerle kalıcı davranış haline gelen beceriler okul öncesi dönemde bilinçli olarak kullanılamamaktadır (Ayvacı, 2010; Çilenti, 1985; Özmen, 2019).

Çocukların en kritik dönemi olan erken çocukluk döneminde bilişsel gelişimin ebeveynler tarafından desteklenmesi oldukça önemlidir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar onların bilişsel gelişimlerini destekleyen önemli bileşenlerden biridir. Uçur (2005) çalışmasında olumlu bir tutum olan demokratik

tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının problem çözme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamasının yanı sıra sözel bileşenler arasında bağ kurabilme, odaklanma, ayırt etme, dikkat, strateji kullanabilme gibi bilişsel işlevlerini de olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

2.2.2. Dil Gelişimi

Çocuk bir toplumun içine doğar. Erken çocukluk dönemi bu toplumun kültürel değerlerinin çocuğa dil ile aktarıldığı, toplumsal yaşamda gerçekleşen olayları inceleyip anlamaya çalıştığı ve kişiliğinin geliştiği bir dönem olduğundan bir rehber tarafından çocuğa sunulan uyarıcılar son derece önemlidir (Demiriz, Karadağ, Ulutaş, 2000; Gönen ve diğ., 2010). Çocuğun yaşamında belirleyici rol oynayan okul öncesi dönemde dil ve zihinsel gelişim alanlarının aile ve okul öncesi eğitimi ile desteklenmesi çok önemlidir. Okul öncesi dönem çocukların dil ve zihinsel gelişimlerinin çok hızlı ilerlediği bir dönem olduğundan çocuğa sunulan uyaranların içeriği özenle ve dikkatle seçilmelidir (Güneş, 2010). Bunun için de çocuğun çok fazla uyarana ihtiyacı vardır.

İlk öğrenme kanalı olan dinleme sayesinde ebeveynlerin çocuklarının dil gelişimlerine katkıda bulunmak için nesneler ve olaylar hakkında betimleyici bir şekilde konuşmaları gerekir. Böylece çocukların yaşamlarının ilk dönemlerinde çeşitli sesleri ve kelimeleri duymalarını sağlarlar. Özellikle annenin nesneler ve durumlar hakkında konuşması çocuğun gelişimini destekler (Güneş, 2010). Nesnelerin betimlenmesi ve haklarında konuşulmasından sonra çocuklar nesneler ve gerçekleştirdikleri eylemleri belirten fiiller arasında bağ kurarak fiilleri kullanmaya başlarlar (Berk, 2013a).

Bebğin gelişimi normal seyrettiğinde dil gelişimi genel olarak benzer bir sıra izler. Bebek dört aylık olduğunda gülümser. Bebekler 12 haftalık olduklarında seslerinin farkına varırlar ve agulamaktan, cıvıdamaktan hoşlanırlar. Altı ay civarlarında ise sesli ve sessiz harfleri birleştirerek agulamaya başlarlar. İlk yaşının son yarısında kendi dilinin seslerinin farkına varır ve diğer dillerden farklı olduğunun ayırımına varmaya başlarlar. Bir yaşının sonunda bir ya da iki kelimeyi doğru bir şekilde kullanabilir. Basit söz öbeklerini anlarlar (Orçan, 2012).

İki-üç yaşındaki çocuklar üç ya da dört kelimeyi bir araya getirerek bir düşüncüyü ifade etmeye çalışır. Basit soruları cevaplandırabilmesi ve anlamlı, mantıklı cümleler

kurabilmesi çocuğun konuşmaları kavrayabildiğini gösterir. Bu dönemde çocuk çok fazla kelime öğrenerek kelime hazinesini geliştirir. İki-üç yaşındaki bir çocuğun kurduğu cümleler gramer yönünden eksik olabilmekle birlikte açıktır. Üç sözcüklü cümlelerde ekler, sıfatlar, zamirler ve edatlar kullanmazlar (MEGEP, 2013)

Erken çocukluk dönemindeki çocuklar yeni bir sözcük öğrenirlerken genellikle yetişkinlerin eylemlerini dikkate alırlar. Bir nesne için çocuğun bilmediği bir kelime eylemle birlikte söylendiğinde çocuk bu kelimenin nesne için değil, yetişkinin eylemi için kullanıldığını düşünür (Tomasello, Akhtar, 1995). Ayrıca 3 yaşından itibaren çocuklar somut ve duyuşal karşılaştırmaları içeren metaforlar kullanmaya başlarlar. Örneğin karın ağrısını “karnımda yangın söndürme aracı var” diye açıklayabilir. Kelime hazineleri geliştikçe ise soyut ve duyuşal olmayan metaforları kullanabilirler. Çocuklar dört yaşına gelene kadar dillerini sosyal iletişime uygun hale getirirler. Dört-sekiz yaş çocuklarının ise telefon konuşmaları oldukça gelişmiştir (Berk, 2013a).

Ebeveynlerin ilk günden itibaren çocuklarıyla konuşmaları, onlarla iletişim kurmaları erken çocukluk döneminde bulunan çocuğun dil gelişimini etkilemektedir (Güneş, 2010). Aileler çocuklarıyla konuşarak, sordukları soruları yeterli ve gerekli bir şekilde cevaplayarak, onlara kitap okuyarak, hayal güçlerini geliştirecek ve düşünmelerini sağlayacak sorular sorarak, şarkılar ve ninniler söyleyerek dil gelişimlerini destekleyen yöntemlere başvurabilirler.

Ebeveynler çocukların dil gelişimini desteklemek amacıyla etkinlikleri oyun aracılığıyla eğlenceli ve öğretici hale getirilebilirler (Arslan, 2012). Ebeveynler oyun aracılığıyla çocuklarıyla vakit geçirdiklerinde dünyayı onların gözünden görerek onlarla daha etkili bir biçimde iletişim kurarlar ve oyun dâhilinde birbirlerine destek olabilirler. Oyun çocukların duygularını doğru kelimeleri bularak ifade edebileceği bir aracı haline gelebilir. Duygusal olarak içine kapanık bir çocuk bile oyun aracılığıyla kendini iyi ifade edebilecek doğru kelimeleri seçebilir (Ginsburg, Milteer, 2011).

2.2.3. Sosyo-Duygusal Gelişim

Çocuğun duygu ve düşüncelerini açık ve net bir şekilde açıklayabilmesi, hissettiği duyguları iyi bir şekilde tasvir edebilmesi ve duygu yönetimini iyi bir şekilde başarabilmesi olarak adlandırılan sosyal-duygusal gelişimin hem olgunlaşma hem de öğrenme sonucu geliştiği yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur (Alpan, Kandır, 2008; Saarni, 2001).

Yenidoğan bebekler ilk sosyalleşmelerini gülümseme yoluyla sağlarlar. Bebekler doğduktan sonra kendileriyle ilgilenen kişilere gülümserler. Üç ila yedi ay arasında karşısındaki kişinin yü ifadelerinin değiştiğini fark ederler ve buna göre cevap vermeye başlarlar (Black, Puckett, 2005). 12-18 ay arasında çocukların kendilerine duydukları güven duygusu gelişmeye başlar (Arslan, 2012). Dil gelişimindeki ilerlemelerin etkisiyle iki yaşındaki çocuklar duygularını daha iyi ifade ederler (Bayhan, Artan, 2004).

Üç-altı yaş arasındaki çocukların girişkenlik duyguları baskındır ve çocuklar sosyalleşme sırasında yeni beceriler edinmeye daha isteklidirler. Yeni şeyler öğrenmek için çok fazla soru sorarlar. Çocuk, başkalarıyla sosyalleşme sırasında iş birliği halinde olur. Oyun arkadaşı edinmede ve konuşmada çocuğun girişimci davranması taklit ve hayali becerilerinin akıcı bir şekilde gelişmesini sağlar (Orçan, 2012).

Dört-beş yaşına geldiklerinde çocuklar başkalarının farklı istek ve ihtiyaçlarıyla karşı karşıya kalırlar. Çocukların bu durumla karşılaşması sosyalleşme süresince benmerkezcilik olarak görülür (Orçan, 2012). Çocuğun bu durumla baş edebilmesi için çocuğa başkalarının da istek ve ihtiyaçlarının olduğu belirtilmeli ve duygudaşlık yapabilmesi için yardımcı olunmalıdır. Böylece çocuk farklılıklara saygı duyması gerektiğini öğrenir.

Beş-altı yaşındaki çocuk ise kurallı oyunlara yönelmeye başlar. Oyun arkadaşlarının da duygu ve düşüncelerini paylaşır. Çocuk arkadaşlarıyla etkileşimi sırasında yeni beceriler edinirken çatışma yaşayabilir hatta saldırgan tutumlar sergileyebilir. Ancak çocuk zamanla saldırgan tutumların toplumca onaylanmadığını ve uygun çözüm yolunun bu tutumlar olmadığını anlar (Kandır, 2004).

Altı yaşına gelene kadar çocukta kurallara ya da sınırlamalara henüz ilgi bulunmamakla birlikte altı yaşındaki çocuklar kurallara oldukça bağlıdırlar. Ayrıca bu dönemde kurallar onlar için değiştirilemezdir. Kuralları otorite figürlerinin onlara öğrettikleri şekilde kabul ederler ve bir davranışı doğru ya da yanlış olarak değerlendirirken bu kuralları izlerler (Orçan, 2012).

Ebeveynler çocuklarının sosyal duygusal gelişim alanlarını geliştirmelerine yardımcı olabilirler. Anneler çocuklarıyla karşılıklı olarak iletişim kurarlarken ne kadar çok duygu durumunu ifade eden kelime kullanır, duygu durumlarını isimlendirir

ve açıklarsa çocuğun kullandığı duygu kelimeleri de o kadar artar ve duyguları anlaması daha da kolaylaşır (Berk, 2013a).

Ebeveynler çocuklarının sosyal duygusal gelişimlerinin oyun aracılığıyla desteklenmesine yardımcı olabilirler. Oyun, aile içerisindeki bağların gelişmesine yardımcı olarak çocuğu sosyal ve duygusal anlamda destekler. Ebeveynlerin çocukları üretken bir şekilde dinlemelerini sağlayarak aile-çocuk arasında çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyen besleyici ilişkilere aracılık eder. (Ginsburg, Milteer, 2011; National Research Council, Institute of Medicine, 2000).

2.2.4. Fiziksel Gelişim

Yenidoğan bebekler çevrelerine uyum sağlayabilmelerinde yardımcı olacak reflekslerle dünyaya gelirler. Bebekler yüzükoyun pozisyonda başlarını dik tutmaya çalışırlar ve başlarını kaldırmayı başarırlar. Doğumdan üç aya kadar olan süreçte destekle oturabilirler. Üç ila altı ay arasında eline verilmiş oyuncacı sallayabilir ve inceleyebilir. Altı ila dokuz ay arasında mobilyalardan tutunarak ayağa kalkmaya çalışırlar. Bir yaşına doğru tek başına ayağa kalkabilir ve yalnız yürüyebilir (Black, Puckett, 2005).

İlk yaşlarının sonuna doğru çocuklar yuvarlanma, tek başına oturma, tek başına ayakta durma ve uzanma gibi motor becerilerinde uzmanlaşma gösterirler (Orçan, 2012). İki yaş civarlarında ise çocuklar yakalama, kavrama ve uzanma gibi manipule becerilerini geliştirirler. Yeni keşiflerde bulunurlar ve el-göz koordinasyonunu daha da geliştirirler (Black, Puckett, 2005).

Üç-dört yaşındaki bir çocuk merdiven çıkarken her iki ayağını, inerken ise tek ayağını kullanabilir. Bu yaş aralığında artık gövdeyi esneterek hoplayıp zıplayabilir, topu fırlatıp tutabilir. Küçük bir bisikleti sürebilir. İri düğmeli kıyafetleri sökebilir, kendi yemek ihtiyacını giderebilir, insan vücudunu kol ve bacakları kafadan çıkacak şekilde çizebilir (Berk, 2013a).

Dört-beş yaşındaki bir çocuk tek ayak üzerinde durabilir, dengede yürüyebilir. Sıçrayan topu yakalayabilir, ayak değiştirerek merdiven inebilir. Makasla basit şekiller kesme, yapıştırma gibi ince motor becerilerini gerçekleştirebilir (MEB, 2013).

Beş-altı yaşına geldiğinde çocuk daha hızlı koşabilir. Fırlatma ve yakalama becerilerini daha üst düzeye taşıyabilir. Destekle birlikte iki tekerlekli bisiklet sürme

aşamasına geçebilir. Ayakkabılarını giyebilir. İnsan vücudunu daha detaylı çizebilir. Basit rakamları kopya edebilir (Berk, 2013a).

Diğer gelişim dönemlerinin yanı sıra fiziksel gelişiminde ebeveynler tarafından desteklenmesi çocuğun bir bütünlük halinde gelişim göstermesi açısından önemlidir. Ebeveynler çocuklarının hem küçük motor hem de büyük motor gelişimlerinin desteklenmesi için çocuğa uygun ortam ve uyarıcı sunmalıdırlar. Küçük kas gelişimlerini basit sorumluluklar vererek destekleyebilirler; örneğin sofrayı hazırlarken kendi tabağını/bardağını taşıma, mandalina soyma, makas kullanma, kalem tutma vb. Büyük kas gelişimlerini ise denge oyunları, toplu aktiviteler vb. atlama, zıplama, yuvarlama, tutma gibi hareketler içeren oyunlarla destekleyebilirler.

2.3. Çocuk ve Aile

2.3.1. Ailenin Tanımı ve Yapısı

Toplumun temelini oluşturan aile, zaman içinde çeşitli değişikliklere uğramış olsa da insanlığın başlangıcından günümüze kadar varlığını korumayı başarmıştır (Turğut, 2017). Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplumun en küçük birliğine aile denir (Türk Dil Kurumu, [24.03.2020]). Çeşitli çevresel faktörlerden etkilenerek zamanla rolü ve işlevi farklılaşsa da ilk insan topluluklarından günümüze kadar uzanan köklü ve dinamik bir yapı ve toplumsal hayatın şekillenmesini sağlayan en önemli kurum olarak göze çarpmaktadır (Yapıcı, 2010). Aile yapısı kimi zaman daralmış, kimi zaman çekirdekleşmiş veya genişlemiştir (Erkan, 2011).

Hiçbir toplumda tek bir aile yapısından söz edilmemesiyle birlikte kimi değişkenlere bağlı olarak ortaya çıkmış birçok aile tipinden söz edilebilir (Çağan, 2011; Ünal, 2013). Ailenin büyüklüğüne bağlı olarak geleneksel geniş aile ve çekirdek aileden bahsedilebilir (Ünal, 2013). Geniş aile, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan ve akrabalar arası bağları güçlü olan birden fazla kuşağın bir arada yaşadığı, ailenin babanın önderliğinde olduğu aile tipidir (İşçi Baş, Özkiraz, 2016; Tezcan, 2010; Ünal, 2013). Geniş aile, genellikle daha çok geleneksel yapının hâkim olduğu tarım toplumlarında görülür (Karataş, 2001). Geniş ailede toplumsal değerler daha çok korunmaktadır. Ancak gerçekleşen birtakım değişiklikler aile yapısını da etkilemiştir. Sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, topluma ve aileye yansımış ve tarım toplumundan endüstri toplumuna geçilmesinde rol oynamıştır (Özgüven, 2001; Tezel

Şahin, Cevher, 2007; Yağbasan, İmik, 2006). Meydana gelen değişimler Türk toplumunda ve aile yapısında da değişikliklere yol açmıştır. Aile sayısındaki azalmalara ya da kentleşmeye neden olan bu sebeplerle birlikte çağdaş çekirdek aile veya tek ebeveynli aile yapıları da ortaya çıkarmıştır (Tezel Şahin, Cevher, 2007).

Sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte gelen modernleşme sürecinde aile yapısında değişiklikler olmuş ve çekirdek aileler ortaya çıkmıştır. Aslında çekirdek ailenin tarihsel sürecin her aşamasında yer aldığı görülmektedir. Yalnızca anne-baba ve çocukların bir araya gelmesiyle oluşan çekirdek aileye modernleşmeyle birlikte çağdaş sanayi toplumlarında daha fazla rastlanmaktadır. İçinde bulunulan sürece bağlı olarak sanayileşme ve kentleşmenin getirdiği bir aile modeli olarak değerlendirilmektedir (Bayer, 2013; Ünal, 2013). 1950'li yıllarda başlayan sanayileşme süreciyle birlikte yaşanan kırsal göç (Güreşçi, 2011; Işık, 2005) ile çekirdek aile kendini özellikle kentsel bölgelerde göstermiştir. Yaşanan bu göçle birlikte aile bireyleri arasındaki bağlar azalmış ve çekirdek aile tipi daha çok tercih edilmeye başlanmıştır (Yaşar Ekici, 2014). Geniş ailede kadın-erkek arasında belirli bir hiyerarşi bulunsa da modernleşmeyle birlikte oluşan çekirdek ailelerde kadın ve erkek arasındaki hiyerarşi sona ermek üzeredir. Geleneksel geniş ailede babanın otoritesi yer alırken çekirdek ailede aile reisliği ortadan kalkmış ve erkeğin mutlak hâkimiyeti sona ermiştir. Yaşanan gelişmelerle birlikte kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ve çalışma hayatına katılmalarıyla ataerkil aile yıkılmaya yüz tutmuştur (Bayer, 2013).

Sanayileşme ve diğer gelişmeler sonucunda aile yapısında da değişiklikler olmuş, geniş ve çekirdek ailenin yanı sıra tek ebeveynli aile, babasız aile, karışık aile, birlikte yaşama ve yolcu aileler gibi yeni aile modelleri ve alternatif yaşam biçimleri ortaya çıkmıştır (Altay ve diğ., 2017; Özen Kapız, 2002; Yıldırım, 2011). Değişen aile yapıları ve yaşam biçimleriyle birlikte ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimleri, çocuğa karşı tutumları da değişkenlik göstermektedir (Tezel Şahin, Cevher, 2007). Geleneksel aile yapısında otorite erkek figürü olup ailenin lideri rolünde ve çocuk ile arasında belirli bir hiyerarşi bulunurken çekirdek ailede kadının iş hayatına atılması ile birlikte kadın da ailede söz sahibi olmaya başlamıştır. Çekirdek ailede de ebeveynler ve çocuk arasında belirli bir hiyerarşi bulunmaktadır. Ancak toplumda meydana gelen değişmelerle çocuğun da ailedeki konumu değişmiş, ortaya çıkan alternatif aile

yapılarıyla birlikte çocuk da evde söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu da ebeveynler ile çocuk arasındaki ilişkileri etkilemiştir (Altay ve diğ., 2017; Bayer, 2013)

Aile bireylerinin birbirlerini olumlu bir şekilde desteklemesi, birbirlerine karşı yapıcı bir tutum içinde olmaları, birbirleriyle ilişkileri aile yapısıyla ilgilidir. Aile yapısı aynı zamanda aile bireylerinin davranışlarını da yönlendirmekte ve çocukların aile içindeki konumunu da belirlemektedir (Uçur, 2005). Çocuk, içinde bulunduğu aile yapısına göre aile bireylerinin davranış kalıplarını nasıl yorumlaması gerektiğini öğrenir ve böylece diğer ailelerin davranış kalıplarını da belli ölçütlere göre yorumlayabilir (Fitzpatrick, Ritchie, 1994).

Aile, ilk insanların hayatta kalma mücadeleleri ile bir arada yaşamaya başlamalarından sonra oluşmuş sosyal bir kurumdur ve tarihi insanlık tarihine dayanmaktadır. Yüzyıllar boyu değişen yaşam biçimlerine bağlı olan toplum yapısına uyum sağlayarak dönüşmesi, farklı biçimler halinde günümüze kadar varlığını koruması aile kurumunun esnek bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir (Birol, 1995; Erkan, 2015). Yeryüzünde her toplumda aile yapısı bulunmakta ve zaman dâhilinde çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu da toplumun temelini oluşturan ailenin evrenselliğini ortaya koymaktadır (Erkan,2015).

2.3.2. Ailenin Görevleri

Toplumda meydana gelen sosyal gelişmeler aileler aracılığıyla toplumsal yapıya kazandırılır. Aile birey için bir kimlik oluştururken aynı zamanda sosyal normların aile üyeleri tarafından uygulanıp uygulanmadığını da denetler. Bu ailenin belli başlı görevlerinden biridir (Kaya, 1997). Ayrıca ailenin diğer başlıca görevleri de şöyle sıralanabilir:

- Toplumda üretkenliği ve devamlılığı sağlama,
- Geçmişten gelen bilgi ve kültür birikimini gelecek nesillere aktarma, aynı zamanda eskiden gelen kültür ile yeni oluşan kültürün birbiriyle harmanlanmasını sağlama,
- Toplumda üretkenliği sağlayarak ekonomik faaliyetleri yürütme,
- Toplumun sosyal faaliyetlerini yerine getirme (sağlık, güvenlik, sosyal kontrol vb.),
- Aile üyelerinin çeşitli alanlardan ihtiyaçlarını karşılama,

- Toplumun devamlılığını sağlayan çocukların bakımını, yetişmesini ve eğitilmelerini sağlama,
- Çocukların milli değerlerini koruyarak kendisine, ailesine, vatanına ve milletine faydalı bir kişi olarak yetişmelerini sağlama,
- Çocuğun çevresiyle iletişimini artırmasına ve kişilik gelişimine yardımcı olma (Kaya, 1997).

Christenson ve Sheridan'a göre çocukların akademik, sosyal-duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim alanlarındaki yeterliliklerini farkına varmalarını sağlama, erken çocukluk eğitim süreçlerini ve öğrenme olanaklarını desteklemek için eğitimcilerle iş birliği halinde bu sürece katılma ise ailenin çocuğa sağlayabileceği yararlar arasında sayılabilir. Böylece çocukların gerçek hayat öğrenmelerini desteklerler. Çocukların problem çözme becerilerini geliştirmek amacıyla yeni koşullar oluştururlar (Christenson, Sheridan, 2001'den aktaran Christenson, 2003). Ebeveynlerin çocukların gelişimlerinde etkin rol almaları, kendilerini gerek akademik gerekse gerçek yaşamlarında başarılı olmaları konusunda destekleyici güç olduklarını görmelerini ve kendilerini daha iyi bir ebeveyn olma yolunda teşvik etmelerini sağlayabilir.

2.3.3. Çocuğun Gelişiminde Ailenin Rolü

Çocuklar dünyaya gözlerini açtıkları andan itibaren anne ve babalarının sevgisine, güvenine, ilgilerine ve ihtiyaçlarının onlar tarafından karşılanmasına ihtiyaç duyarlar (Alabay, 2017; Demiriz, Öğretir, 2007; Demirutku, 2007). Aile, çocukların yaşama dair ilk fikirlerinin ve duygularının oluşmaya başladığı, bunları en uygun yolla ifade edebildikleri, toplumsal değerlere uygun bir şekilde kendilerini geliştirebildikleri ve edindiği tutum ve davranışları sergilemeyi öğrendikleri ortamdır. Sosyal gelişimlerinin ve benlik algılarının oluşumunun yanı sıra çocuklar aile ortamında kendilerini okul hayatına hazırlayacak beceri ve yeteneklerini de geliştirme fırsatı bulurlar (Ertürk Kara, 2017).

Aile çocuğun hayatında her zaman çok önemli bir yere sahiptir ve erken çocukluk döneminde çocuklar anne ve babalarına bağılıdır. Çocuk ilk eğitimini ailede alır, bu yüzden ebeveynler çocukların ilk öğretmenleridirler. Kuru Örgün (2000)'e göre çocuğun aile üyeleriyle arasındaki iletişim ve ilişki, çeşitli gelişim alanları ve eğitimi

üzerinde etkilidir. Bu etki ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tavır ve tutumları ile birlikte çocuk-aile bireylerinin ilişkilerinin temelinde de bulunur.

Çocukların hayatında önemli ve kritik bir dönemi ifade eden erken çocukluk döneminde aile ve aile ilişkileri çocuğun sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli bir role sahiptir (Erbay, 2008). Çocuğun sosyal anlamda etkileşimde bulunduğu ilk yer aile ortamıdır, bunun ardından çocuk daha fazla sosyal iletişimde bulunmak için yakın çevresinde bulunan kişilerle etkileşim haline geçmektedir. Erken çocukluk döneminde edinilen ailesel ve çevresel sosyal iletişim deneyimleri, çocuğun gelecekteki sosyal ve duygusal gelişiminin yanı sıra akademik becerilerinin gelişiminde de kalıcı bir etki oluşturmaktadır (Boz ve diğ., 2018; Choi, Kim, 2003; Holland, Merrell, 1998).

Aile bireyleri çocuğun kişiliğinin oluşmasına yardımcı olmakla birlikte kendi kurallarına, kültürlerine ve özelliklerine sahip çıkan bir grup olarak çocuklarını yetiştirirler (Sürücü, 2005; Ünlü, 2010). Sağlıklı bir anne, baba ve diğer aile üyelerine sahip olması çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir (Sürücü, 2005).

Aile anne- baba ve çocuklardan oluşan sosyal bir kurum olmakla birlikte aynı zamanda toplumun temel yapı taşıdır. Aile kurumları birleşerek toplum sistemini oluşturur. Bir ailede bireyler arası iletişim ne kadar sağlıklı ve nitelikli ise toplumun yapısı da o kadar sağlıklı ve niteliklidir (Kaya, 1997). Böylece sağlıklı ve güçlü bir toplum yapısının oluşturulabilmesi için sağlıklı ve güçlü aile ilişkilerinin ve yapılarının oluşturulması gerekmektedir. Sağlıklı ve güçlü aile ilişkileri ve yapıları ise o ailede bulunan sağlıklı ve güçlü bir karaktere sahip bireyler sayesinde kurulabilir (Dam, 2008).

Anne-baba arasında olan sağlıklı bir ilişki, anne-baba-çocuk arasında da sağlıklı bir ilişkinin oluşmasını sağlar. Toplumda ise sağlıklı ve özsaygısı olan bireyler yer alabilmesi için çocukların kişiliklerini geliştirebilecek özgür ortamların çocuklara sunulması gerekir (Dam, 2008). Çocukların özellikle erken çocukluk döneminde sağlıklı bir benlik geliştirebilmeleri, duygu durumlarını ve iyi oluş hallerini iyi bir dille ifade edebilmeleri, öncelikle ebeveynlerin sağlıklı bir benliğe ve özsaygıya sahip olduklarını göstermektedir.

Çocukların kendi karakterini oluşturan özelliklerini kazanmalarına destek olarak karşılaştıkları çeşitli zorlu durumlar karşısında gerekli tavrı sergileyebilmelerine yardımcı olacak bir aile iletişimi ve ortamı sunmaları gerekmektedir. Anne ve babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinin çocukların olumlu kişilik özellikleri

geliştirmelerinde ve tüm gelişim alanlarının desteklenmesinde önemli etkisi olduğu unutulmamalıdır (Özyürek, Tezel Şahin, 2017). Erken çocukluk dönemi benlik ve kimlik algısının temelini atıldığı en önemli dönemdir. Çocuğun bu dönemde karşılaştığı durum ve olgular, çocuğun kendi ilke, değer ve yargılarını oluşturur. Bu dönemde yaşanan olumlu deneyimler, çocuğun kendisiyle ilgili özde neler hissettiğinin ve kendisine yetebildiğinin farkına varmasını, başkalarının kendisi hakkında neler düşündüklerini içselleştirerek kendine olan saygısını kazanmasını sağlar. Böylece çocuktaki benlik algısının temeli erken çocukluk döneminde atılır (Demoulin, 1998; Öngider, 2013). Demokrasiyle ilginin birleştiği aile ilişkilerinin yer aldığını, aile bireyleri arasında sorumlulukların ve iş birliğinin olduğunu görerek büyüyen çocuklar, kendi kararlarını alabilen, özgür, ilke sahibi ve sosyal ilişkileri iyi olan bireyler haline gelirler (Yavuzer, 2001).

Çocuğun doğru ile yanlış ayırt edebilmesi için anne ve babanın uygun bir aile ortamı oluşturabilmeleri, çocuklarına rol model olarak doğruyu ve yanlış çocukların bizzat kendilerinin yaşayarak tecrübe edebilmelerine yardımcı olur. Kabul edilebilir ile kabul edilemez davranışların neler olduğunu ve çocukların bu durumlarda nasıl tepki vermeleri gerektiğini ise uyulması gereken kurallar koyma ve sınırlar belirleme yoluyla çocuklarına rehberlik ederek bu davranışlar arasındaki farkın farkına varmasına yardımcı olabilirler (Furstenberg, 1995; Öngider, 2013).

2.3.4. Anne-Baba-Çocuk İlişkisinde Olması Gereken Faktörler

Çocukların iyi bir öznel iyi oluşa sahip bireyler olarak yetişmeleri için ebeveynler onlara rol model olmalıdırlar. Bunu yaparken anne babaların dikkat etmesi gereken önemli faktörler bulunmaktadır. Hays, Kranstuber Horstman ve Maliski'ye (2016) göre anne-baba-çocuk üçlüsü iletişimde olması gereken önemli yedi işlev bulunmaktadır: sosyalleşme, sosyal destek, sevgi, iletilen duygular, çatışma, mahremiyet yönetimi ve aile iletişim kalıpları.

2.3.4.1. Sosyalleşme

Genel olarak kişinin değerlerini, fikirlerini ve davranış kalıplarını çevresinde bulunan insanlarla paylaşma süreci olarak adlandırılan sosyalleşme ebeveyn-çocuk iletişiminin en etkili işlevi olmakla birlikte sıklıkla kullanılmaktadır (Giddens, 1979). Anne ve babalar çocuklarını toplumsal değerler ve günlük yaşamsal faaliyetler doğrultusunda sosyalleştirirler. Ebeveyn-çocuk sosyalleşmesinde ise kullanılan bazı

yöntemler bulunmaktadır: modelleme, kurallar oluşturma ve uygulama, konuşma ve akılda kalıcı mesajlar veya bireylerin kararlarını ve davranışlarını etkilemek için ileri sürdüğü kritik mesajlar (Ebersole ve diğ., 2014; Holman, Koenig Kellas, 2015; Medved Brogan ve diğ., 2006; Ndiaye ve diğ., 2013). Anne ve babalar, bu stratejiler aracılığıyla çocuklarıyla daha rahat iletişim kurabilir ve çocuklarının sosyal gelişim alanlarını destekleyebilirler.

2.3.4.2. Sosyal Destek

İnsan hayatının en önemli bileşenlerinden biri olan iletişim uzmanlarının bir kişinin ihtiyaçlarına özel olarak cevap verme olarak tanımladıkları ve çeşitli alanlarda ele alabildikleri sosyal destektir (Cutrona, 1996'dan aktaran Hays ve diğ., 2016). Yakın ilişkiler dâhilinde olan kişiler ebeveynleriyle iletişim kurarak kendilerini rahat hissederler ve onların desteklerini alırlar (Griffith, 1985).

Çocuklar ise erken çocukluk döneminde henüz yeni tanıştıkları sosyal çevre ile edindikleri deneyimler için ebeveyn desteğine ihtiyaç duyarlar. Çocuklar ilk kez karşılaştıkları durumlar karşısında savunmasız kalabilirler, bu durumda anne ve babaların destekleri çocukların kendilerini güvende hissetmeleri ve durumlarla başa çıkabilme becerilerinin gelişmesi açısından önemlidir.

2.3.4.3. Sevgi

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin temelini oluşturan sevgi bu ilişkide sıkça görülür. Bu ebeveyn-çocuk ilişkisi, kişinin paylaşılan ilişkiye bağlılığını ve duygusal yakınlığını gerektirir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar, kişilerin sevgiyi paylaştıkça karşılaştıkları stres durumlarıyla daha iyi başa çıkabildiklerini ve bu durumları daha iyi yönetebildiklerini ortaya koymuşlardır (Floyd, 2006).

Ebeveyn tarafından çocuğa gösterilen sevgi, çocuğun psikolojik sağlığı için oldukça önemlidir (Hesse ve diğ., 2010). Anne ve babası tarafından sevilen çocuk kendini iyi hisseder, olumlu bir benlik algısı geliştirir. Bağlılık ve duygusal yakınlık içeren sevgi, ebeveyn ve çocuğun hem bireysel hem de ilişkisel sağlıkları için önemli etkileri olan duygudur (Floyd, 2006; Hays ve diğ., 2016).

2.3.4.4. İletişimsel Duyu Oluşturma

İletişimsel duyu oluşturma (CSM) süreci, kişinin dâhil olduğu ilişkileri, çeşitli durumlar karşısında edindiği tecrübeleri ve bireysel özelliklerini içerir. Çocuğun

yaşam deneyimlerini henüz edinmeye başladığı, benlik algısının oluşturulduğu ve sosyal ilişkilerin kurulduğu bir bağlam olmasından dolayı iletişimsel duyu oluşturma işlevi ebeveyn-çocuk ilişkisinde oldukça belirgin olarak görülmektedir (Hays ve diğ., 2016; Koenig Kellas, Kranstuber Horstman, 2015).

Sosyal desteğin ve duygusal yakınlığın yer aldığı ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuğun sosyal yaşamda karşılaştığı durumlarla ve zorluklarla başa çıkma stratejilerini geliştirmekle birlikte çocukların benliklerinin oluşmasına da yardımcı olur (Koenig Kellas, Kranstuber Horstman, 2015). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar, birbirlerinin fikirlerine saygı duyan ve karşılıklı sağlıklı iletişimin bulunduğu iletişimsel duyu oluşturma sürecinin ebeveynlerin ve çocukların bireysel ve ilişkisel refahını kolaylaştırdığını göstermektedir (Hays ve diğ., 2016).

2.3.4.5. Çatışma

Yapılan araştırmalar herhangi anlamlı bir ilişkide çatışmanın yer alabilmekle birlikte özellikle ebeveyn-çocuk ilişkilerinde daha fazla ortaya çıkabileceğini göstermektedir (Sillars ve diğ., 2004). Ebeveyn-çocuk ilişkisinde daha fazla olmasıyla birlikte araştırmacılar ebeveynlerin ve çocukların çatışmanın farklı açılara odaklandıkları sonucuna da ulaşmışlardır. Ebeveynlerin daha çok konuşmanın hararetine odaklandıkları çatışma esnasında çocuklar daha çok konuşulan konunun içeriğine odaklanmakta ve daha gerçekçi bir tutum takınmaktadırlar (Sillars ve diğ., 2010). Ebeveyn ve çocuğun çatışma konusundaki algılayış biçimlerinin birbirlerinden farklı olmasının nedeni ebeveyn ve çocuğun bunun farkında olmamalarıdır. Çünkü ebeveynler, çocuklarına karşı olumsuz ve kaçınan düşüncelere sahipken çocuklarda çatışmanın yükümlülüğünü ebeveynlere yüklerler (Hays ve diğ., 2016).

2.3.4.6. Mahremiyet Yönetimi

Ebeveynler ve çocuklar karşılıklı ilişkilerini işlevsel ve tatmin edici bir gizliliğe sahip bir şekilde yönetmeye çalışmaktadırlar (Petronio, 2010). İletişim gizliliği yönetim (CPM) teorisi bilgi mülkiyeti, kontrol, gizlilik kuralları aracılığıyla düzenleme, başkalarının özel bilgilerinin mülkiyeti ve mahremiyet düzenlemesi olmak üzere beş prensip üzerine kuruludur. Ebeveynler gizlilik kavramının yanı sıra birbirleriyle ilgili bilgilere sahip olduklarında bu bilgi gizliliğinin ortaklaşa/karşılıklı yapılması gerektiğini de çocuklara öğretirler. Ebeveynler ve aile üyeleri genellikle gizlilik kavramının ilk öğretmenleridir (Petronio, 2002).

Ebeveynler çocuklara özel hayat mahremiyetini ve toplumun mahremiyetle ilgili beklentisini çocuklarına bildirmekten sorumludurlar. Çocuğa duygu, düşünce, bilgi mahremiyetinin yanı sıra bedensel ve ilişkisel mahremiyetin de ne anlama geldiği ebeveynler tarafından açık ve doğru bir şekilde aktarılması gerekir (Morr Serewicz, 2013). Çocuğun başkalarıyla duygusal ilişkiler kurmasında, duygularını iyi bir şekilde ifade etmesinde, mesleğini seçmesinde ve bunda doğru karar vermesinde ebeveynler tarafından mahremiyet ve saygı dâhilinde yapılan yönlendirmeler onların aileleriyle olan ilişkilerini ve mahremiyetlerini geliştirir, böylece çocuklar ve ebeveynler arasında yaşam boyu devam eden bir mahremiyet yönetimi oluşur (Hays ve diğ., 2016).

2.3.4.7. Aile İletişim Kalıpları (Family Communication Patterns)

Aile bireylerinin iletişim şekillerine göre zaman içerisinde ebeveyn-çocuk iletişimi ve ortamı kurulur (Fitzpatrick, Ritchie, 1994). Aile iletişim ortamı kuramlarına göre aile bireyleri bu ortamı oluşturmak için nasıl ortak bir anlayış oluşturduklarını araştırır. Aile ortamının oluşturulabilmesi için aile bireyleri arasında uygunluk ve konuşma yöneliminin nasıl yönetildiğine bakılır (Hays ve diğ., 2016).

Bireylerin görüşlerinin ve inançlarının önemini veya aile bireylerinin değer, tutum ve inançlarının homojenliğini vurgulayan uygunluk yönelimi olarak adlandırılırken; aile üyelerinin çeşitli konular hakkındaki özgürce veya kısıtlı etkileşim ile görüşlerini belirtmeye teşvik ettiğini vurgulayan ise konuşma yönelimi olarak adlandırılmaktadır (Koerner, Fitzpatrick, 2002). Aile iletişim ortamı araştırmacılarının yaptıkları çalışmalar, bu ortamda bulunan çocuğun bilgiyi işleme sürecinin davranışsal ve psikososyal sonuçlarını nasıl etkilediğini göstermektedir (Messersmith ve diğ., 2008). Aile ortamında aile bireylerinin birbirleriyle iletişimleri sırasında çok fazla kelime duyan ve konuşmaya tanık olan çocukların ilerleyen yıllarda çeşitli ortamlarda daha etkin ve esnek iletişim kurdukları sonucuna ulaşmışlardır (Schrodt ve diğ., 2007).

Ebeveynler çocuklarının aile bireyleriyle sınırsız etkileşime geçebilecekleri ortamlar kurarak onların daha fazla kelime duymaya maruz kalmalarını sağladıklarında, çocuğun dil gelişiminin yanı sıra zihinsel gelişimini de desteklemiş olurlar. Yapılan araştırmalar, sağlıklı aile ortamının çocuk-ebeveyn ilişkisini kolaylaştırdığını ve çocuğun refahına katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Messersmith ve diğ., 2008).

Ebeveyn-çocuk ilişkisinde olması gereken bu işlevler, günlük yaşamda bireyin diğer bireylerle olan ilişkilerinde de kullanılabilir. Çünkü hem ebeveynlerin hem de erken çocukluk dönemi çocuklarının aile bireyleri haricinde de sosyal ilişkiler kurduğu bireyler bulunmaktadır. Günümüz erken çocukluk döneminde bulunan çocuklar anne-babaları haricinde birçok kişiyle etkileşim halindedirler. Farklı kişilerle etkileşim halinde olması ise çocuğun karşısına farklı günlük durumları, farklı uyaranları, farklı deneyimleri yaşayabilme fırsatı sunar (Furstenberg, 1995; Öngider, 2013).

2.3.5. Sağlıklı (Fonksiyonel) Aileler

Sağlıklı aileler, çocukları için gerekli olan fonksiyonlarını yerlerine getirirler (Uçur, 2005). Lewis, Beavers, Gosselt ve Philips aile içi iletişimi iyi olan ve kendilerinden beklenen işlevleri yeterli ve gerekli düzeyde yerine getiren aileleri sağlıklı aileler olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2010) Sağlıklı aile iletişimde bulunan fonksiyonel ailelerdeki bireyler, bu iletişimden oldukça memnundurlar ve psikolojik olarak iyi bir ruh haline sahiptirler. Sağlıklı ilişkiye sahip kişiler, insan ilişkilerinde çatışmaya çok fazla yer vermezler, meydana gelen değişikliklere uyum sağlamada başarılıdırlar, etraflarında gelişen stresli olaylarla başa çıkmada çok iyilerdir (Nazlı, 2016).

2.3.5.1. Sağlıklı Ailenin Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Sağlıklı iletişim olan ailelerde, aile üyelerinin uyması gereken kurallar açık seçiktir. Ailede yer alan bütün üyeler kendi fikirlerini açık ve rahat bir şekilde ifade ederler. Birbirlerinin isteklerine, duygu ve düşüncelerine saygı duyarlar ve her biri farklı bireyler olduklarının bilincindedirler. Birbirlerinin fikirlerine ya da davranışlarına üstünlük taslama ve fikirlerini zorla kabul ettirme gibi özellikleri yoktur (Gökner, 2003). Çocuğun ilk yıllarında aile ortamında deneyimlediği iletişim şekli gelecekteki yaşamında kalıcı izli deneyimler olarak yerini alır. Bu yüzden çocuğun sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürebilmesi için anne ve babalarında sağlıklı ve mutlu olmaları, çocuklarıyla iletişimlerini sağlıklı ve mutlu bir şekilde sürdürmeleri gerekir.

Gökner (2003)'a göre çocuğun davranışlarının yeterli ve gelişimine uygun olması, yapıcı ve olumlu bir bakış açısına sahip bir birey olarak yetişmesi büyük ölçüde anne ve babasıyla gerçekleştirdiği iletişimine bağlıdır.

Olumlu tutuma sahip ebeveynler kendi bakış açılarının çocuklarının hayatlarında ne kadar önemli olduğunu bilirler, bu yüzden hayattan zevk alırlar. Kendilerine güvenerek çocuklarının da kendilerine özgüvenli bireyler olarak yetişmelerini sağlarlar. Hayata karşı olumlu bakış açıları vardır. Açık görüşlü ve eleştiriye açıktırlar. Yeni şeyler denemeye hevesli ve isteklidirler. Günlük yaşamlarında karşılarına çıkan zorluklarla başa çıkmada oldukça iyidirler, sorunlara çözüm odaklı yaklaşırlar. Ebeveynler çocuk büyütürken çocuğun gereksinim duyduğu şeylerin farkındadırlar. Anne ve babalar çocuk için bir şey yaptıklarında bunu rastgele değil, farkında olarak yaparlar (Atkins, 2017).

Döğüşgen (2018)'e göre çocuklar yakınlık, sevgi ve samimiyet içeren olumlu bir aile ortamında yetişmek isterler. Mutluluğu tadabilmek için çocukların mutlu bir anne babaya ihtiyaçları vardır. Anne babanın ruh hali doğrudan çocuğun ruh halini etkiler. Çocukların çeşitli duyguları yaşayabilmelerine müsaade etmeli, mutlu bir ortam hazırlayarak mutluluğun ne olduğunu çocuklarına yaşatmalıdırlar. Çocuğa 'ben değerliyim' duygusu ebeveynler tarafından hissettirilmelidir. Mutlu bir çocuk yetiştirmek için ebeveynlerin yapabileceği bazı altın ilkeler bulunmaktadır:

- Çocuğa koşulsuz sevgi göstermek,
- Çocuğa, kararlarına, fikirlerine, duygularına saygı duymak,
- Kendini özgürce ifade etmesine müsaade etmek,
- Yaşına ve gelişim özelliklerine uygun sorumluluklar vermek, bir anda büyümelerini beklememek,
- Aile içinde alınan kararlarda fikrini sormak ve söz hakkı tanımak,
- Onunla duygudaşlık kurmak,
- Herkesten farklı bir birey olduğunu hissettirmek,
- Çocuklarına yeterli düzeyde övgü sözcükleri kullanmak,
- Onları dikkatlice dinlemek, anlamak,
- Onların sözlerini kesmemek,
- Kapasitesinin üstünde beklentileri olmamak,
- Başarı/başarısızlık duygularını tatmasını sağlamak, başarılı olduğunda desteklemek,
- Başarısız olduğu durumlarda yanında olmak ve yapabileceği söyleyerek desteklemek,
- Birlikte vakit geçirmek, çocuğa zaman ayırmak,

- Hayal gücünü desteklemek,
- Yapabildiklerini ya da yapamadıklarını başkalarıyla kıyaslamamak,
- Çocuğa karşı ebeveynler olarak tutarlı olmak,
- Kendine güvenini ve saygısını gelişmesine imkân sağlayacak ortamlar oluşturmak,
- Kendi davranışlarıyla çocuklara rol model olmak,
- Fiziksel ya da psikolojik olarak hevesini kırarak cezalar vermemek,
- Karşılaştığı zorluklarla nasıl başa çıkması gerektiğini öğretmek,
- Ve çocuklarınıza ihtiyaçları olduğunda size erişebilmesine izin vermek ve sağlıklı bir iletişim dâhilinde olmak (Döğüşgen, 2018).

Boz, Uludağ ve Tokuç (2018)'a göre ebeveynlerin çocuklarla iletişime geçmesini sağlayan en kolay ve etkili yol onlarla oyun oynamaktır. Ebeveynlerinin kendileriyle oyun oynaması çocukları rahatlatır, böylece çocuk ile ebeveyn arasında güçlü ve rahat bir etkileşim oluşur. Ayrıca oyun aracılığıyla çocuklar problem durumlarıyla karşılaştıklarında bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenirler. Dayanışma, sevgi, yardımseverlik gibi erdemlerin yanı sıra çatışma durumlarının da olabileceğini ve çatışma ile nasıl başa çıkabileceğini de öğrenir (Hurwitz ve diğ., 2002; McElwain, Volling, 2005). Çocuğun oyunla kendini savunma mekanizması gelişir. Ebeveynler ise çocuğun tüm bu öğrenme sürecinde ona destek sağlayarak gelecekteki yaşamında yararlı olabilecek becerilerin yanı sıra liderlik becerilerini de öğretirler (Ginsburg, Milteer, 2011).

2.3.6. Sağlıksız Aile

Aile, karşılıklı sevgi, saygı, güven ve dayanışma gibi bireylerin birbirlerini tamamlayan duygularıyla oluşan toplumsal bir yapıdır (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Bayındır ve diğ., 2007; Karakuş, Tekin, 2012). Ancak bu olumlu duyguları barındırmayan ailelerde bulunmaktadır. Sağlıksız ailede bulunan bireyler arasındaki ilişki çatışmalı, düzensiz veya fizyolojik ya da psikolojik sorunlar oluşturacak şekildedir (Nazlı, 2016; Uçur, 2005). Aile içi iletişimin iyi olmaması sebebiyle kendinden beklenen işlevleri yeterli düzeyde yerine getiremeyen aileler sağlıksız aileler olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2010).

Sağlıksız ailenin temelini aralarında iyi bir iletişim kuramamış ve birbiri ile anlaşamayan, birbirlerine karşı sevgi ve saygı ile değil farklı ego idealleri ile yaklaşan

eşler oluşturmaktadır. Eşlerin kendi benliklerine doyum sağlayamadan birbirlerine psikolojik baskı yapmaları halinde çatışmaların olması kaçınılmaz hale gelir. Hem eşlerin arasında hem de ebeveynler ile çocuklar arasında ilişkilerin bozulmasına sebep olabilir (Bulut, 1990'dan aktaran Uçur, 2005). Dolayısıyla sağlıklı iletişimin olduğu bir ailede yalnızca eşler arasında değil çocukların da dâhil olduğu bir ego tatmini sağlanmaya çalışılır.

2.3.6.1. Sağlıksız (Fonksiyonel Olmayan) Ailenin Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile bireyleri arasında başarılı bir diyalog kurulamaması, söylenmek istenen duygu ve düşüncelerin bastırılarak kapalı bir iletişim oluşturulması, aile bireylerinin fikirlerini ve hislerini doğrudan ifade edememeleri ve meydana gelen sorunları çözüme kavuşturamamaları aile ortamında iletişimin sağlıklı bir şekilde kurulmasına neden olur (Aydoğmuş ve diğ., 1995; Uçur, 2005). Bu da çocuğun gelişimi açısından ev ortamında olması istenmeyen bir durumdur.

Bireyler arası iletişimin bozuk, ilişkilerin kopuk ve kurallara bağlı olması ailenin en önemli karakteristik özelliğidir. Bireyin üstüne zorla yüklenen roller vardır ve bu rolleri değiştirmek zordur (Polat, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri kadar kendi aralarındaki ilişki de çocuk üzerinde psiko-sosyal açıdan ciddi etkilere neden olmaktadır. İletişimin yetersiz ve dengesiz olduğu sağlıklı ailelerin çocuklarında çocuk suçluluğunun yanı sıra çocuğun yaşamını etkileyen farklı olumsuz belirtiler de gözlenmektedir: özgüven eksikliği, düşük benlik algısı, akut psikiyatrik bozukluklar, akademik başarı düşüklüğü, sosyal çevre edinememe ya da arkadaş edinememe, gerilim, depresyon ve olgunlaşamama, hırsızlık gibi (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Kunt, 2003).

Yapılan araştırmalar sürekli kavga eden ebeveynlerle yaşayan, şiddete ve istismara uğrayan çocukların hem geçmiş hem de gelecek yaşamlarında daha fazla fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarına sahip oldukları göstermektedir. Duygusal ve sosyal yeteneklerinin olumsuz bir şekilde etkilendiğini, ayrıca strese bağlı fizyolojik ve nörolojik reaksiyonlarının aşırı şekilde bozulduğunu göstermektedir. Bu risk grubu aile ortamlarında yetişen çocukların duygusal durumlara karşı kontrol sıkıntıları ve kendilerini ifade etmelerinde çeşitli sorunlar yaşadıkları görülmektedir (Felitti ve diğ.,

1998; Repetti ve diğ., 2002). Yapılan çalışmalarda genel olarak ailesinde parçalanma durumu olan çocukların suça sürüklendikleri ve suç oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Gürler, 2005; Kunt, 2003; Öter, 2005).

2.3.6.2. Ailede Karşılaşılabilecek Olumsuz Durumlar ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Ebeveynlerin hem kendi aralarındaki hem de çocuklarıyla arasındaki ilişki çocukların problemli davranışlar sergilemelerinde rol oynamaktadır (Başal, Taner Derman, 2013). Ayrıca aile içinde istenmeyen bazı durumlarda meydana gelebilir. Eşlerin boşanması, aile bireylerinden birinin ya da ikisinin yaşamının sona ermesi, aile bireylerinden birinin evi terk etmesi, anne ya da babanın kötü alışkanlıklara sahip olması gibi çocuğun psikolojisini etkileyebilecek istenmeyen durumlar yaşanabilir (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Bayındır ve diğ., 2007; Dam, 2008; Karakuş, Tekin, 2012). Bu durumlar yaşanması halinde çocuk ebeveyn ilgisinden ve sevgisinden mahrum büyür ve olumlu bir rol modelin olmaması çocukta yoksunluk oluşturur. Yoksunluk oluşması ise çocuğun suça karışma yatkınlığını artırabilmektedir (Akbaba, 2011; Acar ve diğ., 2015; Bayındır ve diğ., 2007; Karakuş, Tekin, 2012). Çocukların suça karışma yatkınlığının artması ise çocukların davranış problemleri göstermelerini artırabilir. Buradan ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim ve ilişkinin kalitesinin çocukların saldırgan ve suça meyilli olma düzeylerini etkilediği söylenebilir.

Ebeveynler arası iletişim yoksunluğu, yoksulluk, stresli bir aile ortamı gibi birçok neden de çocuğu psikolojik olarak etkiler ve çocukların alt ıslatma, kekeleme, tik oluşturma, kurallara uymama vb. davranış problemlerini sergilemelerine neden olur (Anselmi ve diğ., 2004; Başal, Taner Derman, 2013; Beautrais ve diğ., 1982; Çankırlı, 2008).

Ailenin geçirdiği olumlu/olumsuz durumlar çocuğun ahlak gelişimini etkilemekte ve şekillendirmektedir. Aile bireyleri arasındaki görüş ayrılıkları, birinin kaybı ya da ebeveynlerin boşanması gibi durumlar çocukları olumsuz etkiler ve ahlaki gelişimlerinin negatif yönde seyretmesine neden olur. Bu tür bir ortamda büyüyen çocuklar yalan söyleme, kötü söz söyleme, başkalarına karşı koyma gibi davranışlar sergilemenin yanı sıra korkak, pısrık, somurtkan ya da kavgacı, hırçın, sinirli ve

geçimsiz kişilik yapısına da sahip olurlar (Binbaşıoğlu, 1998; Şengün, 2013). Böyle sorunlar yaşayarak yetişen bireyler, kurdukları sosyal ilişkilerde de sorunlar yaşarlar ve muhtemelen gerçekleştirecekleri evlilikler de yeni sorunlu aileler kategorisinde yer alır. Ayrıca sorunlu, iletişim eksikliği olan ailelerin kurulması da sorunlu ve sosyal açıdan yetersiz çocuklar anlamına gelir. Böylece bu durum bir döngü haline gelecek ve sonraki oluşacak ailelere de aktarılacaktır (Humphreys, 1998'den aktaran Dam, 2008).

Anne ve babanın gerek birbirlerine karşı gerekse çocuğa karşı tutum ve davranışları, çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkilemenin yanı sıra onun akranlarıyla ve çevresinde bulunan diğer bireylerle olan sosyal ilişkilerinde de model olur. Çocuğun sosyal yaşamında diğer bireylere ve durumlara uyum sağlayabilmesi ya da sağlayamamasının en önemli etkeni aile içinde gerçekleşen iletişim ortamıdır (Dam, 2008). Huzursuz aile ortamı çoğu durumda dağılmış bir aile ortamı şeklinde sonuçlanır. Dağılmış veya parçalanmış aile ortamı çocuğu olumsuz etkiler ve çocuğun iletişimde, başka bir ortama adapte olmasında uyum ve davranış bozuklukları göstermesine neden olur (Kuru Örgün, 2000; Uçur, 2005). Böylece çocuğun aile ortamı dışında sergilediği sosyal ilişkileri ve etkileşimleri, aile ortamında gerçekleşen ilişki ve etkileşimlerin bir yansıması olarak düşünülebilir.

2.3.7. Anne-Baba-Çocuk İlişkisi

Kuru Örgün (2000) özellikle anne ve çocuk iletişiminin çocuğun gelişim alanlarının ve kişiliğinin ortaya çıkmasında yapı taşı rolü oluşturduğunu ifade etmektedir (Uçur, 2005). Erken çocukluk döneminde anne ile çocuk arasında kurulan ve çocuğun hayatında çok önemli bir yere sahip olan iletişim, çocuğun tüm gelişim alanlarını destekler, sağlıklı bir kişilik geliştirmelerine yardımcı olur ve çocuk üzerinde uzun veya kısa etkileri olabilir (Arabacı, 2011; Doğan, Kırmızı, 2017).

Anne ile çocuk arasındaki ilişki, doğumun ilk günlerinde gelişir ve sonraki dönemlerde yerini güvenli bir bağımlılığa bırakır. Çocuğun yaşamının ilk günlerinde anneye olan yakınlığı ve ihtiyaçlarının anne tarafından karşılanması anne ile bebek arasında temel güven duygusunun oluşmasını sağlar. Anne ile temel güven duygusuyla bağlanan çocuklar sosyal anlamda ilgi çeken, öğrenmeye hevesli, etrafındakilerle ilgili ve iş birliği halinde hareket eden bir lider olarak tanımlanmaktadır (Eryavuz, 2006; Gander, Gardiner, 2001; Tezel Şahin, 2014).

Annenin ve çocuğun ilk iki yıl birlikteliği çocuğun kişilik gelişimi için çok önemlidir (Çankırılı, 2015). Ebeveynlerden özellikle anneye çocuk arasındaki ilişkinin, anne ile çocuğun genel karakteristik özelliklerinden etkilenmesi ve bireylerin oluşturduğu karakteristik özelliklere göre yaşamını sürdürmesi kaçınılmazdır (Rothbart ve diğ., 1994). Çocuğun kendine özgü bir kimlik oluşturmada ve benliğinin gelişmesinde annesiyle kurduğu ilişki ve annenin sunduğu çevre çok önemlidir. Anne tarafından olumlu bir şekilde kabul edilen çocuk, kendini bütünleşmiş iyi bir ruh halinde olarak hisseder ve kendilik duygusunu geliştirir. Bu da annenin çocuğa sunduğu “kucaklayıcı çevre” sayesinde gerçekleşir (Öngider, 2013).

Çocuğun annesiyle kurduğu sağlıklı ilişki, başkalarıyla olan ilişkilerinin de temelini oluşturur. Yapılan araştırmalar annesiyle olumlu duygusal iletişime sahip çocukların diğer çocuklara kıyasla daha kolay bir kişilik geliştirdiklerini göstermektedir (Tezel Şahin, 2014). Annesiyle iyi ilişkisi olan çocuğun özgüveni de yüksek olur. Özgüveni olan çocuk ise kendini sever (Atkins, 2017).

Anne ve babaların çocuklarıyla ilgilenme stilleri arasında farklılıklar bulunur. Anneler genellikle çocukların günlük bakımları ve rutin düzenleri ile ilgilenirken; babaların genellikle çocuklarıyla oyun ve/veya spor aktiviteleri yaptıkları görülür (Bowey, 1995; Öngider, 2013). Ancak her ne kadar çocuğun gelişiminde ve kişiliğinde her iki ebeveyninde çok önemli rolleri ve payları olsa da çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan kişi olarak anne ile kurduğu ilişki ve güven, çocuk açısından biraz daha önemlidir (Uyanık Balat, Yılmaz, 2014). Bunun nedeni annelerin anne olmaya ilgi duymaları olarak ifade edilebilir (Rogers, Matthews, 2004). Annelerin anne olma ilgileri doğuştan gelmekte ve bu ilginin istekle birleşmesi sonucunda çocuklarına karşı olan tutumlarını etkilemektedir. Annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algıları, ilgileri ve doyumları onların hem ebeveynlik stillerini hem de ruh hallerini etkilemektedir (Çeliköz ve diğ., 2008; Rogers, Matthews, 2004).

Daha önceki çalışmalarda çocuğun anneye ilişkisi ön plana çıkmaktayken ve çocuğun gelişiminde annenin önemine vurgu yapılırken, günümüzde yapılan çalışmalarda hem anne hem de babadan bahsedilmekte olup babanın da çocuğun gelişiminde önemli bir rolü olduğu vurgulanmaktadır. Babaların çocuklarının gelişimleriyle yakından ilgilenmeye başlamaları ve baba-çocuk ilişkisinin niteliğinin artırması sonucunda baba ile ilgili yapılan araştırmalar da artmaktadır (Cevher, Tezel Şahin, 2007).

Günümüzdeki ve yakın geçmişteki ebeveynlerin çocuklarının gelişimleri hakkında daha fazla bilgi birikimine sahip bireyler olarak çocuklarını yetiştirmek istemeleri ve anne-babaların çocuklarına karşı kendilerini daha fazla sorumluluk sahibi hissetmeleri gibi faktörler önemli olabilir. Ancak her anne ve baba çocuk sahibi olmak için yeterli ve gerekli donanımına sahip değildir. Bu yüzden anne ve babaların çocukların gelişimleri konusunda farklı imkânlar sunmaları ve farklı tutumlar sergilemeleri oldukça olağan görülmektedir.

Erken çocukluk döneminde bulunan çocuklar sosyalleşme sürecinde nasıl iletişim kurmaları gerektiğini ebeveynlerini rol model alarak, onları izleyerek öğrenirler, böylece yeni davranışlar oluştururlar. Ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki eğer doğrudan ve açıksa bu ilişki sağlıklıdır. Bu noktada ebeveynlerin çocuklarıyla doğru ve olumlu bir şekilde iletişim kurabilmeleri için nasıl iletişim kurmaları gerektiğini bilmeleri gereklidir (Arabacı, 2011; Doğan, Kırmızı, 2017). Her bireyin iletişim kurma yöntem ve stratejisinin farklı olmasıyla birlikte bu yöntem ve stratejiler, aileden aileye ve kültürden kültüre göre de değişmektedir (Yavuzer ve diğ., 1995; Arabacı, Ömeroğlu, 2016). Her ebeveynin çocuğu ile iletişim kurduğu farklı ebeveyn tutumları vardır.

2.4. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimleri, ebeveynlerin çocukları hakkındaki değer, tutum ve davranış biçimleri anne-baba tutumları olarak tanımlanır (Sears, Maccoby, Levin, 1957'den aktaran Palut, 2008; Sever, 1985). Anne baba tutumları, anne ve babanın çocuğuyla olan ilişkisi hakkında bilgi veren bir durumdur. Yalnızca anne ve babanın çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlarla ilgili değil, aynı zamanda çocuğun da tutumlara gösterdiği tepkisini ele alarak karşılıklı etkileşimin nasıl bir anne-baba-çocuk ilişkisi oluşturduğu hakkında da oldukça bilgi veren bir durumdur ve bu ilişkinin ne yönde ilerlediğini açıklar (Demircioğlu, Pektaş, 2017).

Sosyalleşmenin, kişilik oluşturma ve edinilmesi gereken bazı değerlerin kazanıldığı erken çocukluk dönemi çocuğun hayatının en kritik zaman dilimi olup ilk etkileşimlerin ailede başladığı dönemdir. Karabulut Demir (2007) önceleri ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki ebeveynlerden çocuğa doğru tek taraflıyken; son yıllarda çocukların da dâhil olduğu karşılıklı bir etkileşim sürecinden bahsetmenin mümkün olduğunu söylemektedirler. Karşılıklı etkileşim sayesinde ebeveynler sağlıklı bir çocuk yetiştirme tutumuna sahip olurlar.

Yavuzer (1996)'e göre anne ve babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar ve bu tutumların oluşturduğu değerler, çocuğun etrafında olan her şeye ve yaşama bakış açısının temelini oluşturabilmektedir (Yıldız, 2006).

Anne ve babalar çocuklarıyla olan ilişkilerinde olumlu ve tutarlı bir tutum sergilerlerse çocuklarının sağlıklı bir büyüme ve gelişme süreci dâhilinde olmalarını sağlayabilirler (Derici ve diğ., 2018; Özyürek, Tezel Şahin, 2005). Çocukların kişiliklerinin gelişiminin, sağlıklı bir benlik algısı oluşturmalarının temelinde anne ve babaların çocuklarına sergiledikleri tutumlar yer almaktadır. Çocuklarının kendini ve toplumu ilgilendiren konularda ne ölçüde duyarlı, ilgili, bir şeyler başarabilmek için sorumlu, kendinden emin, mutlu veya sorumsuz, duyarsız, mutsuz bireyler olarak yetişmelerinde ailelerinde gördükleri tutumlar çok önemlidir (Yaprak, 2007; Aydoğdu, Dilekmen, 2016).

Çocukların dönemsel karakteristik özelliklerinin bilinmesi, anne ve babaların çocuk yetiştirmede ve anne-babaların çocuklarına yönelik tutumlarını belirlemede oldukça önemlidir. Çocuklar, anne ve babaların küçültülmüş formları olmadıklarından çocukların öğrenme güdüsü, onları yetişkinlerden ayıran en önemli özelliktir. Montessori, çocukların 'emici zihin' diye adlandırdığı bir yetiyle dünyaya geldiklerini ifade etmektedir. Çocuğun dünyaya geldiği an ile altı yaş arasını kapsayan emici zihne göre ise çocuğun çevresinde gerçekleşen kültür, duygu, davranış ve inançlar, çocuk tarafından emilir, benimsenir (Doğan, 1983'den aktaran Güngör, 2014). Bu yüzden anne babalar çocuklarını eğitirlerken onların hangi dönemde olduklarını bilmeli ve bu dönemin karakteristik özelliklerini bilerek çocuklarına karşı tutumlarını düzenlemelilerdir. Çocukların bu dönemdeki ihtiyaçlarına uygun cevap verebilecek düzeyde anne babalar olmalıdırlar (Nelsen, Lott, Glenn, 2002; Yavuzer, 2001; Yörükoğlu, 1995'den aktaran Özyürek, Tezel Şahin, 2008).

2.4.1. Ebeveyn Tutumlarının Kuramsal Temeli

Anne-baba ve çocuk ilişkileri alanında çalışmalar yapan araştırmacılar ebeveyn tutumları ile ilgili birçok farklı sınıflandırmalar öne sürmüşlerdir (Arslan, Durmuşoğlu Saltalı, 2012). Maccoby ve Martin'in (1983) yaptığı sınıflandırma demokratik, otoriter, izin verici, etnik azınlık, ilgisiz ve tutarsız şeklindeyken; Bakhla, Sinha, Sharan, Binay, Verma ve Chaudhury'nin (2013) yaptığı sınıflandırma demokratik, otoriter ve izin verici olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Atli ve diğ., 2015).

Filiz ve Yaprak (2009) demokratik, otoriter, koruyucu ve ilgisiz şeklinde bir sınıflama yaparken; Hibbard ve Walton (2014) demokratik, otoriter, izin verici-düşkün ve ihmalkâr-reddedici anne-baba tutumları olarak sınıflandırma yapmışlardır. Yavuzer (1996) ise anne baba tutumlarını baskıcı-otoriter tutum, gevşek tutum, dengesiz ve kararsız tutum, ilgisiz ve kayıtsız tutum, güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum olmak üzere altı sınıf altında toplamaktadır (aktaran Bademci ve diğ., 2012).

Konuyla ilgili çok fazla sınıflandırma yapılmasına rağmen anne baba tutumlarıyla ilgili bütün çalışmaların temelini Baumrind demokratik/dengeli, otoriter ve izin verici olmak üzere üçlü model olarak adlandırdığı bir sınıflandırma ile oluşturmuştur (Baumrind, 1966; Baumrind, 1980).

Diana Baumrind tarafından ortaya koyulan çalışmalar üçlü model adını verdiği ebeveyn tutumlarına dair sınıflandırma, anne ve baba tutumlarıyla ilgili çalışmaların temelini oluşturmaktadır (Baumrind, 1966; Baumrind, 1980). Baumrind, çocukların gelişim alanlarından biri olan sosyal-duygusal gelişimini, anne ve babaların çocuklarına yönelik tavır ve tutumlarıyla ilişkilendirmektedir. Baumrind anne ve baba tutumlarını sınıflandırmak için erken çocukluk döneminde olan çocukların ev yaşamlarını gözlemlemiş ve laboratuvar çalışmalarıyla üç çeşit anne baba tutumunu ortaya koymuştur. Baumrind'e göre anne baba tutumları şu şekildedir (Baumrind, 1967; Baumrind, 1971; Aktaş Özkafacı, 2012):

- Otoriter
- Demokratik
- İzin verici.

Aynı zamanda Baumrind, çocuk yetiştirilme konusunda anne baba tutumlarıyla ilişkili 4 boyut belirlemiştir (Baumrind, 1967; Baumrind, 1971; Aktaş Özkafacı, 2012):

- *Ebeveyn kontrolü boyutu*, çocuğun anne-baba ve çocuk ilişkilerinde uyması gereken kurallara ne boyutta uyduğunu gösteren boyuttur.
- *Ebeveyn-çocuk iletişiminde açıklık boyutu*, anne ve babaların çocuklarıyla olan iletişimlerinde ne ölçüde açık olduklarına, birlikte alınması gereken kararlarda ne ölçüde çocukların duygu ve düşüncelerine önem verdiklerine ve saygı duyduklarına, çocuklarının fikir ve düşüncelerini söylemelerine ne ölçüde destekleyici olduklarına ve eğer çocukların davranış kalıplarına sınırlamalar getiriyorlarsa neden bunu yaptıklarına dair açıklamalarına ilişkin boyuttur.

- *Olgunluk beklentisi boyutu*, anne ve babaların çocuklarının bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarındaki gelişimlerini ne ölçüde desteklediklerini ortaya koyan boyuttur.
- *Bakım destek boyutu ise*, anne ve babaların çocukları dünyaya geldikleri andan itibaren onlarla nasıl bir ilişki kurdukları ve bu ilişkinin nasıl bir niteliğe sahip olduğuyla ilgilidir. Kurulan bu ilişki esnasında anne ve babanın çocuklarına karşı ne ölçüde yakın, sevgi dolu ve sıcak davrandıklarını gösteren boyuttur.

Yılmaz (1999)'a göre anne baba tutumları ile ilgili Baumrind dışında araştırma yapan başka araştırmacılar da bulunmaktadır. Maccoby ve Martin ise anne baba tutumlarını duyarlılık ve talepkarlık/kontrol olarak iki boyutta ele almışlardır. Bu boyutlara göre ise dört anne baba tutumu tanımlamışlardır. Bunlar (Erdoğan, Uçukoğlu, 2011; Maccoby, Martin, 1983; Yılmaz, 1999):

- 1) Demokratik Anne Baba Tutumu
- 2) Otoriter Anne Baba Tutumu
- 3) İzin verici/ Müsamahakâr Anne Baba Tutumu
- 4) İzin verici/ İhmalkâr Anne Baba Tutumu.

Maccoby ve Martin'in yaptığı sınıflandırmayı Baumrind'in yaptığı sınıflandırmadan ayıran özellik ise izin verici anne baba tutumunun müsamahakârlık ve ihmalkârlık olmak üzere ikiye ayrılmış olmasıdır (Erdoğan, Uçukoğlu, 2011; Yılmaz, 1999).

2.4.2. Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Çocuklar; yeme, uyku, bakım gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra sevgi, saygı, ilgi, birey olma gibi manevi ihtiyaçlarının da anne ve babaları tarafından doyurulmasına ihtiyaç duyarlar. Ebeveynler ile çocuklar arasındaki duygusal bağlar çocukların hayatta kalma şansını artırır. Keşif esnasında ebeveyn ile çocuk arasında güvenli bir bağ kurulur. Böylece çocuk ortaya çıkabilecek çevresel tehditleri önlemek için ebeveyni güvenli bir liman olarak kullanabilir (Demirutku, 2007).

Çocukla ebeveyn arasında güvenli bir ilişki kurulabilmesi ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirdiklerine ve çocuklarına karşı nasıl bir tutum sergilediklerine bağlıdır. Ebeveyn tutumları anne ve babaların kendi yetiştirilme tarzları, eşler arasındaki ilişki, ekonomik durum gibi birçok faktörden etkilenir. (Çağdaş, Seçer,

2005). Ayrıca ebeveyn tutumları, ebeveynlerin gözlemledikleri davranış modelleri tarafından da şekillenmektedir (Cunningham, 2001).

Ebeveynler ve çocuğun içinde bulunduğu kültüre ait özellikler ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerin başında gelmektedir (Gonzalez ve diğ., 2001; Aydoğdu, Dilekmen, 2016). Anne babaların yetiştirilme tarzları, gözlemledikleri çocuk yetiştirme stilleri, öğrendikleri bilgiler haricinde içinde bulunulan toplumun geleneksel çocuk yetiştirme inançları ve kişilik özellikleri de çocuğun yetiştirilmesinde önemli rol faktörlerdir (Belsky, 1984; Başal ve diğ., 2018). Diğer faktörler ise;

- Ailenin demografik özellikleri (Özyürek, Tezel Şahin, 2005),
- Ebeveynin eğitim düzeyi,
- Ebeveynin yaşı,
- Çocuk sayısı (Uyanık Balat, 2007)
- İçinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar, ekonomik durum,
- İçinde bulunduğu sosyo-kültürel koşullar,
- Ebeveynlerin anne baba olmaya duygusal olarak kendilerini hazır hissetmemeleri,
- Anne baba olmadan önceki dönemde eşlerin ilişki kalitesi,
- Çocuk dünyaya geldikten sonraki dönemde eşlerin birbirlerini desteklemeleri,
- Ebeveynlik konusundaki düşünceleri,
- Evlilik ilişkilerindeki tatmin düzeyleri (Yıldız, 2004) olarak sıralanabilir.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tavır ve tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmakla birlikte bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürel değerleri bu faktörlerin başında gelmektedir. Nesilden nesile aktarılacak içinde bulunulan toplumun değerlerini, inançlarını ve kurallarını oluşturan kültür, o toplumun içinde yaşamını sürdüren insanlar hakkında önemli bilgiler verir. İnsanlar, bir kültürün içine doğarlar, bu kültürle beraber yaşarlar ve bu kültürün nesilden nesile aktarılmasında aracıcılar. Kültür, insanlar öldüklerinde de yaşanmaya ve aktarılmaya devam edilir. Ancak insan kültürün yalnızca nesilde nesile taşıyıcısı değil, aynı zamanda içinde yaşanılan kültür üzerine düşünen, onu geliştiren ve değiştirendir (Bredenkamp, 2015; Erdoğan, Alemdar, 2010; Özyürek ve diğ., 2016).

Anne ve babalar kendi yetiştikleri kültürün özelliklerini kendi çocuklarına da aktarmak isterler. Bu yüzden ebeveynler belirli bir kültüre ait oldukları için kendi çocuklarını da kendi hâkim oldukları kültüre uygun yetiştirmek isterler ve bir ebeveynin çocuğu için yaptığı en önemli şey, çocuğunun yetişeceği kültürü belirlemektir (Weisner, 2002; Yılmaz, 2018). Araştırmacılar genellikle dâhil olunan kültürün beklentileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının ilişkili olduğunu kabul etmektedirler (Yılmaz, 2018).

Ebeveynlerin çocuğa sunduğu imkânlar ve ona karşı sergiledikleri tutumlar çocuğun kendini sosyal açıdan yeterli, kendini iyi ifade edebilen ve insan ilişkilerini iyi yönetebilen bir birey olmasını etkilemektedir (Erkan, 2015; Işıkoğlu Erdoğan ve diğ., 2017). Anne ve babaların çocuklarına uyguladıkları çocuk yetiştirme tutumları her ailede aynı olmamakla birlikte kültürel özellikler başta olmak üzere birçok faktörden etkilenmektedir (Çağdaş, Seçer, 2015; Işıkoğlu Erdoğan ve diğ., 2017).

Tüm bu faktörler ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi etkiler. Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi, çocuğun psikolojik olarak kendini iyi hissetmesinde önemli rol oynar. Bununla birlikte ebeveynlerinde psikolojik olarak iyi hissetmeleri kendi benlik doyumlarını tamamlayarak iyi bir ruh hali içinde olmalarına bağlıdır. Anne-baba-çocuk üçlü ilişkisine bakarak ebeveyn tutumlarının şeklini belirlemek mümkündür (Demircioğlu, Pektaş, 2017).

2.4.2.1. Farklı Kültürlerde Ebeveyn Tutumları

Aslışen (2017)'e göre toplumsal kültürün farklı olmasıyla birlikte ailelerin çocukta beklentileri ve aile değerlerindeki farklılıklar, ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları tutumları etkileyerek ebeveyn-çocuk ilişkisini şekillendirir. Ebeveynin beklentileri, kendi yetiştirilme tarzları, toplumun değerleri, ebeveyn olma farkındalıkları (Aslışen, 2017) gibi faktörlerin yanı sıra ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti gibi pek çok etken de çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir (Önder, 2004; Tünnüklü, Yalçın, 2011). Bunlara ek olarak ise ebeveynin yaşı, iletişim kurma becerisi, eğitim seviyesi ve bireysel ilişkileri gibi genel faktörlerde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkilidir.

Kültürel değerler ve inançlar toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Kültürel değerlerin getirdiği bu farklılıklar, toplulukta bulunan aile yapısını, inanç ve değerlerini, ebeveynlerin rollerini, çocuk yetiştirme konusundaki tutumlarını

etkilemektedir (Aksoy, 2005). Ebeveynlerin kişiliklerine, çocukların gelişim özelliklerine ve kendi yetiştirilme tarzlarına ek olarak içinde bulundukları toplumun kültürel yapısı da ebeveynlerin kendi ebeveynlik tarzlarını oluşturmalarında etkilidir (Belsky, 1984; Coleman ve diğ., 1989; Julian ve diğ., 1994). Toplumun içinde bulunduğu kültüre bağlı olarak ebeveynlerin kendilerine has çocuk yetiştirme algıları ve tutumları oluşur (Belsky, 1984).

Ebeveynlerin toplumsal değerleri ve inançları çocuk yetiştirme tutumları üzerine kendini göstermektedir. Örnek vermek gerekirse çocukların kendi kendine öğrenmelerine yön verme biçimiyle yetişen ebeveynler çocuklarına duyarlı olduklarını vurgulayarak onlara karşı aşırı özenli olmaktan kaçınırlar ve böylece şımarık bir çocuk yetiştirme konusunda endişe duymak yerine daha sağduyulu, kendini iyi hisseden ve kendi kararlarını alabilen bireyler yetiştirirler. Bu tür ebeveynler, disiplin ve kontrolü gerekli ve yeterli düzeyde uygulayabilen, çocukların kendilerini ve çevrelerini keşfetmelerine çok az kısıtlama getirilmesi gerektiğini vurgulayan ebeveynlerdir. Bu ebeveynlerin aksine her şeyin uygunluğuna önem veren ebeveynler ise etkili ebeveynliğin disiplini içerdiğini ve bu disiplinle çocukların isteklerini kısıtlamayı sağladıklarını düşünme olasılıkları daha yüksektir (Luster ve diğ., 1989; Tudge ve diğ., 2000). Bu da toplumdaki bireylerin farklı çocuk yetiştirme tutumlarına ve algılarına sahip olması anlamına gelebilir.

Kültürün bir parçası olan ailedeki bireylerin o toplumun değer, inanç ve algılarını yaşayabilmeleri ve bunların taşıyıcısı olabilmeleri için sosyalleşmeleri gerekmektedir. Sosyalleşme kültürel bir süreçtir (Quintana ve diğ., 2006); bu yüzden her toplumun aile-çocuk ilişkisi farklıdır ve diğer kültürlerdeki ilişkilerle genellenemez (Çıtlak ve diğ., 2009).

Ebeveynlerin çoğu, toplumun benimsediği kültürel değerlere ve içinde yaşanan çağın getirdiği bilgi ve beceriye göre çocuklarına karşı birçok strateji uygulamaktadırlar. Bu stratejiler ebeveynlerin çocuklarının geleceklerindeki beklentilerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bazı ebeveynler çocuklarından istedikleri davranışları göstermeleri için pekiştireç ve ceza uygulamalarıyla bazı ebeveynler çocuklarıyla konuşmakta ve onlar için uygun ortamlar oluşturmaktadırlar. Uygulanan bu farklı stratejiler ebeveyn tutumlarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Maccoby, Martin, 1983; Uygun, 2018). Ebeveynlerin çocuklara uyguladıkları stratejiler çocukların kendilerini iyi ve mutlu hissetmelerinin yanı sıra

çocuk-ebeveyn ilişki kalitesini etkilediğinden bireylerin içinde bulundukları kültüre bağlı olarak çocuğun kendisini yetkin bir birey olarak görmesini de sağlamaktadır.

Ebeveynlerin içinde bulundukları kültürle ilişkili çocuklarına kazandırmak istedikleri sosyalleştirme hedefleri bulunmaktadır. Sosyalleştirme hedefleri, ebeveynlerin önemsedikleri değer ve inançların çocuklarında görmek istedikleri özelliklerdir (Hasting, Grusec, 1998). Bu sosyalleştirme hedefleri uzun süreli ve kısa süreli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarında hemen etkisini görmek istediği özellikler kısa süreli olarak adlandırılırken ebeveynlerin çocuklarında farklı ortamlarda ve kültürlerde bulunduğu uzun bir vakte yayarak edinmesi istediği özellikler uzun süreli olarak adlandırılmaktadır (Kuczynski, 1984). Çocuğa kazandırılmak istenen bu özellikleri ve ebeveyn önerilerini eğer ebeveynin beklentileri ve istekleri çocuk için uygun ve makul ise çocuğun bunları kabullenip uyması muhtemeldir (Chen ve diğ., 1997). Ancak çocuğun davranışları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkide kültüre bağlı farklılıklar bulunur (Salary ve diğ., 2014). Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki kültürel farklılıklar aynı ülke içinde farklı bölgelerde bile rahatlıklar gözlenebilirken ülkeler arası oldukça yoğun görülmektedir.

2.4.2.2. Türk ve İsveç Kültürlerinde Ebeveyn Tutumları

Salary ve diğerlerine (2014) göre İsveç ebeveynlik kültüründe ebeveynlerin çocuklarına karşı fiziksel disiplin uygulamaları oldukça az görülmektedir. İsveç'teki neredeyse tüm ebeveynler (%92) çocuklarını disipline etmek için kullandıkları stratejiler içerisinde fiziksel disiplin stratejisinin her zaman yanlış olduğunu belirtirler (Janson Långberg, Jernbro, 2011'den aktaran Salary ve diğ., 2014). Jutengren ve Palmerus (2002) İsveçli ebeveynlerin çocukların davranışlarını olumlu anlamda yönetmek için fiziksel disiplin stratejileri kullanmak yerine gerekli kısıtlamaları ve sözlü kontrolü kullanmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler. İsveçli ebeveyn tutumlarında diğer ülkelerde yaşayan ebeveynlerin tutumlarına nazaran önemli farklılıklar olduğu görülmektedir ve cinsiyet ayrımını bir yana bırakarak ebeveyn eşitliğini destekleyen birkaç aile politikası bulunmaktadır.

Kul Parlak (2016)'ın yaptığı çalışmada çeşitli ülkeler kapsamında incelenen cinsiyet farkı gözetilmeden sunulan ebeveyn izin düzenlemeleri, İsveç toplumunun ebeveyn eşitliğini destekleyen aile politikalarında biridir. Ebeveyn izni cinsiyet farkı gözetilerek yalnızca annelere verilen analık izninin aksine sosyal gerekçelere

dayandırılarak her iki ebeveyne de çocuklarının bakımını yapma imkânı vermektedir. Bu izin çocuk bakımı konusunda ebeveynler arasında eşit paylaşımı teşvik etmekle birlikte kadın istihdamını artırmak ve cesaretlendirmek gibi ekonomik bir boyutta taşıdığını belirtmektedir. Hem aile hayatıyla hem de kamusal hayatla yakın bir ilişkisi bulunan ebeveyn izin paketi, ebeveynlerin ailevi ve mesleki yükümlülüklerini dengelemelerine ve eşit fırsatlar ile toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmada ön şart olan aile içindeki rollerin tam bir paylaşımını desteklemektedir. Zira hem anne ve hem de baba çocukların bakımı için uzun sürelerde izin alabilmektedir. Çocuk bakımının genellikle annenin görevi olduğu görüşüne karşı çıkan ebeveyn izninin her iki ebeveyni kapsayarak ayrımcılık yapmama ve ekonomik ve sosyal güvenlik vurgusu yapma gibi boyutları bulunmaktadır (Kul Parlak, 2016; Masselot, Torella, 2010).

Anxo, Fagan, Letablier, Perraudin ve Smith (2007)'in çalışmasında var olan Avrupa'da bulunan 21 ulusal yasal ebeveyn izin sisteminden yalnızca yedisi babalara ücretli izin hakkı ya da ebeveyn rollerinde eşitliğiyle ilgili ebeveyn izni alma konusunda teşvik sağlamaktadır. Ebeveyn izni konusunda en cömert izin hükümlerine İsveç sahip olup (Anxo ve diğ., 2007) ebeveynlerin 390 + 90 gün olmak üzere toplamda 480 gün izin hakları vardır. Her bir ebeveynin 60 gün izni kullanma zorunluluğu dışında kalan günleri anne ve baba arasında eşit olarak paylaşmakta veya ebeveynler izin haklarını diğerine devredebilmektedirler (Zırhlı Kaplan, [13.05.2020]). Ebeveynler 480 günlük izinlerini çocuk sekiz yaşına gelene kadar kullanabilirler. İzin ücretleri ebeveynin kazançlarıyla orantılı olmakla birlikte 360 gün için kazancın % 80'ni, kalan 90 gün için bu oran düşmektedir. İsveçli babalar da ebeveyn izni kullanabilirler (Kul Parlak, 2016).

Durrant ve Olsen (1997)'e göre 1979 yılında İsveç parlamentosu, ebeveynlerin çocuğa karşı kullandıkları fiziksel cezalandırma ya da ona zarar verecek veya utandıracak bir muamelede bulunulmasını önlemek amacıyla 'aga' adını verdikleri bir yasa (Durrant, 1996'dan aktaran Jutengren, Palmerus, 2002) benimsemişlerdir. Bu yasa kapsamında çocuklara fiziksel şiddet uygulanması yasaktır. Ayrıca çocuk bakımına önem vermeyi vurgulamak için tasarlanmış geniş bir eğitim yasası bulunmaktadır (Jutengren, Palmerus, 2002). Ayrıca İsveç aile politikasına göre, ebeveyn-çocuk ilişkisinde yer alan ebeveyn otoritesi çocukta ahlaki değerlerin içselleştirilmesini teşvik etmeli ve ilişki karşılıklı saygıya dayanmalıdır (Durrant, Olsen, 1997).

Türk toplumunda çocuk yetiştirme tutumları hakkında kültürel ve geleneksel görüşler bulunmaktadır. Türk kültüründe çocuğun günlük bakımlarının giderilmesi annenin görevi olarak görülürken evin ekonomik ihtiyaçlarının karşılama sorumluluğu babaya aittir (Tezel Şahin, Özyürek, 2008). Üstünoğlu'na göre ülkemizde geleneksel aile yapısı yaygın olduğundan çocukların bakım ve eğitim sorumlulukları annelere verilmektedir (Üstünoğlu, 1991'dan aktaran Arslan ve diğ., 2010).

Türk toplumundaki kültürel farklılıklar ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde önemli farklılıklar oluşturur. Aile bireyleri arasındaki duygusal tutum ve ilişkiyi düzenleyici ve birleştirici rolü anne üstlenirken baba, aile içinde karar verici, çocuklara karşı sınırlayıcı ve disipline edici bir rol üstlenmektedir. Çocuklarda sosyalleşme süreçleri halinde anne ve babalarıyla kurdukları iletişim şekli dâhilinde özdeşim kurarlar, böylece onlara ait değerleri benimserler ve içselleştirirler (Şengün, 2013).

Kağıtçıbaşı'na göre Türk toplumunda çocuğun rolü, çocuğun aileyi bir arada tutmasındaki rolü ve cinsiyet kimlikleriyle açıklanabilir (Kağıtçıbaşı, 2002'den aktaran Keskiner, 2012). Kağıtçıbaşı, Türk Ailesinde Çocukların Değeri (VOC) çalışmasında bir Türk ailesindeki bütün aile üyeleri arasındaki ilişkilerin duygusal olarak yakın olduğunu belirtmektedir. Bu ilişkilerde anne genellikle çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarına yönelik günlük bakımını sağlarken; baba çocuk ilişkisinde daha çok otorite hâkimdir (Kağıtçıbaşı, 1981'den aktaran Keskiner, 2012; Güngör Baran, 2004). Türk toplumunda babanın otorite sayılmasındaki en etkili etmen babanın ailenin maddi ihtiyaçlarını karşılaması olarak düşünülebilir.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun Türk ebeveynlerle gerçekleştirdiği çalışmada ebeveyn tutumlarının sosyo-ekonomik düzeye göre değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin yüksek olan ebeveynlere nazaran yetkeci tutumu daha fazla sergiledikleri ve çocuklarının daha fazla itaatkâr olmaları gerektiğine önem verdikleri görülmektedir (1995'den aktaran Temiz, 2019). Ebeveynlerin çocuklara karşı tutumları, onlara karşı anlayışlı ve özgürlükler içinde sınırları olan, yapılmaması gereken etkinlikler yerine çocuğun dikkatini başka yöne çekmeye ve olumsuz durumlarla başa çıkma stratejiler geliştirmelerini sağlamaya yönelik olduğunda çocukların duygu düzenlemelerini ve toplumsal becerilerinin gelişmesini destekler (Berk, 2013b; Temiz, 2019).

Yüksel ve Demircioğlu (2019)'nın yaptığı Türk annelerin farklı kültürlerde çocuk yetiştirmeye yönelik yaptığı çalışmada çocuklarının yaptıklarına dair çeşitli kontrol etme yöntemlerine başvurdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun istemediği bir şeyi yapması için zorlama, kiminle arkadaşlık ettiğini kontrol etme, çocuğu kontrol etme ve zaman sınırlaması koyup koymama gibi konularda anne görüşlerini değerlendirmiş ve bazı annelerin çocuğunu kontrol için sözel ilişkiyi kullandıklarını, bazılarının ise gözetleme, kişisel eşyaları karıştırma gibi yöntemlere başvurdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Böylece Türk annelerin kontrol seviyelerinin kültüre bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği ve şeklinin değişebileceği söylenebilir.

2.4.3. Ebeveyn Tutumlarının Çocuk Üzerindeki Etkisi

Sosyalleşme sürecinin en fazla olduğu ve kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde anne ve babalar tarafından uygulanan ebeveyn tutumları önemli rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocukları dinlemeye ve anlamaya açık tutumları onların duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde söylemelerini desteklemekle birlikte girişimci bireyler olmalarında da yardımcı olmaktadır. Böylece ebeveynleriyle özdeşim kuran çocuk bu tutumları rahat benimser (Gander, Gardiner, 2001; Öztürk, Şanlı, 2012; Potts, Mandelco, 2012). Bu yüzden çocuğa karşı anne ve babanın sergilediği herhangi bir yanlış tutum çocuğun yaşamında telafi edilemeyen hasarlar oluşturabilir (Ağır, Akbağ, Aydın, Tuzcuoğlu, Yayıcı, 2005'dan aktaran Uyanık Balat, Yılmaz, 2014).

Ebeveynlerin çocuklara sergiledikleri tutum ve davranışları, çocuğun dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren hayatı anlamlandırmasına ve anlamaya çalışmasına yardımcı olmaktadır. Çocuk, bu anlamlandırmayı önce anne ve babasıyla iletişim kurarak yapmaya başlamakta ve daha sonra başkalarıyla ilişkilerine yön vermeye devam etmektedir (Aktaş Özkafacı, 2012). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların sosyal yaşama uyumu ve davranışları, insanlarla kurduğu iletişim şekli, akademik başarısı gibi durumlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Bozyiğit, 2013; Caspi ve diğ., 2003; Connolly, O'Moore, 2003; İkiz, 2015; Kabasakal, 2012; Liyanage ve diğ., 2003; Özkan, 2014; Özyürek, 2017; Rodriguez, 2003).

Anne ve babanın çocuklarına iyi birer model olmaları, çocuklarının düşünme stillerini, karar verme mekanizmalarını, etik ilkeler oluşturmalarını, problemlerle başa çıkma yöntemlerini geliştirmektedir (Yıldız, 2004). Anne babanın çocuğuna yönelik

tutumları çocuğun olayları çözme becerisine, olaylara bakış açısına, öz saygısının, özgüveninin, öz denetiminin oluşmasına, kendisiyle barışık bir ruh halinde olmasına yardımcı olmaktadır (Demircioğlu, Pektaş, 2017).

Anne ve babanın çocuklarına yönelik tavır ve tutumları çocuğun kendine has bir benlik oluşturmada etkilidir. Sergilenen olumlu ebeveyn tutumları, çocuklarda yüksek benlik algısını desteklemekle birlikte onların sorumluluk bilinci olan ve kendi denetimlerini sağlayabilen bireyler olmalarını sağlarken; sergilenen olumsuz ebeveyn tutumları, düşük benlik algısına sahip olmasına neden olur. Ayrıca çocuğun girişkenliğinin, bağımsızlığının ve otokontrolünün düşük; saldırganlığının, güvensizliğinin yüksek olmasına neden olur (Gander, Gardiner, 2001; Öztürk, Şanlı, 2012; Potts, Mandleco, 2012).

Aile bireyleri, yaşamları boyunca stres ve problem durumlarıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Ebeveynlerin stres ve problem durumlarıyla başa çıkma ve çözüm bulma sürecinde çocukları da dâhil etmeleri çocukların özgüvenli, uyumlu ve sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine imkân tanır (Yıldız, 2004).

Her ebeveyn farkında olarak ya da olmayarak çocuklarına yönelik farklı tavır ve tutum içerisinde olabilmektedir. Bazı anne ve babalar çocuklarına karşı daha ilgili ve içten davranabilirken, bazı anne ve babalar çocuklarına baskı yapmakta ve kendilerince bir formda çocukların büyümesini istemektedirler. Bazı çocuklar anne ve babaları tarafından istenmezken; bazı çocuklar kimi aile ortamlarında gereğinden fazla ilgi ve hoşgörü görmektedirler. Anne ve babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tüm bu tutumlar, çocuğun hem kişiliğinin hem de sosyal gelişiminin farklı biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Kuru Örgün, 2000; Uçur, 2005).

2.4.3.1. Demokratik Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuğun gelişiminde olumlu rol oynayan demokratik anne baba tutumunda ebeveynler, çocuğu karşılıksız sever ve sayarlar (Çiftçi Arıdağ, Ünsal Seydooğulları, 2012; Sezer, Oğuz, 2010). Aile bireylerinin birbirlerine karşı sevgi ve anlayış içerisinde oldukları demokratik anne baba tutumunda, demokrasi anlayışının kazandırılmasında bu karşılıklı sevgi ve anlayışın büyük payı bulunmaktadır (Büyükkaragöz, 1990).

Demokratik tutuma sahip anne ve babaların davranışları tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Çocuklarına sınırlar içinde özgürlük tanıyarak ihtiyaçlarının giderilmesine

olanak tanırılar. Bu tutumu benimseyen anne ve babalar, çocuklarının kendine has bir gelişim düzeyi olduğunu bilip çocuğun yeteneklerini ve kapasitesini ortaya çıkarabilmesi için gerekli imkânları ve koşulları sağlarlar (Sezer, Oğuz, 2010; Çiftçi Arıdağ, Ünsal Seydooğulları, 2012).

Demokratik anne ve babalar çocuklarına kendi kararlarını almalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine imkân verdiklerinden çocuklar kendi bağımsızlıklarını kazanmış ve güvenli olarak yetişirler (Baumrind, 1966; Çiftçi Arıdağ, Ünsal Seydooğulları, 2019). Demokratik tutuma sahip anne babalarla büyüyen çocuk, ebeveynler tarafından bir birey olarak kabul edilerek aile içinde alınan kararlara katılır, gerektiğinde anne ve babanın davranışlarını eleştirebilir. Çocuğun kendi kararlarını verebilmesi için anneler ve babalar tarafından uygun fırsatlar tanınmalıdır (Divan ve diğ., 2006).

Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin gözünde çocuk kaç yaşında olursa olsun bir bireydir ve evle ilgili kararlarda onun da fikirleri alınır. Böylece anne, baba ve çocuk üçlüsü arasında açık iletişim sağlanarak bağımsızlığı desteklenir (İnan Kızıltepe ve diğ., 2013; Johnson, 2006). Aynı zamanda onların fikir ve düşüncelerinin de önemli ve değerli olduğunu hissettirerek çocuklarını karar alma sürecinde desteklerler. Ebeveynler, çocuğun her kararını kabul etmeseler de çocuğun var olan durumu ne yönden düşündüğünü öğrenmeye isteklidirler (Cole ve Cole, 2001'den aktaran Uçur, 2005). Çocuğunu aktif bir şekilde dinler, birebir iletişim kurar, fikirlerine önem verir. Böyle bir anne baba tutumuyla büyüyen çocuk, sosyal açıdan başarılı bir hayat sürer (Güngör, 2014). Anne babalar bu tutumda çocuklarına karşı emir verme, yargılama, suçlama, alay etme vb. iletişim engellerini kullanmazlar (Bademci ve diğ., 2012). İletişim kanallarını açık bir dille kullanırlar (Güngör, 2014).

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynler iletişim kurmaya daha açık, kontrol seviyeleri ve olgunluk beklentileri daha yüksektir. Demokratik aileler çocuklarını bir birey olarak görürler ve onlardan olgun davranışlar görmek isterler. Çocuklarının ilgi ve sevgiye ihtiyaçları olduğunu bildiklerinden onlara karşı sıcak ve ilgilidirler. (Baumrind, 1967; Baumrind, 1971; Aktaş Özkafacı, 2012).

Aile bireylerinin demokratik olduğu ve birbirlerine güvendiği bir ortamda yetişen çocuğun özsaygısı yüksektir ve sınırlarının farkındadır. Kendisinin bir birey olduğunun, görüşlerinin değerli olduğunun farkındadır ve sorumluluk duygusu gelişmiştir. Bu yüzden karşılaştığı durumlar karşısında düşünür, sorgular, kurallara körü körüne bağlanmaz (Bozaslan ve diğ., 2012).

Ev ortamında ve günlük yaşamda kabul edilen ve edilemeyen davranışlar çocuğa anne ve babalar tarafından açıklanır. Bu davranışların sınırları bulunur. Bu sınırlar dâhilinde çocuklar istediklerini yapmakta özgürdürler ve çocuklar düşüncelerini söyleme hakkına sahiptirler. (Aksoy, 2016'dan aktaran Demircioğlu, Pektaş, 2017). Sınırlar içerisinde özerklik tanınan çocuk hem kendi sosyal sınırlarını belirler hem de kendi ilkelerini oluşturarak olumlu ve sağlıklı bir benlik oluşturur. Böylece çocuk kendi kararlarını kendi alabilen, fikir ve düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade edebilen özerk ve bağımsız bir birey haline gelir.

Baumrind'in yaptığı araştırmalarda bu tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının akademik başarılarının ve özgüvenlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal yönden oldukça geliştiklerinden arkadaş canlısı oldukları da aşikârdır. Tüm bunların yanı sıra kendilerini iyi ifade edebilmeleri, öz kontrollü olmaları ve kendi kararlarını verebilmeleri, bu tutumun diğer olumlu etkileridir (Baumrind, 1967; Baumrind, 1971; Aktaş Özkafacı, 2012).

2.4.3.2. Otoriter (Baskıcı) Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuklarını yöneten anne ve babaların benimsediği otoriter tutum, çocuğun ilgi, istek ve yeteneklerini görmezden gelerek kendilerine itaat edilmesini bekleyen, çocuğun adına kararları kendisi alan anne babaları kapsayan tutumdur (Düzgün, 2006).

Otoriter ebeveyn tutumunda, anne ve babalar çocuklarının izni ve rızası olmadan, isteklerini önemsemeden davranışlarını şekillendirirler. Çocuklarının gelişim düzeylerini, kişilik gelişimlerini ve isteklerini göz ardı ederek onların kendi istekleri doğrultusunda davranmalarını isterler. İstekleri dışında davrandıklarında çocuklar cezalandırılır (Maccoby, Martin, 1983; Sezer, 2010). Bu tutumu benimseyen ailelerde ceza ön planda tutulmaktadır. Uygulanan cezalar farklıdır ancak ebeveynlerin ceza vermedeki amacı aynıdır (Dursun, 2010; Yörükoğlu, 1987). Bu amaç ebeveynin çocuğu kendi düşüncesine uygun davranışlara göre şekillendirmek istemesidir (Baumrind, 1966). Bu ceza yöntemleri dayak, suçlama, aşağılama, ayıplama ya da göz korkutma gibi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Yörükoğlu, 1987). Ceza yöntemleri ile çocuğun istek ve duyguları bastırılır, tamamen evdeki ve çevredeki kurallara uyması beklenir. Bu yüzden çocuk-anne-baba üçlü arasındaki ilişki çoğu zaman gergin ve olumsuzdur (Dursun, 2010; Yörükoğlu, 1987).

Bu tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarının özgürce görüşlerini ifade etmelerine izin vermemekle birlikte davranışsal uyum sağlamalarını beklerler. Sadece

zor kuvvet kullanarak çocukların pozisyonlarını daha sıkı tutarlar (Schickedanz, 1995).

Baumrind ve Black (1967) ebeveyn otoritesi kavramı üzerine çalışmışlar ve ebeveyn otoriterliği için iki özellik belirlemişlerdir: genel otoriterizm ve akademik otoriterizm.

Genel otoriterizm; Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraleigh (1987) tarafından kullanılan ve üç maddeyi içeren kontrol edici ve otoriter bir tarzı ifade eder. Genel otoriterizmi ifade eden üç madde şu şekilde sıralanabilir (Leung, Lau, Lam, 1998):

- Ebeveynler çocuklara yetişkinlerle tartışmalarını gerektiğini söylerler,
- Ebeveynler haklıdır ve sorgulanmazlar,
- Çocuklar büyüdüklerinde daha iyi bilirler.

Ebeveyn otoriterizmini ifade eden diğer özellik ise akademik otoriterizmdir. Dornbusch ve diğ. (1987) tarafından kullanılan ve dört maddeden oluşan akademik otoriterizm; çocukların akademik performanslarına dair ebeveyn davranışları hakkında bilgi verir.

Zayıf notlara karşı ebeveyn davranışları şöyle sıralanabilir;

- Ebeveynler üzülür,
- Çocuğun ödenekleri azaltılır.

İyi notlara karşı ebeveyn davranışları şöyle sıralanabilir;

- Ebeveynler çocuklara daha iyi olmalarını söylerler,
- Diğer notlarının da iyi olması gerektiğini not ederler.

Özellikle çocuğun adına kararlar alınması, sürekli eleştirilmesi, aile içinde alınan kararlara ortak edilmemesi, fikrinin sorulmaması ve ebeveynler tarafından yakınlık ve sevgi gösterilmemesi gibi olumsuz davranış kalıplarını içeren otoriter anne baba tutumu; çocuğun içe dönük, çekingen ve utangaç bir birey haline gelmesine neden olur (Hamarta ve diğ., 2010; Yavuzer, 2003).

Katı ve değişmeyen düşünce tarzını benimseyen anne ve babalar çocuklarla sözel iletişime pek yer vermezler (Düzgün, 2006). Bu yüzden bu anne ve babaların çocukları; sosyal ortamlarda genellikle gergin, sinirli, mutsuz, özgüvensiz ve başkasına bağımlı bireylerdir (Bağçeli Kahraman ve diğ., 2014; Baumrind, 1968; Bee, Boyd, 2011; Berk, 2013b; Çağdaş, Seçer, 2015).

Otoriter anne-baba ortamında büyüyen çocuklar öfke ve saldırganlık sorunları yaşarlar. Öfke ve kızgınlık duygularını ifade etmede iyi değillerdir. Bu tutumun çocukların kişilik gelişimini engellediği, öz saygı düzeylerini düşürdüğü görülmektedir. Bunların yanı sıra özellikle erkek çocuklarında saldırganlık düzeylerini arttırdığı görülmektedir (Maccoby, Martin, 1983; Sezer, 2010).

Bu ebeveyn tutumuyla yetişen çocuklar, ebeveynin kendini eleştirmesinden korkar ve kendine güveni olmayan, her adımda yanlış yaptım korkusu yaşayan bir birey haline gelir (Yörükoğlu, 1987; Dursun, 2010). Düzgün (2006)'ün yaptığı araştırmada çocukların otoriter tutumdan olumsuz bir biçimde etkilenerek bu tutumun depresyon düzeylerini pozitif yönde anlamlı ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Otoriter tutuma sahip ebeveynlerle büyüyen çocuklar, küçük yaşlardan itibaren sevilmedikleri, sürekli baskı altına alındıkları için özsaygıları ve güven duyguları gelişmemektedir (Hamarta ve diğ., 2010; Yavuzer, 2003). Çocuğun kendine güveninin düşük olmasının nedeni, anne ve babanın çocuğa karşı kabul edici ya da reddedici olmasıyla ilgidir. Demokratik, kabul edici ailelerin çocukları özgüvenli olurlarken; otoriter, sert aileler ise özgüveni düşük çocuklar yetiştirmektedirler (Erkan, 2002; Leary, Kowalski, 1995).

Daha çok ataerkil ailelerde görülen bir ebeveynlik stili olan otoriter anne-baba tutumunda çocuk hakları ebeveynler tarafından sömürülür, ebeveynler çocuklar adına karar alır. Türk toplumunun aile yapısında bu ebeveyn tutumuna oldukça fazla rastlanmaktadır (Erdoğan, 2014; Görücü, Karakuş, 2017; Tuzcuoğlu, Tuzcuoğlu, 2007). Anne ve babaların çocuklarına soğuk davrandıkları, tutumlarının belirsiz olduğu ve güvensiz bir aile ortamı sunduklarında çocukların olumsuz kendilik geliştirdikleri bilinmektedir (Adana, Kutlu, 2009; Kulaksızoğlu, 2003; Yıldırım, 2010).

2.4.3.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Erken çocukluk döneminde çocuğun kişilik özelliklerinin, benlik algısının, öz saygısının gelişmesinde ve psikolojik iyilik hali içinde olmasında, ebeveyn tutumlarının ve aile ortamında gerçekleşen iletişim ve ilişkinin çocuk üzerinde yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır (Perris ve diğ., 1994'den aktaran Dirik, Karancı, Yorulmaz, 2015). Bowlby'e göre bu etki bağlanma yoluyla gerçekleşir. Buna göre

çocuk ile çocuğun bakımını sağlayan kişi, çoğunlukla ebeveynler, arasında oluşan bağlanmanın temel etmenleri bulunmaktadır. Bunlar;

- İnsanlara ve objelere yönelik tercih,
- Tanıdıklarına yakınlık, tanımadıklarına uzaklık göstermesi (Bowlby, 1973)
- En fazla görülenin az görülenlere oranla ayırt edilmesinin öğrenilmesi,
- İstenen sonuçlara ulaşmada kullanılan davranışların ayırt edilmesi ve pekiştirilerek artırılması olmak üzere dört etmenden oluşmaktadır (Bowlby, 1969; Kapçı, Küçüker, 2006).

Bowlby yetersiz nitelikte gördüğü anne babaları ilgi ve kontrol/koruma boyutlarıyla ilişkilendirmektedir. İlgi boyutu, çocuğun günlük giderilmesi gereken bakımı, ihtiyaçlarının karşılanması, çocuğun hor görülmesi, eleştirilmesi vb. psikolojik durumlarıyla ilgiliyken; kontrol boyutu, anne ve babaların çocuklarını aşırı korumaları, bağımsızlıklarını ve özerkliklerini engellemeleri ya da aşırı kontrol etmeleri ile ilgilidir (Bowlby, 1969; Bowlby, 1973; Kapçı, Küçüker, 2006).

Aşırı koruyucu anne ve baba tutumu, çocuğa karşı sınırlayıcı fazla kontrol ve destek içerirken kaygılı ve duygusal bağlanmayı da içerir. Bu tutumu benimseyen anne ve babalar, çevreyi çocuğa zarar verecek bir düşman olarak görürler. Çocuklar kaygılı bir ortamda büyürler. Bu yüzden bu çocuklarda genellikle içe kapanıklık, başkasına bağımlılık, utangaçlık görülmesinin yanı sıra sosyal ortama girerken sorunlar yaşarlar (Atalay Yalçın, 2010). Aşırı koruyucu anne-baba tutumu, çocuğun özgürlüğünü sınırlayarak kendi başına bir birey olmalarına engel olmakta ve yeteneklerini kısıtlamaktadır (Allaman ve diğ., 1972; Erdoğan, Uçukoğlu, 2011).

Anne baba bu tutum dâhilinde çocuk için yaşarlar. Çocuğun üzülmesine asla izin vermezler. Adeta çocuğun ağzından çıkacak bir kelimeye bakarlar. Böyle olduğunda ise bir süre sonra çocuk aileyi yönetmeye başlar (Ünsal Seydooğulları, 2008; Yörükoğlu, 1985). Bu aşırı koruma, anne babalar için her an çocuklarının başına kötü bir durum gelebilir endişesiyle hareket etmelerinden kaynaklanır. Çocukları oyun oynarken terlerse, üşürse ya da hasta olursa ihtimalleriyle hem kendilerinin hem de çocuklarının kişilik gelişimlerini kısıtlarlar. Endişeden kaynaklı oluşan bu baskı ise zamanla çocuğun anne ve babasına bağımlı olmasına neden olur. Bu da çocuğu hayata karşı hazırlıksız kılar (Kesici, Taki Yılmaz, 2014).

Bu tür anne ve baba tutumunda ebeveynler aşırı korumacı davranırlar ve çocuklarını denetlerler. Çocuğun potansiyeli dâhilinde olan pek çok şeyi ebeveynler kendileri yaparlar, bu yüzden çocuğun gerçek yaşam deneyimleri ile karşılaşması engellenir (Baş, Coşkun, 2015; Erol ve diğ., 2013; Işık, 2011; MEB, 2012). Anne ve babalar, her konuda çocuklarına aşırı koruyucu tavırla müdahale ettikleri için çocuklar kendilerine güven duygusu geliştiremezler. Bu yüzden kendi kararlarını alamayan, başkalarına bağımlı bireyler haline gelirler. Aşırı koruyucu tavırla büyüyen çocuklar, özgüvenleri ve benlik algıları düşük, sosyalleşmede sorun yaşayan bireyler olurlar (Baş, Coşkun, 2015; MEB, 2012).

Bu tutumu benimseyen ailelerde, çocuğun yapması gereken ve yapabileceği bütün işler anne ve babası tarafından yapılır. Bu yüzden çocuğun sorumluluk duygusu gelişmez, başkasına bağımlı olarak yaşamını sürdürmeye devam eder. Bu ailelerde çocuk aşırı derecede değer görür, korunur (Özyürek, 2017; Ünsal Seydoğulları, 2008).

Aşırı korunan çocuklar, kendi başlarına karar veremezler. Kendi fikir ve düşünceleri yoktur. Girişim yetenekleri olmayan bireylerdir. Bunların yanı sıra kendi işlerini kendileri görmediğinden el becerilerinin gelişmez. Küçük ve büyük kas becerileri gelişmediği için de sakar, beceriksiz ve kendilerine güveni olmayan bireyler haline gelirler (Tokol, 1996'den aktaran Akın, 2002).

Alataş, Bağçeli Kahraman, Şen ve Tütüncü (2018)'nın öğretmenlerin çocukların okula uyum süreciyle ilgili yaptığı çalışmada, uyum problemi yaşayan çocukların aileleri incelendiğinde bu aile tutumlarından birinin de aşırı koruyucu aile olduğu görülmektedir. Öğretmenler, aşırı koruyucu davranışlar sergileyen ailelerin çocuklarının kaygı düzeylerinin yüksek, özellikle anneye bağımlı olduklarını ve güvensiz bağlanma sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tüm bunların ise çocuğun okula uyum sağlama sürecinde kaygı bozukluğuna sebep olduğunu belirtmektedirler. Afat (2013)'ın yaptığı bir araştırmada ise ebeveyn tutumlarının çocukların zekâlarıyla ilişkisi incelenmiş ve üstün zekânın en güçlü yordayıcısı olarak “aşırı koruyucu ebeveyn tutumu” sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.3.4. Tutarsız Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuğun sağlıklı ve olumlu bir gelişim sürecinde olabilmesi için aile içindeki gerek eşler gerekse ebeveynler ile çocuk arasındaki ilişkinin bir disiplin ve süreklilik halinde olması gerekmektedir. Anne ve babanın kendi içlerinde çelişkiye

düşmemeleri, çocuğa karşı farklı tutumlar sergilememeleri gerekmektedir. Ebeveynler çocuklarına karşı dengeli ve tutarlı davranışlar sergileyemediği durumlarda tutarsız anne ve baba tutumundan bahsetmek mümkündür (Öztürk, 2017). Anne ve babanın çocuğun davranışına yönelik aynı tutum içinde olarak ortak bir cephe oluşturmaları gerekir (Gordon, 2010).

Tutarsız tutum sergileyen anne ve babaların davranışları aşırı hoşgörü ve ağır cezalandırma arasında gidip geldiğinden, bu tutumun benimsendiği evlerde disiplin anlayışı vardır ancak disiplinin ne zaman ve nasıl uygulandığı belirsizdir (Kuru Örgün, 2000; Yörükoğlu, 1985).

Ebeveynin konuşmaya önce yumuşak ses tonuyla başlayıp bir anda sesini yükseltmeye başlaması, çocuğu istediğini yapmadığı için dövmesi ve dövdükten sonra özür dilemesi, ebeveynlerin birbirinden farklı şekilde ve boyutta ceza vermeleri gibi davranışlar tutarsız anne baba tutumuna has davranışlar olarak gösterilebilir (Aslan, 2005; Bilgin Aydın, 2003; Çetinel, 2016; Mutallimova, 2014; Selam, 2018; Yörükoğlu, 1985).

Tutarsız ve dengesiz anne-baba tutumuyla büyümüş bir çocuk ne zaman ve nasıl konuşması gerektiğini bilemez. Çocuklar davranışlarını anne ve babaların içinde bulundukları ruh haline göre ayarlamaya çalışırlar. Çocuk hangi ebeveynine nasıl davranması gerektiği konusunda belirsizlik ve kararsızlık yaşar (Aslan, 2005; Selam, 2018; Yörükoğlu, 1985). Çünkü annenin ya da babanın ruh hali sürekli değişkenlik gösterir. Anne ya da baba bir süre önce onayladığı durumu, bir süre sonra reddedebilir. Çocuk da bu durumda kime nasıl davranacağı konusunda kararsız ve tutarsız bir birey haline gelir. Anne ve babanın çocuklarına karşı tutarsız ve dengesiz tutumlar sergilemeleri çocuğu çelişkiye, saldırganlığa ve sosyal uyumsuzluğa sürükler (Duman, 2008; Söylemez, 2004).

Anne ve babanın çocuk normal bir davranış sergilediğinde aşırı tepki vermemeleri, aldıkları kararlarda dengeli, kararlı ve tutarlı bir tutum sergilemeleri çocuğun hangi davranışların doğru hangi davranışların yanlış olduğunu anlamasına ve öğrenmesine yardımcı olacaktır. Aynı zamanda çocuğun sosyalleşmesine de katkı sağlayacaktır (Alicıgüzel, 2001; Başal, Taner Derman, 2013; Gander, Gardiner, 2001). İki ebeveyninden biri diğerinden farklı bir görüşteyse ve çocuğuyla aralarındaki ilişkisinin

kalitesini bozmamak istiyorsa ebeveynler birbirlerine destek olmalı, diğerinin otoritesini bozmamalıdır (Filliozat, 2018).

Tutarsız tutum, çocuğun akademik başarısı üzerinde etkilidir. Diaz 1989'da aile içi iletişimin çocuğun akademik başarısı üzerine yaptığı çalışmada, anne-baba katılığının, tutarsızlığının ve geçimsizliğinin çocuğun akademik yaşantısını etkileyerek düşük okul başarısında önemli bir risk oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca ulaşmasındaki en önemli etken ise düşük akademik başarıya sahip çocukların diğer çocuklara göre anne ve babanın desteğinden ve ilgisinden yoksun olmalarıdır (Satır, 1996'dan aktaran Arcan, 2006). Ayrıca Dornbusch ve arkadaşlarının (1987) yaptığı ebeveyn tutumlarının çocuğun not seviyesiyle ilişkisinin incelendiği çalışmada ise evdeki tutarsızlığın, çocukları okuldan ve başarıdan uzaklaştırabilecek kaygı yaratabileceğinin mümkün olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuk yetiştirmenin eşler arasında görüş ayrılığına neden olması üzerine yapılan bir araştırmada eşlerin aile içindeki disiplin anlayışı konusundaki görüş farklılıklarının evlilik sorunlarına neden olabilmektedir. Bu yüzden annenin evet dediğine babanın hayır dediği ebeveyn ilişkisindeki iletişim eksikliğinin ya da eşler arasında oluşan görüş ayrılıklarının ebeveynlerin çocuklarına dengesiz ve tutarsız davranmalarına neden olmaktadır. Ayrıca ebeveynin çocuğa karşı tutumu, eşinin varlığına ya da yokluğuna göre de değişebilmektedir (Block ve diğ., 1981).

2.4.3.5. İlgisiz/Kayıtsız Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

İlgisiz/kayıtsız tutumu benimseyen anne ve baba tutumu, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına karşı duyarsız, umursamaz, çocukla ilgilenmeyen ve ona sevgisini göstermeyen, çocuğunun bakım ve kontrolünü sağlamayan anne-baba tutumudur (Kaya, 1997). Bu tür anne ve babalar, çocuklarına karşı hem duyarlı değildirler hem de kontrol ve talep mekanizmaları düşüktür. Çocuk ebeveynler tarafından ihmal edilmektedir (Yıldız, 2004). Disiplin en alt seviyededir. Çocuğun davranışlarıyla ilgilenmemekle birlikte sınırlandırılmaz. Çocuklar hem maddi hem de manevi olarak tamamen tek başlarına bırakılmışlardır ki bu tutumla büyüyen çocuklar anne ve babalarından sevgi ve şefkat gibi manevi ihtiyaçlarını doyuracak ilgiyi görmezler. Sevgi, şefkat ve ilgiden yoksun bir şekilde büyürler (Kaya, 1997).

Anne ve babanın çocuğa karşı ilgisiz ve dışlayıcı tavırları, çocuğun anne ve babasında göremediği onaylanma ve kabul görme ihtiyacı duymasına neden olur

(Allaman ve diğ., 1972; Erdoğan, Uçukoğlu, 2011). Anne ve babadan ilgi görememek, çocuklarda daha birçok psiko-sosyal etki oluşturur. Çocuğun kişiliği üzerinde en çok olumsuz etkiye neden olan anne ve baba tutumu, ilgisiz/kayıtsız anne ve baba tutumudur (Kaya, 1997).

İlgisiz anne baba tutumunu benimseyen ebeveynler, çocuklarının yaşamlarını pek önemsemezler. Onlar için, kendi günlük yaşamları ve sosyal yaşamları çocuklarından daha önemlidir (Güngör, 2014). Çocuğun fikrini önemsemeksizin yaşantılarını kendi istek ve fikirleri dâhilinde oluştururlar (Arslan, Kabasakal, 2013; Steinberg, 2007).

Çocukları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmayan, onları aşırı derecede serbest bırakan, ilgisiz bir yetiştirme tutumunu benimseyen anne ve babalara genellikle şu tip ailelerde daha sık rastlanmaktadır (Atalay Yalçın, 2010; Önder, 2004):

- Geç/orta yaş üstünde çocuk sahibi olan anne ve babalar,
- Normal yollardan ya da kolay bir şekilde çocuk sahibi olamamış aileler,
- Kalabalık aile yapısına sahip aileler,
- Kendi çocukluğunu aşırı baskı altında yaşamış ve bunu çocuklarına yaşatmak istemeyen ebeveynler,
- Çocuğa sınır koymayı doğru bulmayan aileler,
- Aşırı kaygılı bir tutumla çocuğun isteklerine koşulsuz uyan aileler,
- Çocuklarıyla ilgili sorumluluk hissetmeyen aileler.

Kayıtsız anne ve baba tutumu benimseyen ebeveynler, çocuğun bakımıyla ilgilenmemekle birlikte nerede, kiminle ne zaman ve ne yaptığını da umursamazlar. Anne ve babanın ilgisiz tavrını hisseden çocuk ise onların dikkatini çekmek için başkalarına ve eşyalara zarar verecek davranışlarda bulunabilir (Demircioğlu, Pektaş, 2017). Bunun yanı sıra çocuk anne ve babasından beklediği ilgiyi bulamayınca başkalarında aramak isteyebilir ve bu kişiler onun için yanlış kişiler olabilir, çocuk duygularını baskı ve şiddet yoluyla yansıtabilir (Derici ve diğ., 2018).

Bu anne baba tutumuyla büyüyen çocuklar ise sosyal gelişimlerini sağlıklı bir biçimde tamamlayamazlar. Anne ve babadan yeterli ilgi ve sevgi göremeyen çocuğun benlik algısı düşüktür ve kendi bağımsızlığını oluşturabilmesi oldukça güçtür. Sevgisiz ve ilgisiz büyüyen çocuklar, saldırgan olurlar ve etraflarındaki kişilere ve eşyalara zarar verirler (Güngör, 2014).

2.4.3.6. Reddedici Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Özellikle erken çocukluk döneminde anne ve babaların çocuklarına sergiledikleri tutumlar, çocukların çeşitli gelişim alanlarını desteklemekle birlikte kişiliklerinin oluşmasında da etkilidir. Bu yüzden anne-babalar ve tutumları, çocuklarının gelişimlerinde rol model oluşturdıkları için önemli yere sahiptirler (Johnston, Halocha, 2010; Özel, Zelyurt, 2016). Bu tutumlardan biri de reddedici anne ve baba tutumudur.

Çocuğun manevi ihtiyacını karşılayacak olan sevgi, şefkat, yakınlık gibi duyguların ebeveyn de olmaması ya da çocuğa gösterilmemesi reddedici anne ve baba tutumu olarak adlandırılmaktadır. Rohner (1986)'a göre dört farklı şekilde olabilmektedir:

- 1) Anne ve babalar çocuklarına karşı kendi istekleri doğrultusunda sevgilerini göstermezler ve şefkatlerini gizlerler,
- 2) Çocuklarına karşı düşmanca duygular beslerler, bu yüzden saldırgan olurlar,
- 3) Çocuklarının ihtiyaçlarına karşı ilgisiz olup onları ihmal ederler,
- 4) Çocuk ebeveynleri tarafından sevilmediği hissine kapılır; buna ise ayrışmamış red denir. Ayrışmamış reddetmede, anne ve baba tarafından çocuğa yönelik soğukluk, sevgi ve şefkat eksikliği ya da saldırganlık olmamasına rağmen çocuğun ebeveynler tarafından sevilmediğine ve yakınlık hissetmediğine inanmasıdır (Rohner, 1986; Özyavru, 2018).

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan çalışmalara göre çocukların anne ve babaları tarafından reddedilmeleri onların yetişkin bir birey olduklarında çevreye uyum sağlamalarında etkilidir. Ayrıca anne ve baba tarafından reddedilmek kadar çocuğun yaşamını etkileyen başka bir yaşantı yoktur (Rohner, 2004; Gültekin, 2011).

Özellikle erken çocukluk döneminde sevgiye en çok muhtaç olduğu zamanlarda çocuğun anne ve baba tarafından reddedilmesi, yakınlık ve şefkat görememesi onu derin bir üzüntüye sokar. Bu tür aile tutumuna sahip ebeveynlerle büyüyen çocuklar, psikolojik bozukluklara ve intihara yatkın bireyler olurlar (Yılmaz, 2007). Anne ve baba tarafından kabul edilmeyen çocuğun duygu ve davranışları, çocuğun benliğine oldukça fazla zarar verir. Çocuğun güçlü bir benlik algısına ve psikolojik olarak tam bir iyilik halinde olabilmesi için, yakın çevresinde bulunan kişiler, çoğunlukla anne ve

baba, tarafından duygularının ve davranışlarının reddedilmemesi çok önemlidir (Özçiçek, 2014).

Benliğin sağlıklı gelişimi için çalışmalar yapan Jersild, çocuğun kendini tanıyıp yeteneklerini ve benliğini keşfedebilmesi için gerekli koşulların sunulması gerektiğinden bahsetmektedir. Jersild'e göre duygularının farkına varıp onları cesurca ele alabilme imkânı, çocuğun kendini tanıyıp kabul etmesinde yardımcı olmaktadır (Jersild, 1979; Özçiçek, 2014).

Anne ve babaları tarafından reddedilmemek ve onlardan şefkat görebilmek için uysal ve itaatkâr olmaya çalışırlar. Somut olarak bu davranışları sergileseler bile aslında anne ve babalarına karşı düşmanca duygular beslerler. Anne ve babadan ilgi görmeyen, seilmeyen ve şefkat gösterilmeyen çocuk, hayal kırıklığına uğrar, özgüven duyguları gelişmez. Sevgiye ve şefkate en ihtiyaç duydukları erken çocukluk döneminde anne ve babaları tarafından yalnız bırakılmışlardır (Yılmaz, 2007).

Anne-baba ve çocuklar arasındaki sıcak ve samimi olan bir ilişki çocukların kendi denetim mekanizmalarını oluşturmalarına yardımcı olurken; anne-baba ve çocuklar arasındaki düşmanca ilişki, çocukları saldırganlığa sürüklemektedir (Gander, Gardiner, 2001; İzmir Karaduman, 2012).

2.4.3.7. Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuğunun davranışlarını hiçbir şekilde kontrol etmeyen, isteklerine ve davranışlarına hiçbir sınırlama getirmeyen, çocuğa sınırsız özgürlük alanı ve haklar sunan anne ve baba tutumu aşırı hoşgörülü anne ve baba tutumu olarak adlandırılmaktadır (Bağçeli Kahraman ve diğ., 2014; Bee, 1995). Aşırı hoşgörülü ebeveyn tutumu, çocukların istek ve davranışlarını, olumsuz davranışlar sergileseler bile herhangi bir cezalandırma olmaksızın daima kabul eden ve olumlu bir anlayışa sahip anne ve babaları içermektedir (Baumrind, 1966; Dursun, 2010). Bu tutuma sahip ebeveynler, tümüyle dürtü ve istekleri ile hareket eden çocuğun başkasına zararı olsa bile bencilce davranışlarının ortaya çıkmasına müsaade etmektedirler (Acar ve diğ., 2015; Akbaba, 2011; Gürler, 2005).

Çocukları etrafında bulunan birine ya da herhangi bir şeye zarar verseler bile bunu görmezden gelip tepki göstermemekle birlikte aşırı bir hoşgörüyle karşılamaktadırlar. Ailede tek söz konusu çocuğun istekleridir ve otorite çocuk merkezlidir (Bağçeli Kahraman ve diğ., 2014; Bee, 1995).

Aşırı hoşgörölü ailelerde çocuk merkezde olduğu için çocuk merkezli aile olarak da adlandırılmaktadır. Anne ve babanın kendisine gevşek bir tutum sergilemesi üzerine çocuk aile üyelerine istediklerini yaptırır ve aile üyeleri çocuğun istek ve arzularını sorgulamadan yaparlar. Böyle bir ortamda büyüyen çocuğun dünyasında sınırlamalar ve kurallar bulunmamaktadır. Bu yüzden çocuk sınırlarını bilmeyen, istediğini istediği zamanda yapabileceğini düşünen bir birey haline gelir (Demircioğlu, Pektaş, 2017).

Aile içi kurallar çocukların istek ve arzularına göre belirlenir ve aile bireyleri bu kurallar belirlenirken çocuklardan yardım alırlar. Ebeveynler, çocukları içinde bulunduğu toplum ve yaşam koşullarına göre yetiştirmek yerine sadece çocuğun istekleri doğrultusunda yönelebilecek birey haline gelecek sorumluluklar verirler. Çocuğun kendi hareketlerini düzenlemesine izin verirler ancak toplumun belli kurallarına uyması için çocuğu cesaretlendirmezler. Bu durumda ebeveynler çocuğu manipüle etmeye çalışırlar ancak bunun için herhangi bir güç uygulamazlar (Baumrind, 1966; Dursun, 2010).

Aşırı hoşgörölü anne ve baba tutumu, çocukların kendilerini güvensiz hissetmelerine ve bencil, asi ve saldırgan davranışlar sergilemelerine neden olduğu için hiç sağlıklı bir tutum değildir. Bu tür ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklar tek başlarına sorumluluk alamayan ve sosyal ilişkilerde zorluklar yaşayan bireyler haline gelmektedirler. Her istekleri büyük bir hoşgörü ile karşılandığı ve sosyal hayata hazırlanamadıkları için beceriksiz, utangaç, sakar ve korkak görünmektedirler (Bağçeli Kahraman ve diğ., 2014; Bee, 1995).

Anne-babanın çocuk üzerinde denetimi yoktur ve çocuğa gösterdiği hoşgörü çok üst düzeydedir (Özkan, Özyürek, 2015). Bu çocuğun benliğine ve kişiliğine oldukça zarar vermekle birlikte doyumsuz bir birey haline gelmesine neden olur. Bunu önlemenin yolu ise ebeveynlerin görevi çocukları fiziksel olarak hayata iyi hazırlamak kadar çocuğa gerekli sınırlamaları koyarak yeterli hoşgörü ve özverinin çocukta oluşmasını sağlamaktır. Böylece çocukta olumlu bir benlik algısının oluşmasının yanı sıra sosyal becerilerinin gelişmesine de katkı sağlar. (Türkçapar, 1991; Goldenberg ve Goldenberg, 1996; Nazlı, 2003'den aktaran Yaşar, 2009).

Alataş ve diğerlerinin (2018) okul öncesi çocuklarının uyum süreçlerine dair öğretmen görüşleriyle ilgili yaptıkları araştırmada uyum problemi yaşayan

çocuklardan bazılarının aşırı hoşgörölü tutuma sahip aile ortamında büyüdükləri gözlenmektedir. Yine aynı araştırmada öğretmenler hem aşırı hoşgörölü ebeveynlerin hem de kararsız ebeveynlerin çocuklarının koyulan kurallara uymada sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ayrıca aşırı koruyucu, serbest ve baskıcı davranışlara sahip ebeveynlerin yanı sıra aşırı hoşgörölü ebeveynlerin çocukların ayrılık anksiyetesi yaşamalarına sebep olmakla birlikte ruhsal dengelerinin bozulmasına neden oldukları belirtilmektedir (Muris ve diğ., 1996).

2.4.3.8. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Mükemmeliyetçilik için araştırmacılar farklı tanımlamalar kullanmışlardır. Freud mükemmeliyetçiliği şişirilmiş süper egonun bir fonksiyonu olduğunu ve mükemmeliyetçi bireylerin ulaşmak istedikleri hedefleri için yoğun istekleri bulunduğunu ifade etmektedirler (Freud, 1959'den aktaran Asan, 2011). Hollander mükemmeliyetçiliği hatasız davranarak ve başarılı olarak aileden kabul alma (Hollander, 1965'den aktaran Kırdök, 2004); Hollander ve Offermann (1990) bireyin kendisi ve çevresi için elde edilmesi zor ve yüksek idealler belirlemesi (Erdoğan, 2019) olarak tanımlamaktadır.

Frost ve diğerleri (1990) mükemmeliyetçiliği açıklarken bireyin kendini değerlendirmesi, ortaya çıkan performans için kaygı, şüphe ve ebeveynleri tarafından gerçekleştirilen performansın kabul edilmeme ve düzenli olma endişesi gibi özellikleri kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım benimsemişlerdir (Alvan, 2015).

Daha yakın tarihlerde yapılan tanımlamalara bakıldığında ise Eken (2019) mükemmeliyetçiliği kişinin kendisi ya da başkaları için ulaşılması güç hedefler ve idealler koyduğu, bu hedef ve ideallere ulaşmada herhangi bir hataya yer vermediği, bu süreç dâhilinde hem bireysel hem de başkaları tarafından aşırı düzeyde eleştirildiği, bu yüzden bireyin kendini büyük baskı altında hissettiği yönünde inanca sahip olması durumu olarak tanımlamaktadır.

Beklentilerin yönelimine bağılı olarak çok boyutlu bir kişilik özelliği olarak kabul eden Hewitt ve Flett (1991) mükemmeliyetçilik için üç farklı çeşit belirlemiştir. Bunlar;

- 1) Kendine yönelik (Self-oriented): Kişinin kendisi için ulaşılması güç hedefler koyması ve bu hedeflere ulaşırken kendini değerlendirmede acımasızca eleştiride bulunarak mükemmele ulaşmaya çalışmasıdır.
- 2) Başkalarına yönelik (Other-oriented): Kişinin belirlediği ulaşılması güç hedeflere çevresindekilerin gerçekleştirmesini istemesiyle birlikte eleştiriyi çevresindeki bireylere yansıtarak onların mükemmel olmalarını istemesidir.
- 3) Başkaları tarafından belirlenen mükemmeliyetçilik: kişinin kabiliyetleri göz ardı edilerek başkası tarafından onun için ulaşılması güç hedefler belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşma yolunda bireyin acımasızca eleştirilmesinden dolayı kişinin kendini sürekli baskı altında hissetmesidir.

Mükemmeliyetçilik, kişinin kendi performansı ya da başkalarının performansları hakkında yüksek beklentiler içine girmesi ve bu performanslarla ilgili çok fazla eleştirel olma olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca bu yüksek standartları başarısız olma korkusu ve şüpheyile ilişkilendirmektedirler (Frost ve diğ., 1990; Şirin, 2011).

Bu tür tutumla büyüyen çocuklar, ebeveynleri tarafından sürekli eleştirilirler, az desteklenirler, kapasitelerinin üzerindeki ebeveyn beklentilerini karşılamaya çalışırlar, onaylanmazlar. Bu tür ebeveynler çocuklarının yaptıklarını onaylamak yerine onları zorlarlar. Bu yüzden çocuklarda hiçbir şeyi tam ve düzgün yapamadıklarına dair bir algı oluşur (Güngör, 2009).

Çocuktan her zaman en iyisi olmasını isteyen mükemmeliyetçi anne ve baba, bazen onlar için gerçekleştirilmesi çok zor hedefler belirler ve çocuğu bu hedeflere ulaşması için zorlarlar. Ebeveyn, çocuğun hata yapmasına müsaade etmez. Bu yüzden çocuk hata yapma lüksü olmadığı için başarısız olma lüksünün de olmadığını düşünür. Zor bir durumla karşılaştığında ise çocuk, ne yapacağını bilemez (Göç, 2008). Anne ve babalarının bitmek bilmeyen mükemmeliyetçi arzuları çocuk üzerinde baskı oluşturur. Çocuk çocukluğunu yaşayamaz, sağlıklı ve olumlu bir benliğe sahip olamaz ve ne hissettiklerini açık bir şekilde ifade edemez (Bozaslan, 2012).

Her şeyi ebeveynlerinin istediği şekilde yapmaya çalışan çocuk onların beklentilerini karşılayamamaktan korkar. Bu şekilde büyüyen çocuk yaşamından keyif alamamakla birlikte kendisini hiçbir zaman psikolojik olarak iyi hissetmez. En iyisini yapma odaklı olduğundan daha azıyla yetinmez ve bu gerçekleştiğinde kolay

öfkelenir. İnsanların kendisine saygı duymaları ve en az hatayla kendisini daha fazla sevmelerini her şeyin en iyisi olmalarıyla ilişkilendirir. (Göç, 2008).

2.5. Öznel İyi Oluş (Bireysel İyilik Hali)

Bireyin psikolojik ve fiziksel olarak tam bir iyilik halinde olarak içinde bulunduğu hayattan keyif alması olarak literatürde tanımlanan öznel iyi oluş için bazı araştırmacılar farklı tanımlamalar kullanmakla birlikte genellikle 'bireyin refahı' olarak tanımlanmaktadır. Öznel iyi oluş 'bir kişinin iyiliği, mutluluğu, yararı, avantajı, değeri vb.' birçok terimle tanımlanabilir (Moore, Crisp, 1996). Scanlon iyilik halini üç temel rolü olan basit bir birey kavramı olarak varsaymaktadır. Bunlardan birincisi bireyin başkaları için geçerli olmayan ve endişelerini bir kenara bırakabildiği, yalnızca kendi kararları için geçerli olan ahlaki yükümlülüklerini temel alır. İkincisi, bir arkadaş ya da ebeveyn gibi yakın çevrede bulunan kişileri teşvik etmek için gerekli olan rolü temel alır. Üçüncüsü ise ahlaki bir tartışmada bireyin çıkarlarının dikkate alındığı temeldir (Angner, 2010; Scanlon, 1996).

Duyuşsal ve bilişsel bileşenlerden oluşan öznel iyi oluş, bireyin doyumunun subjektif hali ve olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2000). Bireyin yaşam memnuniyetini değerlendirmesi ve yargı bildirmesi olarak da tanımlanabilen öznel iyi oluş, üç önemli ögeye sahip çok boyutlu bir yapıdır (Ben-Zur, 2003; Bradshaw ve diğ., 2011; Diener, 2000). Bu bileşenler ise neşe, sevgi, umut, heyecan gibi memnun edici duyguların deneyimi (olumlu etki), nefret, kin, üzüntü, suçluluk, stres ve memnuniyetsizlik gibi olumsuz duyguların deneyimi (olumsuz etki) ve genel yaşam doyumunu veya belirli bir alan için memnuniyet gibi durumları ifade eden bireyin kendi yaşam kalitesini değerlendirmesi olmak üzere üç yapıdan oluşmaktadır (Ben-Zur, 2003; Bradshaw ve diğ., 2011; Diener, 2000; Eryılmaz, 2009; Myers, Diener, 1995). Bu iki boyut öznel iyi oluşun duygusal bileşenini oluştururken yaşam doyumunu bilişsel bileşeni oluşturmaktadır. Bireyin yaşam alanlarındaki memnuniyetlerine ilişkin değerlendirmeleri içermektedir (Eryılmaz, 2009; Myers, Diener, 1995).

İnsanların olaylar ve durumlar karşısındaki olumlu/olumsuz duygusal tepkilerini dikkate almakla birlikte etki alanı ve yaşam memnuniyetlerini de içeren öznel iyi oluşun ana ve alt bölümleri Tablo 1'de görülmektedir (Diener ve diğ., 1999):

Tablo 1: Öznel İyi Oluş Bileşenleri

Olumlu Duygulanım	Olumsuz Duygulanım	Yaşam Memnuniyeti	Etki Alanı
Sevinç	Suçluluk ve utanç	Hayatı değiştirme arzusu	İş
Haz	Üzüntü ve endişe	Mevcut yaşamdan memnuniyet	Aile
Memnuniyet Gururu	Öfke	Geçmişten memnuniyet	Boş zaman
Sevgi	Stres	Gelecekte Memnuniyet	Sağlık
Mutluluk	Depresyon	Başkalarının hayatına dair önemli görüşleri	Finans
Coşku	İmrenme		Kişisel alan Kişinin grubu

Diener, Ed, Richard E. Lucas, Heidi L. Smith, Eunkook M. Suh. 1999. Subjective Well-Being: Three Decades of Progress. **Psychological Bulletin**. c.125. s.2: 276-302'den çevrilmiştir.

Sosyal hayat bileşenleri bireylerin yaşam kalitelerini belirlemede tek başına yeterli olmamaktadırlar (Diener, Suh, 1997). Bireyler karşılıklarına çıkan aynı durumlara geçmiş deneyimlerine, kişisel değerlerine ve hayattan beklentilerine göre farklı tepkiler vererek koşulları değerlendirirler (Diener ve diğ., 1999). Bununla birlikte Diener, Sapyta ve Suh'a (1998) göre az sayıda insan öznel iyi oluşun iyi bir yaşamın tek bileşeni olduğunu iddia etmektedirler.

Belirli yapıların her birinin kendi başlarına anlaşılması gerekir ancak bütün faktörler birbirleriyle ilişkili olduğundan öznel iyi oluşu tek belirli bir yapıdan ziyade genel bir bilimsel alan olarak ele alınmaktadır (Diener ve diğ., 1999). Park (2004)'a göre bu üç yapı birbiriyle ilişkilidir ancak birbirlerinden ayrılabilir yapılardır.

Öznel iyi oluş bireyin yaşam kalitesinin bilişsel ve duygusal tepkiler açısından değerlendirmesidir. Öznel iyi oluşu etkileyen birtakım faktörler bulunmaktadır:

- Bireyin ekonomik durumu (Veenhoven, 1991),
- Kişinin benlik algısı, otokontrol gibi kişilik değişkenleri,
- Ailenin desteği, arkadaş memnuniyeti gibi sosyal destek değişkenleri (Campbell, 1981).

2.5.1. Öznel İyi Oluş Kuramları

Öznel iyi oluşa ilişkin pek çok kuramın olduğu görülmektedir. Bu kısımda uyum kuramı, sabit nokta kuramı, erek (telic) kuramı, tabandan tavana ve tavandan tabana kuramından bahsedilecektir.

2.5.1.1. Uyum kuramı

Uyum kuramının temel yapısını bireyin değişen yaşam koşullarına alışma veya uyum gösterme oluşturmaktadır. Uyum kuramının temelinde bireylerin karşılaştıkları yeni olaylara veya koşullara güçlü tepki gösterirken zaman geçtikçe bireyin bu tepkilerinin yerini duruma alışma ve tepkilerinin eski düzeye geri dönecekleri düşüncesi yer almaktadır (Yetim, 2001; Saygın, 2008). İnsanlar başlangıçta koşullara ve durumlara güçlü tepkiler gösterecekler de yapılan çalışmalar insanların koşullara uyum sağlayacaklarını ve başlangıçtaki mutluluk seviyelerine geri döndüklerini göstermektedir (Clark ve diğ., 2003).

İnsanlar, önceden tecrübe ettiklerini ve başkalarının yaşadıklarını standart veya başlangıç noktası olarak kabul etmekte ve buna göre değerlendirme yapmaktadırlar (Brickman ve Campbell, 1971; Şimşek, 2000'den aktaran Canbay, 2010).

Yaşanan olaylara karşı verilen tepkileri veya duyguları uyandırma gücünün zamanla azaldığını (Brickman ve Campbell, 1971'den aktaran Diener, Ryan, 2018) öne süren uyum kuramında hâlihazırdaki olaylar, standart durumlardan daha iyiye birey mutlu olacaktır. Ancak kişinin yaşam standartını yükselten olaylar devam ederse, birey bu duruma uyum sağlar; yaşam standartını yükseltir ve yeni durumlar karşısında yeni ve daha iyi bir ölçüt oluşturur (Yetim, 2001; Nur Şahin, 2011).

Bir örnekle açıklamak gerekirse; uyum kuramına göre terfi gibi olumlu bir olayın bireyin yaşam standartlarının üstünde olacağından kişinin iyi olma halinde de bir artış yaşayacağını öne sürmektedir. Ancak uyum kuramı, zaman geçtikçe terfinin birey için yeni bir standart haline geleceğini ve bireyin iyi olma halini uyandırma gücünü kaybedeceğini varsaymaktadır (Brickman ve Campbell, 1971'den aktaran Diener, Ryan, 2018).

2.5.1.2. Sabit Nokta Kuramı

Bir diğ er öznel iyi oluş kuramı ise *Sabit Nokta Kuramı*'dır. Sabit nokta kuramında insanların mutlulukları geniş bir zaman diliminde düşünüldüğünde mutluluklarının bir kararlılık g sterdiğ  ve sabit bir düzeylerinin bulunduğ  görülmektedir. Bireylerin mutluluklarının kararlılık göstermelerinin en önemli belirleyicisi genetikdir. Değ şen yaşam koşulları karşısında bireylerin mutluluk düzeyleri değ rse de zamanla sabit noktalarına tekrar döndüğünden genetik olarak bireyin mutluluk düzeyinde çok az değ riklik olur (Diener, 1984; Eryılmaz, 2009). Bireyler karşılaştıkları yıkıcı yaşam olaylarından sonra da kaçınılmaz olarak standart mutluluk ayar noktalarına sahiptirler (Clark ve diğ ., 2003; Headey, Wearing, 1989; Larsen, 2000).

2.5.1.3. Erek (Telic) Kuramı

1960'lı yıllarda Wilson tarafından önerilen, bireyin mutluluğ nun amaç ve ihtiyaçlarının doyurulmasına; eğer bireyin amaç ve ihtiyaçları doyurulmazsa mutsuzluk yaratacağ na dayanan bir diğ er öznel iyi oluş kuramı ise *Erek (Telic) kuramı*dır. Bir diğ er deyişle, bireyin mutluluğ  amaç ve gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Bireyin amaçları ger ekleştirildiğ nde ve ihtiyaçları karşılandığında iyi olma halinin de iyi olabileceğ  söylenmektedir (Wilson, 1960'tan aktaran Köker, 1991; Saygın, 2008). Erek kuramına göre bireyin kendine amaçlar belirlemesi ve bu amaçlara ulaşmaya karar vermesi bireyin hayatına düzen ve planlılık getirmekle birlikte günlük yaşamında karşılaşacağı çeşitli problemlerle baş etmesinde yardımcı olabilmektedir. Böylece belli amaçlar belirlemek ve onlara ulaşmaya çalışmak, bireyin iyi olma halinin devam etmesini sağlayabilmektedir (Nur şahin, 2011).

2.5.1.4. Tabandan Tavana ve Tavandan Tabana Kuramı

Bireyin  znel iyi oluşunu açıklayan kuramlardan bir diğ eri de *Tabandan Tavana ve Tavandan Tabana Kuramları*'dır. *Tabandan tavana kuramına* göre bireyin mutluluğ , içinde bulunduğ  zamana kadar yaşadığı, zevk aldığı ve doyum sağladığı anların ve yaşantıların toplamıdır (Diener, 1984; Yavuz, 2006). Tabandan tavana yaklaşımında, bireyin doyum sağladığı ve zevk aldığı bu anların ve yaşantıların toplamına göre öznel iyi oluş düzeyi değ rlendirilmektedir. Bir başka deyişle, bireyin yaşamında ne kadar çok doyum sağladığı an ve yaşantı varsa mutluluğ  da aynı orantılıdır. Bu bakış açısına göre bireyin mutluluğ nu aile, arkadaşlık, iş gibi çeşitli

yaşam alanlarından aldığı haz ve memnuniyet oluşturur (Tuzgöl Dost, 2004). Buna karşın *tavandan tabana yaklaşımında* ise bireyin olayları ve durumları olumlu tutumla karşılamasının bireyin genel eğiliminin (Canbay, 2010; Yetim, 2001) kişinin dünyası ile olan etkileşimini etkileyebilir. Bireyin genel eğilimi, dünyayı yorumlamaya ve anlamlandırmaya yöneliktir. Bu yüzden *tavandan tabana yaklaşımına* göre bir durum ya da olay karşısında daha olumlu bir bakış açısına sahip olan birey, daha olumsuz bir bakış açısına sahip olan bireye göre durum veya olayları daha mutlu olarak yorumlayabilir (Diener, Ryan, 2018).

Tavandan tabana ve tabandan tavana kuramları öznel iyi olma hali bakımından bireyin algılarını merkeze alma konusunda birbirlerine benzerlerken dışsal ve içsel olayların mutluluğa etkisi konusunda birbirlerinden farklılaşmaktadırlar. Tabandan tavana yaklaşımı bireyin mutluluğunun belirleyicisi olarak iş, gelir, arkadaşlık gibi dışsal yaşam alanlarına yer verirken; tavandan tabana yaklaşımında bireyin mutluluğunun belirleyicisi olarak bireyin kişiliğinin ve bakış açısının daha etkili olduğunu belirtmektedir (Mpofu, 1999; Yavuz, 2006).

2.5.2. Bireyin Öznel İyi Oluş Özellikleri

Bireysel iyi oluş bireyin sağlığından daha kapsamlı bir kavram olmakla birlikte hem bilişsel hem de duygusal tepki ve değerlendirmelerini içerir. Bireyin mevcut durumu ile beklediği durumu karşılaştırıp değerlendirmesi bilişsel iyi oluşu temsil eder ve bu karşılaştırma arasında olumlu bir algılamının olup olmadığı ile sonuçlanır (Higgins, 1987; Grob, 1995; Laippala ve diğ., 2003).

Birey günlük deneyimlerinin olumlu ve olumsuz değerlendirmelerine odaklanırsa duygusal tepkilerini elde eder. Kişinin deneyimlerini olumlu değerlendirmesi, özgüven ihtiyacı, olaylara olumlu yönlerden yaklaşma, yaşama dair iyimser bir tutum gibi ihtiyaçlar memnuniyeti ifade ederken; olağandışı yorgunluk, iştahsızlık vb. fiziksel şikâyetlerin yanı sıra ebeveyn, arkadaş ilişkisinde veya ekonomik durumlardaki zorluklar ise memnuniyetsizliği ifade etmektedir (Bradburn, 1969; Diener, 1998; Grob, 1995; Laippala ve diğ., 2003).

Yemek, su ve uyku gibi temel fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra güvenlik ve korunma, sevgi ve sosyal destek, saygınlık, kariyerde uzmanlaşma ve bireyin kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlar bireyin yaşamında yer alan ihtiyaçlardır. Maslow hiyerarşisinde karşımıza çıkan bu ihtiyaçların adım adım karşılanarak kendini

gerçekleştirme aşamasına ulaşması bireyin mutluluğunu yani iyi oluş halini etkilemektedir (De Charms, 1983; Deci, Ryan, 2000a; Deci, Ryan, 2000b; Diener, Tay, 2011; Maslow, 1954; Ryff, Keyes, 1995).

Maslow yaptığı çalışmalar sonucunda belirli ihtiyaçların karşılanmasını bireyin mutluluğuyla ilişkilendirmekte ve ihtiyaçların karşılanmasının bireyin hem sağlığına hem de mutluluğuna yol açacağına ilişkin ifadelerde bulunmaktadır (Maslow, 1954; Diener, Tay, 2011).

Diener ve Myers (1995)'a göre bireysel iyi oluşu yüksek olan kişiler kendilerini olduğu gibi kabul edebilen, kendi benliğiyle barışık ve hayatıyla ilgili olumlu düşüncelere sahip bireylerdir. Bu kişilerin bilişsel olarak iyi olma halini etkileyen etmenlerin ekonomik durum, aile hayat gibi sosyal destek değişkenleri olduğu görülürken; duygusal olarak iyi olma halini etkileyen etmenin bireyin karşılaştığı durumları değerlendirme ve yorumlama şekli olduğu görülür. Karşılaştığı yaşam koşulları ve durumlar karşısında olumlu değerlendirmeleri olan bireylerin yüksek düzeyde kendilerini tam bir iyilik halinde hissettikleri görülürken; bu yaşam koşulları ve durumlar karşısında olumsuz değerlendirmeleri olan bireylerin düşük düzeyde tam bir iyilik halinde oldukları görülmektedir. Bu yüzden yaşam koşullarını olumsuz değerlendiren, kendilerini tam bir iyilik halinde hissetmeyen kişilerin depresyon, kaygı ve öfke gibi yaşam kalitesini olumsuz etkileyen duygulara sahip oldukları görülmektedir.

Birey ihtiyaçlarını hem olumlu duygularıyla hem de olumsuz duygularıyla değerlendirebilir ve tepkileri değişkenlik gösterebilir. Örneğin sosyal ilişkilerini olumlu ya da olumsuz duygularla değerlendirmesiyle sosyalleşme arasında bir bağlantı olduğu görülmektedir. Benzer olarak birey güvensiz hissettiğinde olumsuz duygular üretebileceği gibi güvenli hissettiğinde uzun süreli duygular üretmeyebilir (Bradburn, 1969; Lucas ve diğ., 2000).

2.5.3. Ebeveyn Tutumlarının Çocukların Öznel İyi Oluşları Üzerindeki Etkisi

Ailenin en önemli hedeflerinden biri, çocuklarını mutlu bir şekilde yetiştirebilmektir (Döğüşgen, 2017). Bütün ebeveynler çocuklarının mutluluklarını isterler (Park, 2004). Ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkileri sevgi, saygı gibi olumlu duygular dâhilinde ilerlediğinde sağlıklı, dengeli, tutarlı iletişim kurmanın yanı sıra

hem çocuk mutlu olur hem de yaşam kaliteleri artar. Ebeveyni ile kaliteli vakit geçiren, etkinliklere katılan çocuk çevresinde bulunan diğer bireylere de olumlu tutum sergiler ve sosyal bir birey haline gelir. Fleeson, Malanos ve Achille (2002)'ye göre sosyal faaliyetlere katılmak bireylerin mutluluk duymalarını sağlar.

Anne ve babaların tutumları çocuklarının mutluluklarını ve psikolojik iyi oluşlarını etkilemektedir. Ereş (2009)'e göre çocuğun psikolojik olarak sağlıklı bir iletişim gösterebilmesi için ebeveynlerin hem çocuğa karşı hem de kendi ilişkileri dâhilinde tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekmektedir ve ebeveynlerin çocuklarının gelişimini desteklemek için verdikleri eğitim çok önemlidir.

Bireyin erdem sahibi olabilmesi, kendi mutluluğunu ve iyilik halini oluşturabilmesinde ebeveynlerin desteği çok önemlidir. Çocukların dâhil olduğu aile ortamı sıcak, destekleyici ve güvenli olduğunda çocuğun özgüveni ve mutluluğu artar ve psikolojik sorunlara yatkınlığı azalır. Fakat aksi durumda reddedici, kötüleyici ve ihmal edici ortamlar bireyin mutsuz olmasına sebep olmakta ve psikolojik sorunlara yatkınlığını artırmaktadır (Akın, Çitemel, Uysal, 2013; Richter ve diğ., 2009).

Özbey (2009) ailenin çocuğu ile kurduğu sıcak ve olumlu iletişimin çocuğun problem oluşturan davranışlarını azalttığını ve aynı zamanda çocukların problem çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmektedir. Bu noktada belirleyici olan ebeveynlerin çocuklarla kurduğu iletişim biçimidir. Bu da ebeveynlerin iletişim becerilerini geliştirebilmelerinin önemini göstermektedir (Özbey, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının iyi olması çocukların akademik anlamda daha başarılı olmalarının yanı sıra daha fazla olumlu davranış ve tutum sergilemelerini ve eğitim sürelerinin daha uzun olmasını etkilemektedir. Genel olarak bakıldığında ise ebeveyn ile olan iletişimin çocuğun akademik hayatını iki ya da üç yıl uzattığı söylenebilir (Preedy, Sanderson, 2016). Bu konuda Deforges ve Abouchaar ebeveynlerin çocuklarıyla yaptıkları şeylerin çocukların yaşamları boyunca hayatlarında etkili olan diğer faktörlerden çok daha önemli olduğunu söylemektedirler (Desforjes, Abouchaar, 2003). Bu yüzden ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkileri, çocuğun diğer bireylerle olan ilişkilerinden daha önemlidir. Anne ve babaların çocuklarıyla iletişim kurarken onların psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmelerine özen göstermeleri gerekir.

Ebeveynlerin çocuklara verdikleri sosyal destek, gösterdikleri tutumların biçimi çocukların gelişimleri, iyi oluş halleri ve sonraki yaşamları için oldukça önemlidir. Lippman, Moore ve McIntosh'a (2011) göre ebeveynler çocuklarına kendi toplumunun kültürünü ve değerlerini öğrenmeleri için destek sağlarlar. Bu yüzden iyi beslenmenin çocuğun fiziksel gelişimine yardımcı olduğu kadar, yetişkin desteğinin de çocukların bilişsel gelişimlerine yardımcı olduğunu belirtirler.

2.6. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. İlgili araştırmalar yurt içi ve yurt dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.6.1. Konuyla İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Arcan (2006) tarafından yapılan “Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları ile Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” isimli çalışmada ailesel faktörlerin lise düzeyindeki ergenlerin akademik başarılarına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın örneklemini İstanbul’da üç ayrı özel okulda öğrenim gören lise 1,2 ve 3. Sınıf seviyesindeki 223 ergen oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre kız öğrenciler erkek öğrencilerden akademik anlamda daha başarılı bulunmuştur. Ebeveynlerinin yaşlarının çocukların akademi başarıları arasında pozitif korelasyon bulunmuş ve ebeveynlerin yaşları arttıkça çocukların akademik başarılarının da arttığı görülmüştür. Ancak ebeveynlerin çalışma ve eğitim durumları ile çocukların akademik başarıları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Önemli bir sonuç ise ebeveynlerin demokratik tutumlarının çocuğun yüksek akademik başarısıyla ilişkisi olduğudur.

Dam’ın 2008 yılında yaptığı “Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü” isimli çalışmanın amacı ailenin, çocuğun okul başarısı üzerinde oynadığı rolü araştırmakla birlikte ailevi problemleri olan ile ailevi problemleri olmayan ve ailesinden destek gören çocukların akademik başarılarını karşılaştırmaktır. Araştırmaya 2007-2008 Öğretim yılında Samsun Ahmet Sarı Lisesinde okuyan 140’ı ailevi sorunları olan ve 144’ü ailesiyle sorunu olmayan olmak üzere 284 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda ailenin çocuğun okul başarısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Önemli bir başka sonuç ise ailevi sorunları olan öğrencilerin okul başarılarının, ailevi bir sorunu olmayan ve ailesinden destek gören öğrencilerin okul başarılarından daha düşük olduğu ve farklılaşmanın ($P=0,000$) düzeyinde anlamlı bulunduğudur.

Özyürek ve Tezel Şahin (2008)'in yaptığı “5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi” isimli çalışmada okul öncesi dönem 5–6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini 5-6 yaş grubu çocuğu olan 381 anne ve 381 baba olmak üzere toplamda 762 ebeveyn oluşturmaktadır. Annelerin babalara nazaran çocuklarına karşı daha demokratik tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne ve babaların öğrenim düzeylerinin artmasıyla birlikte çocuklarına karşı demokratik tutumlarının da arttığı görülmüştür. Lise ve üniversite mezunu annelerin ilkokul mezunu annelere nazaran daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları görülmekle birlikte ilkokul mezunu annelerin lise ve üniversite mezunu annelere göre daha fazla çocuğuyla özdeşleşme tutumu sergiledikleri görülmüştür.

Seçer, Yaşa ve Çeliköz (2008)'ün yaptığı araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları ile çalışma durumu, eğitim düzeyi, anne olma yaşları, sahip oldukları çocuk sayısı değişkenlerinin ebeveynlik tutumları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini çocukları bağımsız anaokullarına devam eden 304 anne oluşturmaktadır. Veri toplanmasında annelere “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu” uygulanmış ve veriler çeşitli testler kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilerden annelerin çalışma durumlarının, eğitim düzeylerinin ve sahip oldukları çocuk sayısının ebeveynliğe olan etkilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay Yalçın (2010)'ın yaptığı çalışmada genç yetişkinlerin, çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana-baba davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini İzmir’de yer alan bazı bağımsız anaokullarında okul öncesi eğitim alan 3, 4, 5 ve 6 yaş grubu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre; eğitim düzeyi arttıkça anne babaların kendi çocukluklarında algıladıkları disiplin yöntemlerindeki kısıtlama ya da cezalandırma durumlarının nedenlerinin açıklanması algısının önemli olduğu; daha kontrolcü davrandıkları, kendi aralarında daha fazla geçimsizlik yaşandığı; sıkı disiplin uygulamayı daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Çalışan anne babaların kontrolcü ve disiplinli olmayı daha önemli olarak algıladıkları söylenebilir. Kendi ailesinde kalabalık kardeş sayısı olan anne ve babaların, kendi

çocuklarına karşı daha kontrolcü ve sıkı disiplin içeren tutumlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dursun (2010)'un yaptığı araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve aileye ait değişkenler açısından çocuklardaki davranış problemlerinin ve anne baba tutumlarının incelemesi amaçlanmaktadır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak hazırlanan araştırmanın örneklemini Burdur il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 5-6 yaş grubunda 233 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda genç anne ve babaların aşırı koruyucu tutumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmakla birlikte anne babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe aşırı kontrol, sıkı disiplin tutumlarının ve aile içi geçimsizliğin azaldığı görülmüştür. Çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu ve disiplinli olduğu saptanmıştır. Ailelerden sosyo-ekonomik düzeyleri düşük olanların daha olumsuz tutuma sahip olduklarına karşın aile içi geçimsizliğin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda babaların annelere nazaran daha koruyucu, sıkı disiplinli ve daha demokratik oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca anne babaların yaşı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeyinin arttığı saptanmıştır. Son olarak da okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında düşük düzeyde de olsa bir ilişki bulunmuştur.

Evirgen (2010)'ın yaptığı araştırmada okul öncesi dönemde bulunan çocukların aile içi ilişkileri nasıl algıladıklarını değerlendirmek ve sosyal yeterlilik düzeyleriyle olan ilişkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini 5 ve 6 yaşını dolduran ve anaokuluna devam eden 95 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Uygulanan istatistiksel analizlerden aile içi ilişkileri olumlu yönde algılayan çocukların okul ortamında sosyal yeterlilik düzeylerinin, olumsuz yönde algılayan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, annelerden alınan bilgiler doğrultusunda “sağlıklı aile içi işleve” sahip ailelerde yetişen çocukların olumlu aile içi ilişki temsillerine, “sağlıklı aile içi işleve” sahip ailelerin çocuklarının ise olumlu aile içi ilişki temsillerinde bulundukları görülmüştür.

Arslan ve Durmuşoğlu Saltalı tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen “Parent’s Attitudes as a Predictor of Preschoolers’ Social Competence and Introverted Behavior” isimli çalışmada ebeveynlerin tutumlarının okul öncesi çocuğun sosyal yeterliliğinin ve içe dönük davranışının öngörme durumunu incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini 60 ila 72 aylık 309 okul öncesi çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Elde edilen verilerden ebeveynlerin tutumlarının okul öncesi çocuklarının sosyal yeterlilikleri ve içe dönük davranışları üzerinde önemli yordayıcı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ebeveyn davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

İzmir Karaduman'ın 2012 yılında yaptığı araştırmada ilköğretim 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyi ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Bakırköy ilçesindeki üç farklı sosyoekonomik bölgede yer alan üç ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıflarında eğitim gören 136'sı kız ve 126'sı erkek olmak üzere toplam 262 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulgularıyla babanın tutumu, annenin dövmesi, cinsiyeti, yaşı, algılanan başarı düzeyi, okulu ve sınıf düzeyi gibi değişkenler ile saldırganlık arasında bir ilişki olduğunu gösterirken babanın dövmesi, annenin tutumu, kardeş sayısı, annenin eğitim düzeyi, annenin yaşı, babanın eğitim durumu, babanın yaşı, algılanan ekonomik durum, göç durumu değişkenleri ile saldırganlık düzeyi arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şanlı ve Öztürk'ün 2012 yılında yaptığı araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı olan araştırmanın örneklemini üç anaokulunda eğitim gören toplam 390 öğrencinin annesi oluşturmaktadır. Annelerin yaşları ve eğitim seviyeleri azaldıkça aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığı görülmektedir. Aynı zamanda çalışmayan annelerin de aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Annenin çocuk yetiştirme konusunda bilgi alması ve kendini yeterli hissetmesi durumunda demokratik tutumun arttığı, diğer tutumların azaldığı saptanmıştır. Annelerin çocuğun cinsiyetine göre tutumlarında fark olmadığı bulunmuştur.

Arslan ve Kabasakal'ın 2013 yılında yaptığı araştırmada ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ilişkisel tarama modeli kullanılan bu araştırmanın örneklemini Isparta ilinde farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 332 (176 kız ve 156 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen veriler sonucunda ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu

görülmektedir. Ayrıca ergenlerin problem çözme becerilerinin ana-baba tutumları ve sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Başal ve Taner Derman'ın 2013 yılında yaptığı "Okul öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki" isimli araştırmanın amacı, ebeveyn tutumları ile 5-6 yaş çocuklarda görülen davranış problemleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın örneklemini; anaokuluna devam eden 532'si kız 580'i erkek toplam 1112 çocuk oluşturmuştur. Elde edilen veriler sonucunda 1112 çocuğun %60.6'sında en az bir davranış problemi saptanmıştır. Davranış problemi gösteren çocukların % 53.6'sının erkek, % 46.4'ünün kız olduğu belirlenmiştir. Problemlerin ortaya çıkma sıklığı göz önüne alındığında saptanan davranış problemlerinin sırasıyla içe kapanıklık, aşırı hareketlilik, hiperaktivite bozukluğu, iştahsızlık olduğu görülmektedir. İçe kapanık, hiperaktif, kıskançlık gösteren çocukların ailelerinin orta düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma ve iştahsız, aşırı inatçı, vurma davranışı gösteren ve tırnak yiyen çocukların ailelerinin ise düşük düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Erten, Ogelman, Önder ve Seçer'in 2013 yılında yaptığı "Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi" isimli araştırmanın amacı, anne tutumlarının çocuklarının sosyal becerilerine ve okula uyumlarına olan yordayıcı etkisini ortaya koymaktır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış olup araştırmanın örneklemini Denizli ilinin merkez ilçesindeki ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 85 çocuk ve annesi oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyumlarını olumsuz etkilediği görülürken yetkeci ebeveyn tutumunun çocukların sosyal beceri ve okula uyumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

İnal Kızıltepe, Uyanık, Özsüer ve Can Yaşar tarafından 2013 yılında yapılan araştırmanın amacı, 61-72 aylık çocukların demokratik tutum ve davranışlarının anne görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Araştırmanın evrenini Afyonkarahisar ilinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 61-72 aylık çocukların anneleri oluştururken örneklemini çocuğu Afyonkarahisar şehir merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 240 anne, çocuğu merkeze bağlı köylerdeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 240 anne olmak üzere toplam 480 anne oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, şehir

merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların merkeze bağlı köylerdeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklara göre, daha demokratik tutum ve davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Bunun yanında, tek çocuk olanların, iki yıl ve üzeri okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların, anne-baba öğrenim düzeyi yüksek ve annesi memur ve serbest çalışan, babası ise memur olarak çalışan çocukların diğer çocuklara göre daha demokratik tutum ve davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sezer, Kolaç ve Erol'un 2013 yılında yaptığı araştırmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler ile ilişkisini belirlemektir. Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki araştırmanın örneklemini bir ilköğretim okulunun dört, beş ve altıncı sınıflarında öğrenim gören 409 öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen verilerden ilköğretim çağındaki öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin kavga etme sıklıklarının ve ebeveyn tutumlarının saldırganlığı etkilediği saptanmıştır.

Atli, Sak, Sak ve Şahin (2015)'in yaptığı çalışmanın amacı 48-60 ay aralığında çocuğu olan anne babaların ebeveynlik tutumlarını incelemektir. Verilerin toplanmasında nicel veriler kullanılmış ve bu nicel verilerin açıklanmasında nitel veriler toplandığından açıklayıcı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 258 anne oluşturmuş, veri toplama sürecinde ebeveynlere Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış, sonrasında ise bu 20 ebeveyn ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan en çok kendi yetiştirilme tarzları ve psikolojik durumlarının ebeveyn tutumlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne ve babaların çoğunun kendi sergiledikleri tutumları hakkında fikir sahibi oldukları ve bu tutumlarla ilgili literatüre paralel ifadeler kullandıkları görülmektedir.

İkiz'in 2015 yılında yaptığı araştırmanın amacını, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden üç, dört, beş ve altı yaş grubu çocuklarında görülen fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu saldırganlık davranışlarının bazı değişkenlere göre farklılaşmasının incelenmesi oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modeli temel alınarak yapılan bu araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ili Karesi merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi bağımsız anaokullarındaki 36-72 aylık 300 çocuk ile anneleri ve babaları olmak üzere toplamda 600 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, anne ve babanın otoriter tutumu ile fiziksel ve ilişkisel saldırganlık arasında pozitif yönde bir

ilişki bulunurken annenin izin verici tutumu ile fiziksel saldırganlık arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında, cinsiyetin ve okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresinin fiziksel saldırganlık üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı ancak ilişkisel saldırganlık üzerinde herhangi bir farklılık yarattığı saptanamamıştır. Yaş, sahip olunan kardeş sayısı, doğum sırası, annenin öğrenim durumu, çalışıp çalışmama durumu, ailenin gelir düzeyi değişkenlerinin fiziksel ve ilişkisel saldırganlık üzerinde anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı belirlenmiştir.

Ünüvar, Çalışandemir, Tagay ve Âmini (2015)'nin yaptığı çalışmanın amacı Türkiye ve Afganistan'da yaşayan çocukların mutluluk algılarının ne olduğunu ve nelerden mutlu olduklarını belirlemektir. Nitel bir araştırma olup veri toplamada kişisel bilgi formu ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma grubunu 87'si Türk ve 50'si Afgan olmak üzere 137 okul öncesi dönem çocuğu oluşturmaktadır. Çocuklara "Sence mutluluk nedir?" ve "Seni en çok ne mutlu eder?" soruları yöneltilmiş ve verilen analiz edilerek kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen bulgulara göre "Sence mutluluk nedir?" sorusuna Afgan çocuklar güvenlik ve korunmayla ilgili cevaplar verirken Türk çocuklar oyun ve eğlenceyle ilgili cevaplar vermişlerdir.

Aydoğdu ve Dilekmen tarafından 2016 yılında yapılan "Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi" isimli çalışma, ebeveyn tutumlarının cinsiyet, yaş, çalışma durumu, süregelen hastalık durumu, ailenin aylık geliri, eğitim düzeyi ve çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırma örneklemini 2-6 yaş arası çocuğu olan toplam 462 anne ve baba oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre annelerin babalara göre daha yüksek düzeyde demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir. Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre, demokratik ve izin verici tutum alt boyutlarından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak otoriter ve aşırı koruyucu tutum alt boyutlarında çalışmayan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tek çocuklu ebeveynlerin iki çocuklu ebeveynlere göre anlamlı düzeyde aşırı koruyucu tutum sergiledikleri saptanmıştır.

Buluş ve Güngör (2016) tarafından yapılan "Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Rolü" isimli çalışmada ebeveynlerin mükemmeliyetçi tutumlarının okul öncesi dönemde bulunan 5-6 yaş çocuklarının kaygı düzeylerini yordayıcı rolü incelenmiştir. Araştırma örneklemini Denizli il merkezinde bulunan anaokullarına ve bağımsız anaokullarına

devam eden 5-6 yaşındaki 39 okul öncesi dönem çocuğunun ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, anne ve baba sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin ayrı ayrı çocuk kaygısının anlamlı yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Ayrıca kendilerine ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin kaygı üzerinde anlamlı yordayıcı rolü olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu anlamlı bulgular ışığında, ebeveyn mükemmeliyetçilik düzeyi yükseldikçe algılanan çocuk kaygısı düzeyinin de yükseldiği söylenebilir.

Demiriz ve Ulutaş'ın 2016 yılında yaptığı "Çocuklar Ne Kadar Mutlu? Bazı Değişkenlere Göre Çocuklarda Mutluluğun Belirlenmesi" isimli çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının bazı değişkenlere (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı vb.) bağlı olarak mutluluk düzeylerinin belirlenmesi ve bunun da mizaç özellikleri ile ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini okul öncesi kurumlarına devam eden 400 çocuk, anneleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Cinsiyet açısından ele alındığında erkek çocuklarının kız çocuklarına göre mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan çocukların yaşı arttıkça mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin ve öğretmenlerin yanıtlarına bağlı olarak ise mizaç özellikleri ile çocuklarına mutluluk düzeyleri arasında hem pozitif hem de negatif ilişki olduğu ortaya konmuştur. Sıcakkanlılık, sebatkârlık ve ritmiklik boyutları ile olumlu yönde, tepkisellik boyutuyla olumsuz yönde bir ilişkiye sahiptir.

Özel ve Zelyurt'un 2016 yılında yaptığı araştırmanın amacını, 5-7 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlere verilen anne baba eğitimlerinin aile çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini Malatya il merkezinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel okulların anasınıflarına ve ilkokul 1. sınıfa devam eden 5-7 yaş aralığındaki çocukların anneleri ve babaları oluşturmuştur. Araştırmada 5-7 yaşında çocuğa sahip olan ebeveynlere yapılan anne-baba eğitimi programlarının, aile-çocuk ilişkilerine etkisini belirlemek amacıyla ön test- son test kontrol gruplu desen örneği kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda anne-baba eğitiminin ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımalarını sağladığı, çocuklarıyla olan iletişimlerini daha sağlıklı ve etkili hale getirerek olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Topçu Bilir ve Sop'un 2016 yılında yaptığı araştırmada, okul öncesi dönemindeki çocukların aile ilişkileri ve çocuklardaki problem davranış düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Düzce il merkezinde bulunan ve MEB'e bağlı bağımsız anaokuluna devam

eden 48-66 aylık çocuk ve anneleri (n=170) oluşmaktadır. Elde edilen verilerden anne ve çocuk ilişki düzeyleri arasında annenin yaşının, çocuklarının doğum sırasının ve okul öncesi kurumlarına devam etme sürelerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılığa yol açtığı görülmektedir. Ayrıca çocukların doğum sıraları, anne yaşı ve uzmandan yardım alma durumu ile çocuklardaki problem davranış düzeyi arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Diğer önemli bir sonuç ise çocukların aile ilişki düzeyleri ile problem davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve anne-çocuk çatışma düzeyi arttıkça çocuklarda görülen davranış problemlerinin arttığı görülmüştür.

Alabay (2017)'ın yaptığı çalışmanın amacı 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin ebeveyn tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeli uygulanmış olup veri toplama aracı olarak Demir ve Şendil tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Tesadüfî örnekleme yöntemine uygun belirlenen 422 ebeveyn araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda çalışmayan ebeveynlerin çalışan ebeveynlere nazaran daha koruyucu bir tutum içinde oldukları, ebeveynlerin kız çocuklarına karşı daha otoriter bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Özen Altıncaynak'ın 2019 yılında yaptığı çalışmanın amacı ebeveyn tutumları ile çocukların dil becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu ilişkiyi belirlemek için ilişkisel tarama modelinden yararlanılırken anket kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Kars şehrinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş arası çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş olup 165 çocuktan oluşmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, daha büyük çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin küçük çocuklardan daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Daha fazla kardeşi olan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri standart puanlarının daha az kardeşi olan veya olmayan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, çocuk sayısı ile ebeveynlerin tutumları arasındaki ilişki önemlidir. Dört çocuğu olan ebeveynlerin, bir çocuğu olan ebeveynlerden daha demokratik tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda, birden fazla çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına ayrımcı hissettirmemek için eşit davranmaları gerekebileceği söylenebilir. Çalışmanın bulguları, demokratik ebeveyn tutumları ile çocukların hem alıcı hem de ifade edici dil becerileri arasında pozitif, orta ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Başka bir deyişle, artan demokratik ebeveyn tutumuyla, çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri daha da gelişmektedir. Otoriter

ebeveyn tutumları ile çocukların hem alıcı hem de ifade edici dil becerileri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani, artan otoriter ebeveyn tutumları ile çocukların alıcı ve etkileyici dil becerileri daha az gelişir.

2.6.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraleigh'in 1987 yılında yaptığı araştırmada Baumrind'in otoriter, müsamahakâr ve otoriter ebeveynlik tarzları tipolojisini ergenlerin okul performansı bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. "San Francisco Bay Area" lisesi öğrencilerinin (N = 7.836) oluşturduğu büyük ve çeşitli örneklemini kullanarak yapılan araştırmada hem otoriter hem de izin veren ebeveynlik stillerinin notlarla negatif ilişkili olduğu ve yetkili ebeveynliğin akademik başarıyla pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlik stillerinin genellikle cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitimi, etnik ve aile yapısı kategorilerindeki notlarla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Saf otoriter ailelerin (otoriter olarak yüksek ancak diğer 2 endekste yüksek olmayan) çocuklarının akademik başarılarını etkilemede en yüksek ortalama derecelere sahip oldukları görülürken otoriter ebeveynliği diğer ebeveynlik stilleriyle birleştiren tutarsız ailelerin en düşük dereceye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Lam, Lau ve Leung'un 1998 yılında yaptığı "Ebeveynlik Tutumları ve Akademik Başarı: Kültürlerarası Bir Çalışma" isimli çalışmada Hong Kong, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya olmak üzere üç ülkede dört ebeveynlik stili ile okul çocuklarının akademik başarıları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Elde edilen verilerden Avustralyalı ebeveynlerin akademik otoritelerinin Çinli ve Amerikalı ebeveynlerin otoritelerinden daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Amerikalı ve Avustralyalı ebeveynlerin İngilizce konuşmalarına kıyasla Çinli ebeveynlerin genel otoriterizmde daha yüksek seviyeye sahip olmalarına rağmen akademik otoriterlikte daha düşük sonuca sahip oldukları görülmektedir. Aynı zamanda her üç kültürde de akademik başarı, akademik otoriterlikle olumsuz yönde anlamlı ilişkiye sahiptir. Son olarak, akademik başarı, Hong Kong'daki ve ebeveynleri herhangi bir üniversite eğitimi almayan ABD ve Avustralya'daki çocuklar arasındaki genel otoriterizmle olumlu ilişkiye sahiptir. Çocuklardaki akademik başarı, yalnızca iki İngilizce konuşan gruptaki ebeveynlerin genel otorite ile olumlu ilişkiye sahiptir.

Lansford ve Vandewater'ın 1998 yılında yaptığı "Aile Yapısı ve Ebeveyn Çatışmasının Çocukların Refahı Üzerindeki Etkileri" isimli evli/hiç boşanmamış ile

boşanmış/yeniden evlenmiş aile yapılarının ve ebeveyn çatışmasının yüksek ya da düşük olmasının çocukların refahı -içselleştirme, dışsallaştırma, akranlarıyla ilgili sorun- üzerindeki göreceli etkilerini incelendiği ve 10-17 yaş arasındaki 618 çocuğun ve ebeveynlerinin örneklem alındığı bu çalışma National Survey of Families and Households çalışmasından elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, ebeveyn çatışmasının, aile yapısı ne olursa olsun çocukların refahını etkilediği hipotezini desteklemektedir. Ayrıca çatışma seviyesinin yüksek olduğu ailelerin çocuklarında daha düşük refah olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular, çocuğun cinsiyeti açısından değerlendirildiğinde çocuğa yönelik ebeveyn sıcaklığının kızlar için çatışma ve refah arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini gösterirken erkekler için hem çatışmanın hem de ebeveyn sıcaklığının doğrudan bağımsız olmakla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Clair'in 2012 yılında yaptığı "İngiltere'deki Ebeveynlerin Öznel İyi Oluşları ile Çocuklarının Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki" isimli çalışmada, ebeveynlerin öznel iyi oluşları ile kendi yaşam doyumları ve çocuklarının yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmak için British Household Panel Survey isimli çalışmadan boyuna veriler kullanmaktadır. Doğrusal ve logit regresyonu, ebeveynlerin yaşam doyumunu ile çocuklarının yaşam doyumunu arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu göstermiştir. Yaşam doyum düzeylerinden bağımsız olarak çocuklar üzerinde tutarlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmektedir. Ancak anneler ve babalar arasında farklılık görülmektedir. Annelerde yüksek yaşam doyumunun yaşam doyumunu düşük olmayan çocuklarda daha etkili olduğu, babanın yaşam doyumunun etkisinin değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin öznel iyi oluşları, çocuk yaşam doyumunu üzerindeki etkisi açısından ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesi ile karşılaştırılmıştır. Ebeveyn yaşam doyum önlemlerinin anlamlı etkilerini koruduğu, ancak ilişki kalitesinin çocuk yaşam doyumundaki çok daha fazla varyansı açıkladığı bulunmuştur. Ebeveynlerin yaşam doyumunu bulgularında olduğu gibi, anneleriyle olan ilişkinin kalitesinin çocuğun yaşam doyum düzeyine göre değiştiği, baba ile ilişkinin kalitesinin tutarlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Bakhla, Binay, Chaudhury, Sharan, Sinha ve Verma'nın 2013 yılında yaptığı araştırmanın amacı Hint kültüründe bulunan ebeveynlerin ebeveynlik modellerinin çocukların anksiyete seviyelerine etkisini incelemektir. Cinsiyet rolü ve ebeveynlik modelleri farklı sosyokültürel ortamlarda farklılık gösterdiğinden araştırmanın Hint kültürü bağlamında incelenmesi önemlidir. Kesitsel olan araştırmanın örneklemi 146

öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin çoğu ebeveynlerinin ‘demokratik’ tutuma sahip olduklarını söylemektedirler. Ebeveynlerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin anlamlı derecede daha yüksek kaygı seviyelerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerdeki yüksek kaygının otoriter ebeveynlik modeli ile önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Olivari, Wahn, Maridaki-Kassotaki, Antonopoulou ve Confalonieri’nin 2015’te yaptığı “İsveç, İtalya ve Yunanistan’da Ergenlerin Ebeveynlik Tarzları Hakkındaki Algıları: Keşifsel Bir Çalışma” isimli çalışmada İsveç, İtalya ve Yunanistan’da yaşayan ergenlerin her iki ebeveyninin ebeveyn tutumlarına dair geriye dönük algıları arasındaki benzerliklerinin ve farklılıklarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini İsveç, İtalyan ve Yunan ergenler (N = 702; % 30.9 İsveç, % 39.6 İtalyan ve % 29.5 Yunan) oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre annelerin babalara kıyasla daha otoriter, yetkili ve izin verici oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda İsveçli ebeveynlerin İtalyan ve Yunan ebeveynlere kıyasla önemli ölçüde daha az otoriter ve İtalyan ebeveynlerden daha izin verici oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte Yunan ebeveynlerinde İtalyan ebeveynlerden daha az otoriter ve daha az izin verici oldukları bulunmuştur.

2015 yılında Bassam, Trost ve Sundell tarafından yapılan “İsveç’te Ebeveynlik Üzerine Açıklayıcı Bir Çalışma: İsveç Stili Var mı?” isimli çalışmada ebeveynlikle ilgili psikolojik literatürde yer alan ebeveyn tutumları hakkında ergenlerin olumlu tavrının oluşmasında ebeveyn sıcaklığı, kontrolü ve iletişiminin hayati önem taşıdığı ifadesi üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmada, bu konuyu İsveç bağlamında 888 ergenin ebeveynlik hakkındaki raporlarını incelemek amaçlanmıştır. Hem kızlar hem de erkekler için bulunan en yaygın ebeveynlik modeli, orta düzeyde ebeveyn kontrolü, sıcaklık ve iletişim modeli olduğu görülürken bu modeli yetkili (yüksek kontrol, sıcaklık ve iletişim seviyeleri) ebeveynlik modeli takip etmektedir. 456 kız çocuğunun büyük çoğunluğu (% 41) ebeveynlerinin ebeveyn sıcaklığı, kontrolü ve iletişiminde ortalama olduğunu bildirirlerken 432 erkek çocuğunun yaklaşık yarısı da (% 46) ebeveynlerinin ebeveyn sıcaklığı, kontrolü ve iletişimi ortalama olduğunu bildirmişlerdir.

Hong, Jeun ve Kim’in 2016 yılında yaptığı “Küçük Çocukları Neyin Mutlu Ettiği Üzerine Bir Araştırma” isimli araştırmanın amacı, çocukların mutluluk algısını anlamak ve onları neyin mutlu ettiğine dair bireysel görüşmeleri analiz ederek

çocukların ihtiyaçlarına göre mutluluk düzeyini artırmak için öneriler sunmaktır. Araştırmanın örneklemini Güney Kore'nin Seul şehrinde iki farklı anaokuluna devam eden 3-5 yaşlarında 163 çocuk oluşturmaktadır. Çocuklardan elde edilen verilere göre onları ilk olarak canlı nesneler ve cansız nesnelerin mutlu ettiğini belirtmişlerdir. Çocukları mutlu eden nesneler arasında sırasıyla oyuncak (% 31.9), insan (% 12.3) ve kitap (%10.6) olduğu görülmektedir. Bu nesnelerin çocukları mutlu etme nedenleri arasında ise oyun arzusu, duygusal memnuniyet, pratik memnuniyet, estetik tatmin, ahlaki memnuniyet yer almaktadır. Oyuncaklarla oynayabilmeleri, eğlenebilmeleri ve böylece iyi hissetmeleri ise onları en mutlu eden neden olarak oyuncakları göstermektedir. Bu sonuçlar çocukların mutluluğunun olumlu olabileceğini ve anlamlı şeylerle etkileşime girerken özgürce oynayabilecekleri ortamdan etkilenebileceklerini göstermektedir.

Demircioğlu ve Pektaş'ın (2017) yaptığı "Almanya'da Yaşayan Türk Kökenli Annelerin Ebeveynlik Tutumları" isimli çalışmada ebeveyn tutumları ile anne babanın çocuğuyla nasıl iletişim kurduğu, çocuğunun davranışları karşısında nasıl tepki verdiği, anne baba arasındaki tavır tutarlılığının ne şekilde yapıldığı ve aile bireylerinin birbirine yaklaşımlarının nasıl olduğu üzerine çalışılmaktadır. Nitel yöntem ile tasarlanan araştırmanın örneklemini Almanya'nın Berlin eyaletinde bulunan ve çocukları çok kültürlü bir yuvaya devam eden 12 Türk kökenli anne oluşturmuştur. Sonuç olarak, Türk kökenli annelerin baskın ebeveyn tutumunun "demokratik hoşgörölü tutum" olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan annelerin tutumlarının içinde yaşadıkları kültürden oldukça etkilendiği saptanmıştır.

Brogaard-Clausen, Hargreaves ve Robson'un 2019 yılında yaptığı "Sevdin mi, dinledin mi? Ebeveyn ve uygulayıcıların küçük çocukların refahı üzerine bakış açıları" isimli çalışmada çocukların iyi olma hallerinin ebeveynler/bakıcılar ve uygulayıcılar açısından nasıl algılandığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çevrimiçi anketleri kullanan bu makale, İngiltere'de 155 ebeveyn / bakıcı ve 285 uygulayıcının küçük çocukların refahı konusundaki perspektiflerine bakmaktadır. Elde edilen verilere göre ebeveynler/bakıcılar 'sevgi'yi, uygulayıcılar çocukları 'dinleme'yi vurgulamaktadırlar.

3. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın desenine, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Nicel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama yöntemi, araştırılacak olan durumu evrenden seçilen bir örneklem üzerinden durumlarla ve olaylarla ilgili olarak nicel veriler elde etmek ve betimlemek için tercih edilir. Tarama araştırmalarında veriler, bireylere sorular sorularak elde edilir ve anketlerden ve görüşmelerden yararlanılır (Karakaya, 2014). Tarama araştırmalarını katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi özelliklerinin belirlendiği çalışmalar olarak tanımlamaktadır. Tarama araştırmalarında veriler, özelliği betimlenecek topluluğun her bir bireyinden değil, bu topluluğu temsil eden örneklemeden toplanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunun belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede önceden belirlenen ölçütlere/değişkenlere bağlı olarak bütün durumların çalışılması amaçlanır. Ölçüt olarak kullanılacak değişkenler araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014'dan aktaran Baltacı, 2018). Mevcut çalışmada ise araştırmanın grubunu oluşturmak için bazı değişkenler/ölçütler esas alınmıştır. Bu yüzden araştırma grubunun belirlenmesinde ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır. Araştırma grubunun belirlenmesinde kullanılan ölçüt ise katılımcı annelerin 1-5 yaş aralığında en az bir çocuğa sahip olmasıdır. Araştırmanın grubunu İstanbul ilinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 1-5 yaş arasında çocuğu olan 100 Türk anne ile İsveç'in Sundsvall şehrinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 1-5 yaş arasında çocuğu olan 100 İsveçli anne oluşturmaktadır.

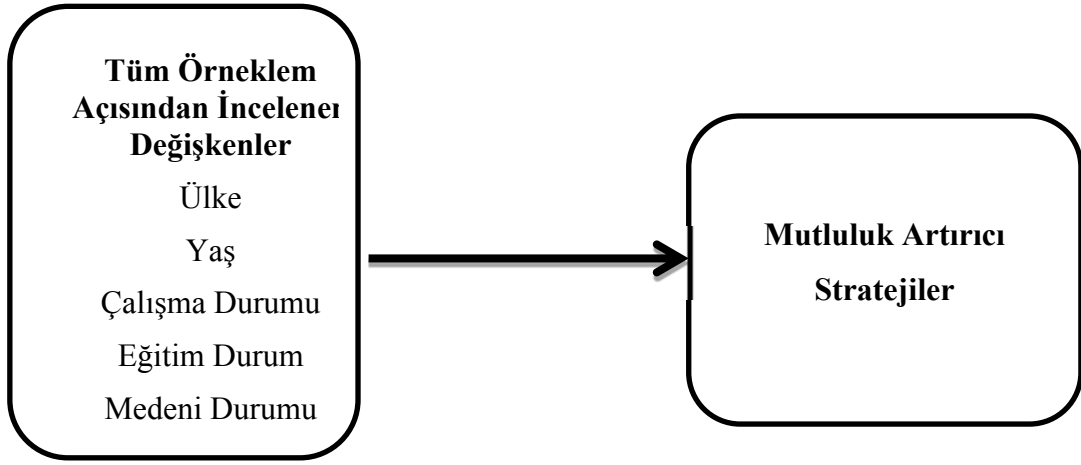
3.3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Çocukların öznel iyi olma stratejilerini geliştirme amacıyla 1 ve 5 yaş arası çocukların ebeveynleri tarafından kullanabilecek bir ölçüm aracı olarak Eryılmaz ve Sapsağlam (2018) tarafından geliştirilen ölçeğin geliştirme bağlamında ölçek maddelerinin ve deneme formunun oluşturulması, açıklayıcı faktör analizi, madde analizi, iç tutarlılık ve geçerliliği temel alan güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapılan geçerlilik çalışmasında annelerin öznel iyi oluşları değerlendirilmiştir. Eryılmaz ve Sapsağlam (2018) öznel iyi oluşu açıklarken aşağıdaki formülden yararlanmışlardır: Öznel iyi oluş= (olumlu duygu + yaşam memnuniyeti) – olumsuz duygu.

Verilerin toplanması iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak İsveçli annelere ölçeğin İsveç versiyonu uygulanmıştır. Türkçe versiyonu yardım alınarak önce İngilizce'ye, ardından anneler için İsveç diline çevrilmiştir. Ölçek, İsveç diline çevrildikten sonra üç uzman görüşü alınarak ölçeğin yapı geçerliliği test edilmiş ve beş anneye ölçek uygulanarak maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiştir. Ancak İsveçli annelerin bazı maddeleri cevaplamada zorlandıkları ve ölçme aracında bulunan bazı değişkenlerin onları incitebileceği görülmüştür. Bunun sonucunda İsveçli üç uzmanın görüşü alınarak ölçme aracının İsveç versiyonundaki gerekli değişiklikler yapılmıştır ve bu değişikliklerden aşağıda bahsedilmektedir. Uzman görüşü ve pilot uygulama çıktıları doğrultusunda ölçeğin İsveç diline çevrilmiş son hali oluşturulmuş ardından ölçek İsveç'te yaşayan ve çalışma grubunda yer alan annelere uygulanmıştır.

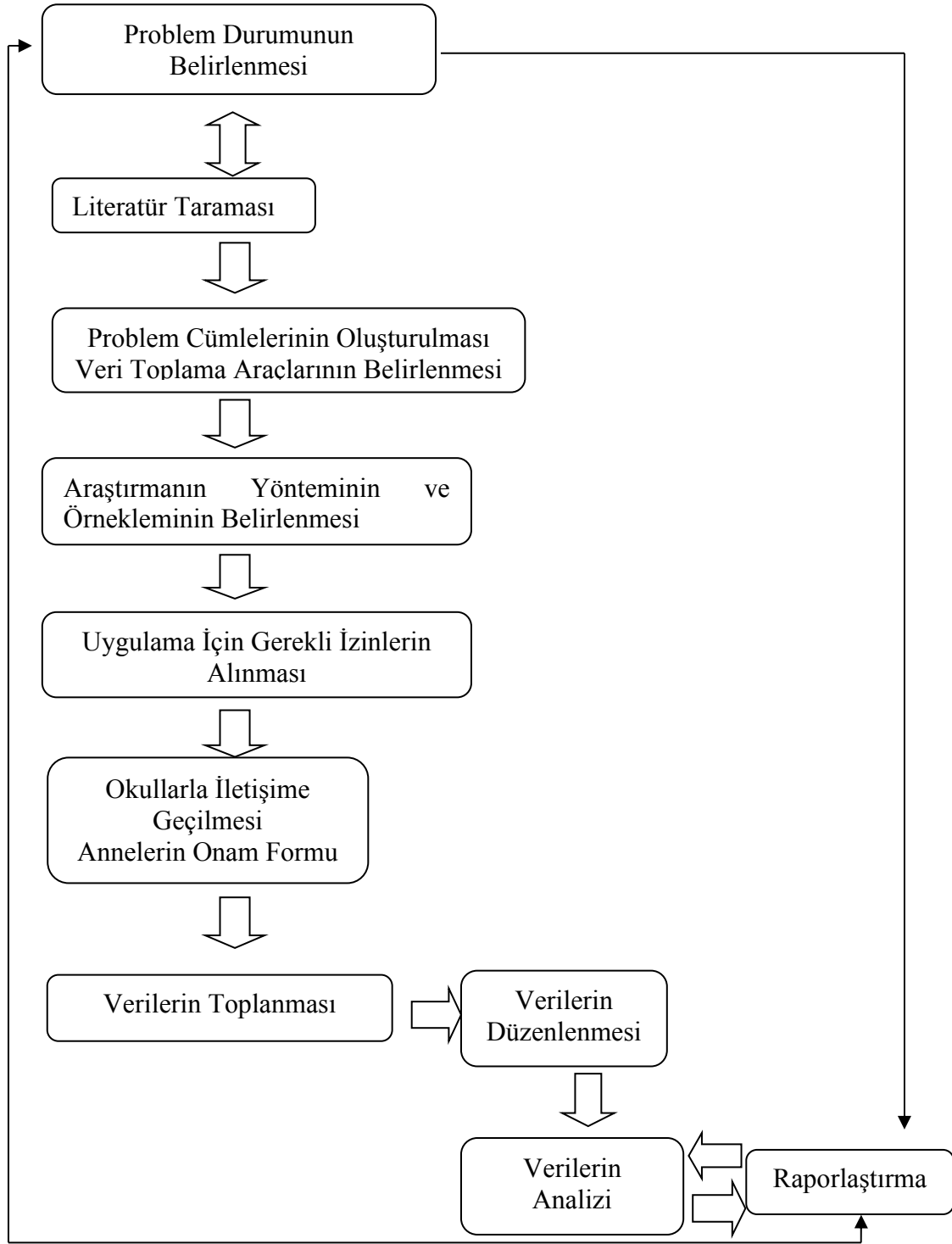
Ölçekte araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulan anket formları 2 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım annelerin tanımlayıcı özelliklerine ait istatistiklerin belirlenebilmesi amacıyla oluşturulan kişisel bilgi formu, ikinci kısım ise anneler tarafından kullanılan mutluluk artırıcı stratejileri belirleme ölçeğinden oluşmaktadır. Annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejilerin belirlenmesi ölçeğinde 12 madde bulunmaktadır. Türk ve İsveçli anneler için ölçeğin iki ayrı versiyonu uygulanmıştır. Türk annelere uygulanan ölçek, ölçeğin aslını oluştururken İsveçli annelere uygulanan ölçekte 'Çocuğumu mutlu etmek için onu kucakladım.' maddesi çıkarılmıştır. Ölçeğin İsveç diline çevrilmesi sırasında görüşleri alınan uzmanlar 'sarılma' ile 'kucaklama' ifadelerinin birbiriyle aynı olduklarını ve İsveç dilinde bu kavram için iki farklı ifadenin bulunmadığını belirttiklerinden bu madde ölçekten çıkarılmıştır. Bunun sonucunda örnekleme yapılan araştırma için annelerin tanımlayıcı özellikleri olarak yaş, çalışma durumu, eğitim durumu ve medeni durum

değişkenleri yer almaktadır. Elde edilenler sonucunda araştırma modeli Şekil 1’deki gibidir:

Şekil 1: Araştırma Sürecine Dâhil Edilen Değişkenler

Şekil 1’de görüldüğü üzere çalışma değişkenler açısından tüm örneklem açısından incelenmektedir. Tüm örneklem açısından annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejileri incelenirken ele alınan değişkenler ülke, yaş, çalışma durumu, eğitim durumu ve medeni durumu olarak görünmektedir. Türkiye örnekleminde yer alan annelerin tamamı ölçme aracında bulunan medeni durum değişkenine verdikleri “evli” cevabı verilerin anlamlı ve değişkenlerin gruplar içi tutarlı sonuç vermesi için bu değişkene ait bulgular her iki grup için de çalışmadan çıkarılmıştır.

Şekil 2: Araştırma Süreci

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında ölçme araçlarıyla toplanan veriler önce Microsoft programına gerekli sayısal kodlamalar ile birlikte girilmiş ardından uygun veri analiz programıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bundan sonraki kısımlarında söz konusu istatistiksel paket programdan faydalanılmıştır.

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda toplanan verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ortaya çıkan bulguların ilk kısmında Annelerin Çocukları İçin Kullandıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler ve normal dağılım istatistikleri iki ayrı alt örneklem için hesaplanıp raporlanmasını içermektedir. Ardından İsveç ve Türkiye alt örneklemlerine uygulanan geçerlilik ve güvenirlik testlerine yer verilmektedir.

3.4.1. Betimsel İstatistikler

Ölçek betimsel istatistikleri Tablo 2'deki gibidir:

Tablo 2: Betimsel İstatistikler

Mutluluk Artırıcı Stratejiler	N	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	S.S
İsveç	100	2.18	5.00	3.83	0.56
Türkiye	100	1.00	5.00	4.19	0.71
Tüm Örneklem	200	1.00	5.00	4.01	0.66

$\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapma

İsveç alt örneklemini için ölçek minimum değeri 2.18, maksimum değeri 5, ortalama 3.83 ve 0.56 standart sapma değerine sahiptir. Türkiye alt örneklemini için ölçek minimum değeri 1.00, maksimum değeri 5, ortalama 4.19 ve 0.71 standart sapma değerine sahiptir. Tüm örneklem için minimum değer 1, maksimum değer 5, ortalama 4.01 ve 0.66 standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

3.4.2. Normal Dağılım İstatistikleri

Alt örneklem ve toplam örneklem için ölçek normal dağılım istatistikleri Tablo 3'teki gibidir:

Tablo 3: Normal Dağılım İstatistikleri

Mutluluk Artırıcı Stratejiler	Kolmogorov-Smirnov			S		K	
	ist.	s.d	Sig.	ist.	S.H	ist.	S.H
İsveç	.083	100	.086*	-.169	.241	.365	.478
Türkiye	.151	100	.000	-2.047	.241	6.627	.478
Tüm Örneklem	.089	200	.001	-1.115	.172	3.117	.342

*%5 anlamlılık düzeyinde normal dağılımı simgeler, S: Çarpıklık, K: Basıklık

Tablo incelendiğinde normal dağılım test sonuçlarına göre ölçeğin İsveç alt örneklemini için %5 anlamlılık düzeyinde normal dağıldığı fakat Türkiye alt örneklemini ve tüm örnekleme için normal dağılımın sağlanamadığı görülmektedir. Diğer yandan çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde yine Türkiye örneklemini ve tüm örnekleme için manidar sayılabilecek bir negatif çarpıklık ve aşırı diklik gözlemlenmektedir. Normal dağılım testleri birlikte değerlendirildiğinde araştırmada alt örneklemelerin birbirleri ile karşılaştırılmasını içeren hipotezlerin de var olması sebebiyle yapılacak hipotez testlerinde parametrik olmayan test tekniklerinden faydalanılmasına karar verilmiştir. Bu yüzden veri analiz sürecinde, verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmaktadır. Örneklem büyüklüğünün 50'den büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi kullanılır (Büyüköztürk, 2018). Parametrik olmayan test istatistiklerinin kullanılması sayesinde grup içi karşılaştırmalarda, karşılaştırılan grupların üye sayılarının 30'un altında kalması durumunda yaşanacak parametrik test varsayım ihlalinin de önüne geçilmektedir.

3.4.3. Türkiye ve İsveç Alt Örneklemeleri Ölçek Geçerlilik ve Güvenirlilik Bulguları

Verilerin çözümlenmesinde İsveç ve Türkiye alt örneklemelerine uygulanan ölçeğin değişkenler açısından farklılık göstermesi sebebiyle ölçeğin Türkçe ve İsveççe versiyonuna ayrı ayrı geçerlilik ve güvenirlilik testleri uygulanmıştır. Bu kısımda anneler tarafından kullanılan mutluluk artırıcı stratejileri belirleme ölçeğine ait yapısal geçerliliklerin belirlenebilmesi amacıyla İsveç ve Türkiye örneklemelerine ayrı ayrı uygulanan açıklayıcı faktör analizi ve yine alt örneklemelere ayrı ayrı uygulanan Cronbach's Alpha güvenirlilik analizlerini içermektedir. Test puanlarının güvenirliliğinin alt katı olarak kullanılan alpha katsayısı, iki kategorili olmayan yanıtların dereceleme niteliğindeki ölçeklerin güvenirliliğini hesaplamada sıklıkla kullanılır (Karakaya, 2014). İsveç alt örnekleminde elde edilen veriler ile serbest sayıda faktör ile uygulanan varimax rotasyonu neticesinde elde edilen açıklayıcı faktör analizi bulguları ile Cronbach's Alpha güvenirlilik analizi bulguları Tablo 4'teki gibidir:

Tablo 4: İsveç Alt Örneklemi Ölçek Geçerlilik ve Güvenirlilik Bulguları

Madde	Bileşen			Açıklanan Varyans	Kümülatif Varyans
	1	2	3		
8-Çocuğumu mutlu etmek için hoşuna gidecek oyuncaklardan verdim.	.870				
11-Çocuğumu mutlu etmek için alışveriş merkezi/çarşı gibi yerlere götürdüm.	.819				
7-Çocuğumu mutlu etmek için sevdiği yiyecekleri verdim.	.751			26.349	26.349
6-Çocuğumu mutlu etmek için istediği çizgi filmi izlettim.	.734				
4-Çocuğumu mutlu etmek için mimik hareketleri yapıp onu eğlendirdim.		.834			
5-Çocuğumu mutlu etmek için ona şarkı ve ninni söyledim.		.816			
3-Çocuğumu mutlu etmek için onunla oynadım.		.680		25.595	51.944
10-Çocuğumu mutlu etmek için onu parka götürdüm.		.641			
9-Çocuğumu mutlu etmek için onu gezdirdim.		.605			
1-Çocuğumu mutlu etmek için ona sarıldım.			.844	15.427	67.372
2-Çocuğumu mutlu etmek için onu öptüm.			.788		
KMO Örneklem Yeterliliği Ölçütü				.735	
	Yaklaşık Kare	Ki-		460.173	
Bartlett Küresellik Testi	s.d			55	
	Sig.			.000	
Cronbach's Alpha	0.807				

s.d: Serbestlik Derecesi

Tablo 4'te görüldüğü üzere İsveç örnekleme ile yapılan açıklayıcı faktör analizi sırasında maddelerin örnekleme yeterliliğini ölçen KMO istatistiği iyi derecede örnekleme yeterliliğine işaret etmektedir ($0.9 > KMO > 0.7$). Sosyal bilimlerde bir veri toplama aracı olarak ölçeğin yapı geçerliliğini incelemeye sıklıkla kullanılan açıklayıcı faktör analizi, birbiriyle ilişkili değişkenleri bir araya getirerek anlamlı yeni faktörler, boyutlar bulmayı amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2018). Ölçeğin geçerliliğine ilişkin faktör analizi, 'bu testten elde edilen puanlar, testin

ölçtüğünü varsaydığı şeyi ölçüyor mu?’ sorusuna yanıt arar (Büyüköztürk ve diğ., 2016).

Diğer yandan küresellik testi bulguları da maddelerin birlikte bir olguyu açıklamak üzere yeterli istatistiksel ilişkiye sahip maddeler olduğu yönündedir (sig.<0.05). Rotasyon matrisi incelendiğinde ölçeğin 3 faktör ile toplam ölçek varyansının yaklaşık %67’sini açıkladığı görülmektedir. Varyans açıklayıcılığının %50’nin üzerinde olması ölçeğin ölçme gücü bakımından olumlu bir bulgudur. Ölçme gücü bakımından bir diğer olumlu bulgu ise ölçek maddelerinin faktör puanlarının tamamının 0.5’in üzerinde olmasıdır. Son olarak ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı incelendiğinde oldukça yüksek güvenilirlikte ölçüm yapabilecek bir ölçme aracı yapısında olduğu söylenebilir ($0.9 > 0.8 > \text{Alpha}$). Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı her bir madde için tek bir α değeri olabileceği gibi, ölçekteki tüm maddelere ait ortalama bir α değeri de hesaplanabilir. Ölçeğin güvenilirliğinin iyi olarak kabul edilebilmesi için katsayının 0.7 ve üstü olması gerekmektedir. Eğer α değeri daha düşükse madde sayısının az olması, 0.9’un üstünde olduğunda ise ölçekte gereksiz soru olması göz önünde bulundurulmalıdır (Kılıç, 2016).

Türkiye alt örnekleminde elde edilen veriler ile serbest sayıda faktör ile uygulanan varimax rotasyonu neticesinde elde edilen açıklayıcı faktör analizi bulguları ve Cronbach’s Alpha güvenilirlik analizi bulguları ise Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5: Türkiye Alt Örneklemini Ölçek Geçerlilik ve Güvenirlilik Bulguları

Madde	Bileşen		Açıklanan Varyans	Kümülatif Varyans
	1	2		
4-Çocuğumu mutlu etmek için onunla oyun oynadım.	0.860			
3-Çocuğumu mutlu etmek için onu kucakladım.	0.854			
2-Çocuğumu mutlu etmek için onu öptüm.	0.828			
1-Çocuğumu mutlu etmek için ona sarıldım.	0.807			
6-Çocuğumu mutlu etmek için ona şarkı ve ninni söyledim.	0.792		41.712	41.712
11-Çocuğumu mutlu etmek için onu parka götürdüm.	0.709			
5-Çocuğumu mutlu etmek için mimik hareketleri yapıp onu eğlendirdim.	0.675			

Tablo 5 - devam		
10-Çocuğumu mutlu etmek için onu gezdirdim.	0.644	
8-Çocuğumu mutlu etmek için sevdiği yiyecekleri verdim.	0.839	
12-Çocuğumu mutlu etmek için alışveriş merkezi/çarşı gibi yerlere götürdüm.	0.790	
9-Çocuğumu mutlu etmek için hoşuna gidecek oyuncaklardan aldım.	0.714	22.670 64.383
7-Çocuğumu mutlu etmek için istediği çizgi filmi izlettim.	0.694	
KMO Örneklem Yeterliliği Ölçütü		.868
	Yaklaşık Ki-Kare	738.349
Bartlett Kürsellik Testi	s. d.	66
	Sig.	.000
Cronbach's Alpha	0.887	

s.d: Serbestlik Derecesi

Tablo 5’te görüldüğü gibi Türkiye alt örnekleminde elde edilen veriler ile yapılan açıklayıcı faktör analizi sırasında ölçeğin örnekleme yeterliliğinin oldukça yüksek olduğu ve küresellik testi bulgularının ise ölçek maddelerinin birbiri ile yeterli ilişki derecesine sahip olduğu görülmektedir. Ölçek iki faktör ile toplam ölçek varyansının yaklaşık %64’ünü açıklayabilmektedir. Ölçek maddeleri için hesaplanan faktör puanlarının tamamı 0,5’in üzerindedir. Ölçek Cronbach’s Alpha katsayısı ise ölçeğin oldukça yüksek güvenirlikte ölçüm yapabilecek kabiliyette bir ölçme aracı olduğuna işaret etmektedir.

Ayrı ayrı ölçeğin iki versiyonuna da uygulanan geçerlilik ve güvenirlik katsayılarına göre ise iki ayrı alt örneklem için tekrarlanan açıklayıcı faktör analizi ve Cronbach’s Alpha güvenirlik analizleri bulguları ışığında anneler tarafından kullanılan mutluluk artırıcı stratejileri belirleme ölçeğinin yapısal olarak geçerli ve yüksek güvenirlikte ölçüm yapabilecek bir yapıda olduğu düşünülmektedir.

Annelere uygulanan ölçeğe ait puanların bağımsız değişkenlerin kategorilerine ait dağılımlarının parametrik test varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Test edilen varsayımlardan biri bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımının bağımsız değişkenin her bir grubu için normal olmasıdır (Büyüköztürk, 2016). Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymak amacıyla çeşitli

normallik testlerinden yararlanmak mümkündür (Otrar, [14.02.2020]). Bu testlerden biri de Kolmogorov-Smirnov Testi'dir. Örneklem büyüklüğünün 50'den büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi kullanılır (Büyüköztürk, 2018). Bu varsayımın test edilmesi için öncelikli olarak Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejileri ölçeğinin değişkenlerinden örneklem için olan ülke (kültür), çalışma durumu değişkenlerinin karşılaştırılmasında ilişkisiz t testinin sayıltılarının karşılanmadığı durumda başvurulabilecek non-parametrik bir analiz olan Mann Whitney U testi ve yaş, eğitim durumu değişkenlerinin karşılaştırılmasında ise varyans analizinin sayıltılarını karşılamadığı durumlarda non-parametrik bir analiz olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır (Turgut, 2014).

Karagöz'e (2016) göre iki grup arasındaki farkların tespitine dayalı hipotezlerin sınanması esnasında Mann Whitney U testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasına dayalı hipotezlerin sınanmasında Kruskal Wallis H testinden faydalanılabilir. Kruskal Wallis H testi sonucunda karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunması durumunda farkın kaynağı olan grup veya grupların tespit edilmesi için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya dâhil edilen annelerin tanımlayıcı özelliklerine ait istatistikleri toplu bir şekilde sunulmuştur. Ardından ölçek maddelerine verilen cevapların çocukla ve anneye ilgili değişkenlere göre incelenmesini içeren araştırma sorularının (hipotezlerinin) uygun test istatistiklerine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Ölçekte Yer Alan Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen İsveç ve Türk alt örneklemine ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 6'daki gibidir:

Tablo 6: Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Kategori	Türkiye		İsveç		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Yaş	18-30 Yaş Arası	28	28.0%	29	29.0%	57	28.5%
	31-40 Yaş Arası	66	66.0%	54	54.0%	120	60.0%
	41 Yaş ve Üzeri	6	6.0%	17	17.0%	23	11.5%
	Toplam	100	100.0%	100	100.0%	200	100.0%
Eğitim	Lise ve Altı	69	69.0%	5	5.0%	74	37.0%
	Lisans	26	26.0%	33	33.0%	59	29.5%
	Lisansüstü	5	5.0%	62	62.0%	67	33.5%
	Toplam	100	100.0%	100	100.0%	200	100.0%
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	74	74.0%	11	11.0%	85	42.5%
	Çalışıyor	26	26.0%	89	89.0%	115	57.5%
	Toplam	100	100.0%	100	100.0%	200	100.0%
Medeni Durum	Evli	100	100.0%	77	77.0%	177	88.5%
	Ayrı	0	0.0%	23	23.0%	23	11.5%
	Toplam	100	100.0%	100	100.0%	200	100.0%

Tablo 6'da yer alan bulgular incelendiğinde Türkiye alt örneklemini için annelerin tanımlayıcı özelliklerine ait istatistikler şu şekildedir. Türk annelerin yaş gruplarına göre dağılımı 18-30 yaş arası için %28 (n=28), 31-40 yaş arası için %66 (n=66), 41

yaş ve üzeri için %6 (n=6) olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim durumlarına göre dağılımı lise ve altı eğitim seviyesi için %69 (n=69), lisans seviyesi için %26 (n=26), lisansüstü seviyesi için %5 (n=5) olduğu görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde ise çalışmıyor için %74 (n=74), çalışıyor için %26 (n=26) annenin cevap verdikleri görülmektedir. Türk annelerinin (%100) tamamının medeni durum kategorisine evli yanıtını verdikleri görülmektedir.

İsveç alt örneklemini için annelerin tanımlayıcı özelliklerine ait istatistikler şu şekildedir. İsveçli annelerin yaş gruplarına göre dağılımı 18-30 yaş arası için %29 (n=29), 31-40 yaş arası için %54 (n=54), 41 yaş ve üzeri için %17 (n=17) olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim seviyesine göre dağılımı lise ve altı eğitim seviyesi için %5 (n=5), lisans seviyesi için %33 (n=33), lisansüstü seviyesi için %62 (n=62) olduğu görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına göre dağılımı ise çalışmıyor yanıtının %11 (n=11), çalışıyor yanıtının %89 (n=89) olduğu görülmektedir. İsveçli annelerin medeni duruma göre dağılımları ise evli %77 (n=77) ve ayrı %23 (n=23) olmak üzere görülmektedir.

4.2. Annelerin Çocukları İçin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmanın bu kısmı araştırma hipotezlerinin uygun test istatistikleri ile sınanıp, bulguların tablo ve yorumlar ile raporlanmasını içermektedir. İlk araştırma hipotezi şu şekildedir;

H₁: Türk ve İsveçli anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark vardır.

Hipotezin sınanması amacıyla yapılan Türk ve İsveç alt örneklemi arasında mutluluk artırıcı stratejiler bakımından farkları sınavan Mann Whitney U testi istatistikleri Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7: Türk ve İsveçli Anneler Arasında Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Mann Whitney U Testi İstatistikleri

Değişken	Ülke	N	$\bar{X}$	S. S.	$\bar{r}$	Mann-Whitney U	Z	sig.
Mutluluk Artırıcı Stratejiler	Türkiye	100	4.1892	.70729	121.47	2903.000	-5.127*	0.000
	İsveç	100	3.8320	.55567	79.53			

*%5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılığı simgeler, $\bar{X}$: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, $\bar{r}$: ortalama sıra z: z istatistiği

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde Türk anneler (4.19 ± 0.71) ve İsveçli anneler (3.83 ± 0.56) arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. ($z = -5.127$, sig. < 0.05). Ortalama değerler incelendiğinde Türk annelerin çocuklarına daha yüksek düzeyde mutluluk artırıcı stratejiler uyguladıkları görülmektedir.

İkinci araştırma hipotezi şu şekildedir;

H₂: Farklı yaştaki anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark vardır.

Hipotezin sınanması amacıyla tüm örneklem için yapılan farklı yaş gruplarındaki anneler arasında mutluluk artırıcı stratejiler bakımından farkları sınayan Kruskal Wallis H testi istatistikleri Tablo 8’de sunulmuştur:

Tablo 8: Yaş Gruplarına Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Kruskal Wallis H Testi İstatistikleri

Değişken	Yaş Grubu	N	$\bar{X}$	S. S.	$\bar{r}$	X^2	sig.
Mutluluk Artırıcı Stratejiler	18-30 Yaş Arası	57	3.9629	.71460	98.36	0.129	0.937
	31-40 Yaş Arası	120	4.0177	.64015	101.05		
	41 Yaş ve Üzeri	23	4.0912	.63338	102.91		

$\bar{X}$: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, $\bar{r}$: ortalama sıra X^2 : ki-kare istatistiği

Tablo 8'deki bulgular incelendiğinde tüm örneklemde yer alan 18-30 yaş arası (3.96 ± 0.71), 31-40 yaş arası (4.02 ± 0.64), 41 yaş ve üzeri (4.09 ± 0.63) anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. ($X^2 = 0.129$, sig. > 0.05).

Üçüncü araştırma hipotezi şu şekildedir;

H₃: Çalışan ve çalışmayan anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark vardır.

Hipotezin sınanması amacıyla tüm örneklem için yapılan çalışan ve çalışmayan anneler arasında mutluluk artırıcı stratejiler bakımından farkları sınanan Mann Whitney U testi istatistikleri Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9: Çalışma Durumuna Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Mann Whitney U Testi İstatistikleri

Değişken	Çalışma “Durumu	N	$\bar{X}$	S. S.	$\bar{r}$	Mann-Whitney U	Z	sig.
Mutluluk Artırıcı Stratejiler	Çalışmıyor	85	4.0734	.77139	111.12	3984.500	-2.233*	0.026
	Çalışıyor	115	3.9642	.56123	92.65			

*%5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılığı simgeler, $\bar{X}$: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, $\bar{r}$: ortalama sıra z: z istatistiği

Tablo 9’da yer alan bulgular incelendiğinde, çalışmayan (4.07 ± 0.77) ve çalışan (3.96 ± 0.56) anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. ($z = -2.233$, sig.<0.05). Ortalama değerler incelendiğinde çalışmayan annelerin çocuklarına daha yüksek düzeyde mutluluk artırıcı stratejiler uyguladıkları görülmektedir.

Dördüncü araştırma hipotezi şu şekildedir;

H₄: Farklı eğitim seviyesindeki anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından fark vardır.

Hipotezin sınanması amacıyla tüm örneklem için yapılan, farklı eğitim seviyesindeki anneler arasında mutluluk artırıcı stratejiler bakımından farkları sınanan Kruskal Wallis H testi istatistikleri Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10: Eğitim Seviyesine Göre Annelerin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejiler Bakımından Farkları Sınayan Kruskal Wallis H Testi İstatistikleri

Değişken	Eğitim	N	$\bar{X}$	S. S.	$\bar{r}$	X^2	sig.	Karşılaştırma
Mutluluk Artırıcı Stratejiler	A.) Lise ve Altı	74	4.1481	.78714	119.22			A>B*
	B.) Lisans	59	4.0452	.51954	99.53	15.638*	0.000	A>C*
	C.) Lisansüstü	67	3.8281	.57587	80.68			

*%5 anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılığı simgeler, $\bar{X}$: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, $\bar{r}$: ortalama X^2 : ki-kare istatistiği

Tablo 10'da yer alan bulgular incelendiğinde, lise ve altı (4.15 ± 0.79), lisans (4.05 ± 0.52), lisansüstü (3.83 ± 0.58) seviyesinde eğitime sahip anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. ($X^2=15.638$, sig.<0.05). Farkın kaynağı olan eğitim grup veya gruplarının tespiti amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalara ait bulgular ise şu şekildedir; lise ve altı eğitim seviyesindeki annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerden daha yüksek düzeyde iken, lisans ve lisansüstü eğitime sahip anneler arasında bu bakımdan önemli bir fark saptanmamıştır.

5. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

5.1. Annelerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Elde edilen tanımlayıcı veriler incelendiğinde hem Türk hem de İsveçli annelerin, yaş değişkeni için en fazla 31-40 yaş aralığında cevap verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekte bulunan eğitim durumu değişkenine verilen yanıtlarda ise iki farklı örneklem arasında karşıt bir durum olduğu görülmektedir. Türk annelerin % 69'u lise ve altı eğitim seviyesine sahipken İsveçli annelerin yalnızca % 5'lik bir oranla lise ve altı seviyesine sahip oldukları görülmektedir. İsveç alt örnekleminde annelerin % 62'sinin lisansüstü eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir. Eğitim durumuna dair dikkat çeken diğer bir sonuç Türk annelerin yalnızca %5'i lisansüstü yanıt verirken İsveçli annelerin % 62'sinin lisansüstü cevap verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Böylece İsveçli annelerin Türk annelerden daha yüksek öğrenim düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yine benzer bir farklılık annelerin çalışma durumlarında da görülmektedir. Türk annelerinin %74'ünün çalışmadığı görülürken İsveç alt örnekleminde yer alan annelerin yalnızca %11'inin çalışmadığı görülmektedir. İsveç alt örnekleminde yer alan annelerin %89'unun çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye alt örnekleminde çalışma seviyesinin İsveçli annelere nazaran daha düşük çıkmasının nedeni olarak Türk toplumunda evin ekonomisinden sorumlu bireyin baba olmasıyla ilgili olduğu düşünülenilir. Ataerkil bir toplum olan Türk toplumunda genellikle annelerin çocuğun günlük bakımından ve ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu olduğu görülebilir. Kadının en önemli görevi çocuk yetiştirmek ve evi çekip çevirmektir. Bu yüzden evin ekonomik geçimini sağlayan kişi babadır ve annelerin çalışmayıp çocuklarıyla ilgilenmeleri göz önünde bulundurulmalıdır (Turğut, 2017; Yapıcı, 2010). İsveç toplumunda ise toplumsal yaşama katılmada anne ve babaların eşit haklarının olduğu göz önüne alındığında annelerin kendi ekonomik bağımsızlıklarına önem verdikleri görülür. Çocuğun

bakımında ve yetişmesinde anne ve baba eşit rollere sahiptir. Bu yüzden İsveçli annelerin hem eğitim alanında hem de ekonomi alanında aktif rol aldıkları görülmektedir (Kul Parlak, 2016).

Annelerin medeni durum değişkenine verdikleri cevaplar incelendiğinde ilginç bir sonuca ulaşılmıştır. Türkiye alt örnekleminde yer alan annelerin hepsinin medeni durumlarını evli olarak belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. İsveçli annelerin %74'ünün evli oldukları görülürken ayrı olarak cevaplayan annelerin olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Ancak Türk ve İsveçli annelerin medeni durumlarının çocukların öznel iyi oluşları üzerinde etkisi olduğuna dair anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır.

5.2. Annelerin Çocukları İçin Uyguladıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

Türkiye ve İsveçli anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır. Ortalama değerler incelendiğinde Türk annelerin çocuklarına daha yüksek düzeyde mutluluk artırıcı stratejiler uyguladıkları görülmektedir. Çalışmada kullanılan ölçek maddeleri açısından Türk ve İsveç kültürlerinin birbirlerinden farklılıkları ve iki kültür arasındaki çocuk yetiştirme tutumlarındaki farklılıklar göz önüne alındığında elde edilen sonuç öngörülen hipotezle örtüşmektedir. Bu durumun İsveçli annelerin daha yoğun çalışmaları ve çocuklarıyla daha az vakit geçirmeleri ile ilgili olduğu ve Türk ve İsveç kültürlerindeki çocuk yetiştirme tutumlarındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuk yetiştirme konusunda Türk anneleri çocuklarına karşı daha korumacı davranıp fiziksel temas halinde ve sıcakkanlı olurlarken (Çalışkan Sarı, Şahin Acar, 2018), İsveçli anneler çocuklarının fiziksel ve psikolojik özgürlüklerine saygı duyarak çocuklarının istemediği davranışları ve fiziksel teması sergilememektedirler (Jutenberg, Palmerus, 2002; Olivari ve diğ., 2015). Türk annelerin çocuklarıyla daha fazla temas içeren sıcakkanlı ilişkileri ölçekte yer alan mutluluk artırıcı stratejileri daha fazla uyguladıkları sonucu ile örtüşmektedir. Bu farklı tutumlarda doğal olarak araştırma sonucuna yansımaktadır. Türk ve İsveç kültürlerinde çocuk yetiştirme konusunda yapılan bazı çalışmalarda iki kültür arasındaki farklılıkları desteklemektedir. Demircioğlu ve Pektaş'ın (2017) Almanya'da yaşayan Türk kökenli annelerin ebeveynlik tutumlarıyla ilgili yaptığı çalışmada annelerin çocuklarıyla nasıl iletişim kurdukları, çocuğun davranışları

karşısında nasıl tepki verdikleri ve aile bireylerinin birbirlerine yaklaşımlarının nasıl olduğunu ortaya koyulmakta ve bu annelerin çocuklarına karşı demokratik tutum sergilemeleri ile yapılan bu çalışma ile aynı yönde sonuca sahip olduğu görülmektedir. Yine aynı çalışmada çalışmaya katılan annelerin tutumlarının içinde yaşadıkları kültürden oldukça etkilendiği saptanmıştır. Benzer şekilde diğer ülke çalışmaları da bulunmaktadır. Bassam, Trost ve Sundell (2015)'in İsveç'te ebeveynlik üzerine yapılan bir çalışmada ebeveyn tutumlarında ebeveyn sıcaklığı, kontrolü ve iletişiminin önemi üzerinde durulmuş hem erkek hem de kız ebeveynler tarafından ebeveynlik hakkındaki raporları incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada hem kızlar hem de erkekler için bulunan en yaygın ebeveynlik modeli, orta düzeyde ebeveyn kontrolü, sıcaklık ve iletişim, ardından yetkili (yüksek kontrol, sıcaklık ve iletişim seviyeleri) ile işaretlendiği sonucuna ulaşılmıştır. İsveç'te ebeveynlik araştırmalarına ilişkin gelecekteki yönelimler tartışılmaktadır. Yine Olivari, Wahn, Maridaki-Kassotaki (2015)'nin İsveç, İtalya ve Yunanistan'da yaşayan ergenlerin ebeveynlik tutumları hakkındaki algılarının incelediği araştırmada İsveçli ebeveynlerin İtalyan ve Yunan ebeveynlere kıyasla önemli ölçüde daha az otoriter ve İtalyan ebeveynlerden daha izin verici oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu da yapılan çalışmada İsveçli annelerin diğer kültürlerdeki annelere göre daha izin verici ve rahat davrandıkları konusundaki öngörüyü desteklemektedir. Ebeveynlerin içinde bulunduğu koşullar ebeveynlik tutumlarını etkilemektedir. Clair (2012)'in ebeveynlerin öznel iyi oluşları ve çocuklarının yaşam memnuniyetleri arasındaki ilişki hakkında yaptığı çalışmada çocuğun anneleriyle olan ilişkinin kalitesinin çocuğun yaşam doyumu düzeyine göre değiştiği, baba ile ilişkinin kalitesinin tutarlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu da ebeveyn yaşam memnuniyeti ile çocuğun yaşam memnuniyetinin doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Tüm örnekleimde yer alan 18-30 yaş arası, 31-40 yaş arası, 41 yaş ve üzeri anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Çalışan ve çalışmayan anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır. Ortalama değerler incelendiğinde çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha yüksek düzeyde mutluluk artırıcı stratejiler uyguladıkları görülmektedir. Elde edilen bu sonucun çalışmayan ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme

fırsatlarının olmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Nitekim Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'in ebeveyn tutumlarının yaş, çalışma durumu, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmada çalışan ebeveynler ile çalışmayan ebeveynler arasında çalışmayan ebeveynler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu çalışmadan elde edilen sonuç ise yapılan bu çalışmadaki çalışmayan annelerin çalışan annelere nazaran çocuklarına karşı daha fazla mutluluk artırıcı stratejisi uyguladığına dair olan sonucu destekler niteliktedir. Çalışan anneler, işleri dolayısıyla çocuklarını ihmal ettiklerini düşündüklerinden daha izin verici, hoşgörülü ve koruyucu tutum sergilerler (Şanlı, 2007; Yavuzer, 2001).

Lise ve altı, lisans, lisansüstü seviyesinde eğitime sahip anneler arasında çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler bakımından %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır. Lise ve altı eğitim seviyesindeki annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejiler lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerden daha yüksek düzeyde iken, lisans ve lisansüstü eğitime sahip anneler arasında bu bakımdan önemli bir fark saptanmamıştır. Böylece annelerin eğitim seviyelerinin artmasıyla birlikte çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejileri arasında negatif korelasyon olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonucun nedeni olarak Türk annelerin lise veya altı eğitim seviyelerinden sonra öğrenim durumlarına devam etmeyip çocuklarıyla daha fazla birlikte zaman geçirmeleri ve etkili olan kültürel etmenlerle ilgili olduğu düşünülmektedir. Buradan da İsveçli annelerin yüksek eğitim seviyelerine sahip olması nedeniyle çocuklarıyla daha az zaman geçirdikleri sonucuna ulaşılabilir. _Ancak elde edilen bu sonuç, ebeveynlerin demokratik tutumlarıyla ilgili bilgi vermemektedir. Özyürek ve Tezel Şahin'in (2008) 5-6 yaşındaki çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisini incelediği çalışmada Scheffe testi sonucuna göre ilköğretim mezunu annelerin lise ve üniversite mezunu annelerden daha fazla çocuğuyla özdeşleşme tutumu sergiledikleri ancak lise ve üniversite mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelerden daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları görülmüştür. Özyürek ve Tezel Şahin'in ilköğretim mezunu annelerin eğitim seviyesi daha yüksek annelere nazaran çocuğuyla daha fazla özdeşleşme yaşaması sonucu, yapılan bu çalışmada elde edilen lise ve altı eğitim seviyesindeki annelerin çocuklarına uyguladıkları mutluluk artırıcı stratejilerin lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerden daha yüksek düzeyde olduğu sonucunu desteklemektedir. Yine bu

Çalışmada anne tutumlarının annenin yaşı ve mesleği ile çocuğun cinsiyeti ve doğum sırasından anlamlı ölçüde etkilenmediği ve ebeveynlerin öğrenim düzeyleri arttıķa çocuklarına karşı demokratik tutumlarının da arttığı görülmüştür. Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) ebeveyn tutumlarının yaş, çalışma durumu, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi ile ilgili yaptığı çalışmada ise demokratik tutum alt boyutunda, ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutumları ortaokul mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Lam, Lau ve Leung (1998)'ın Hong Kong, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya olmak üzere üç ülkede dört ebeveynlik stili ile okul çocuklarının akademik başarısı arasındaki ilişkileri hakkında yaptığı çalışmada her üç kültürde de akademik başarının akademik otoriterlikle olumsuz yönde anlamlı ilişkiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

6. ÖNERİLER

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

- Mevcut araştırmada yalnızca annelerle çalışılmıştır. Sonraki çalışmalarda ise babalara dair bir ölçme aracıyla da çalışma yapıp ebeveynin cinsiyetine bağlı olarak mutluluk artırıcı strateji kullanımının incelenmesi önerilebilir.
- Sonraki çalışmalarda annelerin kullandıkları mutluluk artırıcı stratejilere etki eden diğer değişkenlere ve faktörlere ilişkin araştırmalar yapılabilir.
- Alan yazın incelendiğinde ülkeler arasındaki ebeveyn tutumlarını ve kültürün ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların oldukça az olduğu görülmekle birlikte farklı kültürlerin ebeveynlik kültürü üzerine başka çalışmalar da yapılabilir.
- Aile eğitim programlarına çocuklarda mutluluk artırıcı strateji kullanımına ilişkin eğitim içerikleri eklenerek anne babaların bu konudaki yeterlilikleri desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Gülşah, Aynur Demir, Dicle Görmez, İlkay Keser. 2015. Aile ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. **Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, 11-13 Mayıs 2015**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 2015: 651-656.
- Adana, Filiz, Yasemin Kutlu. 2009. Anne-Baba Tutumlarının Adolesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**. c.12. s.2: 18-23.
- Afat, Nüket. 2013. Çocuklarda Üstün Zekânın Yordayıcı Olarak Ebeveyn Tutumları. **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.10. s. 20: 155-168.
- Akbaba, Türkan. 2011. Kartal-Kadıköy Bölgesi Çocuk Suçluluğu Profili. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akın, Yeliz. 2002. Altı Yaş Grubu Çocuklarında Başkasının Bakış Açısını Alma Yetisi Üzerinde Eğitici Drama Programının ve Aile Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akın, Ahmet, Recep Uysal, Nihan Çitemel. 2013. Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 26. s. 1: 71-80.
- Aksoy, Ayşe B. 2005. Farklı Kültürlerde Ebeveynlik. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, c.13. s.2: 333-338.
- Aktaş Özkafacı, Aysun. 2012. Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Ar-El Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alabay, Erhan. 2017. Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. **Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi**. c.1. s.2: 156-174.
- Alataş, Sümeyra, Pınar Bağçeli Karaman, Tuba Şen, Büşra Tütüncü. 2018. Okul öncesi dönemde okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşleri. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.18. s.2: 681-701.
- Alıcıgüzel, İzzettin. 2001. **Çağdaş okulda eğitim ve öğretim**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Allaman, Jacqueline D., Carol S. Joyce, Virginia C. Crandall. 1972. The Antecedents of Social Desirability Response Tendencies of Children and Young Adults. **Child Development**. c. 43. s. 4: 1135-1160.

- Alpan, Yasemin, Adalet Kandır. 2008. Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. **Aile ve Toplum**. c.4. s.14: 33-38.
- Alvan, Gizem. 2015. Perfectionism And Perceived Parenting Style Among University Students. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Amini, Faride, Fatma Çalışandemir, Özlem Tagay, Perihan Ünüvar. 2015. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mutluluk Algısı (Türkiye ve Afganistan Örneği). **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 1. s. 34: 1-22.
- Angner, Erik. 2010. Subjective well-being. **The Journal of Socio-Economics**, 39: 361–368.
- Anselmi, Luciana, Cesar A. Piccinini, Fernando C. Barros, Rita S. Lopes. 2004. Psychosocial determinants of behaviour problems in Brazilian preschool children. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. c. 45. s. 4: 779–788.
- Anxo, Dominique, Colette Fagan, Mark Smith, Marie-Thérèse Letablier, Corinne Perraudin. 2007. **Parental leave in European companies, Establishment Survey on Working Time 2004–2005**. [16.01.2020].
- Arabacı, Nalan. 2011. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (Abçıda) Geliştirilmesi ve Anne-Baba-Çocuk İletişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arabacı, Nalan, Esra Ömeroğlu. 2016. Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı'nın (Abçıda) Geliştirilmesi: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. **Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 4. s. 7: 1-21.
- Arcan, Kuntay. 2006. Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları ile Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, Ümit. 2012. Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması. **Okul Öncesi Eğitime Giriş**. ed. Gelengül Haktanır. 7. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arslan, Emel, Aysel Çağdaş, Filiz Erbay, Maide Orçan. 2010. Etkili Annelik Eğitim Programının Annelerin Benlik Saygısına ve Anne-Çocuk İlişkisine Etkisinin İncelenmesi. **Değerler Eğitimi Dergisi**. c.8. s.20: 7-23.
- Arslan, Emel, Neslihan Durmuşoğlu Saltalı. 2012. Parent's Attitudes as a Predictor of Preschoolers' Social Competence and Introverted Behavior. **Elementary Education Online**. c.11. s.3: 729-737.
- Arslan, Gökmen, Zekâvet Kabasakal. 2013. Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. c.8. s.6: 33-42.
- Asan, Hatice. 2011. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçi Özellikleri ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Aslan, Serpil Azazi. 2005. Ergenlerde Ana- Baba Tutumu, Sınav Kaygısı, Ders Çalışma Becerilerinin Lise Giriş Sınavını Yordama Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslışen, Ebru Hasibe Tanju. 2017. 5-6 Yaş Çocuklarının ve Ebeveynlerinin Bazı Alışkanlıkları ile Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bir Çalışma. **Başkent Üniversitesi Eğitim Dergisi**. c.4. s.1: 11-28.
- Atalay Yalçın, Fulya. 2010. Genç Yetişkinlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Algıladıkları Ana-Baba Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atkins, Sue. 2017. **Mutlu Çocuklar Yetiştirmek**. çev. Fatma Melike Eşdur. 1. baskıdan çeviri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Atli, Sibel, Ramazan Sak, Betül Kübra Şahin, İkbāl Tuba Şahin Sak. 2015. Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.11. s.3: 972-991.
- Aydoğdu, Fatih, Mücahit Dilekmen. 2016. Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. **Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.11. s.2: 569-585.
- Aydoğmuş, Kayıhan, Acar Baltaş, Zuhāl Baltaş, Ümit Davaslıgil, Oya Güngörmüş, Emre Konuk, Ümran Korkmazlar, Özcan Köknel, Leyla Navaro, Ayla Oktay, Norma Razon, Haluk Yavuzer. 1995. **Ana Baba Okulu**. 5. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ayvacı, Hasan Şevki. 2010. A Pilot Survey to Improve the Use of Scientific Process Skills of Kindergarten Children. **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)**. c.4. s.2: 1-24.
- Bademci, Dursun, Hasan Selimoğlu, Sümeyye Tatlı. 2012. Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.2. s.3: 101-114.
- Bağçeli Kahraman, Pınar, Handan Asude Başal, Özlem Kahraman, Meral Taner Derman, Hatice Sümer. 2014. Otoriter ve Demokratik Tutuma Sahip Ebeveynleri olan 5-6 Yaş Çocuklarının Evcilik Oyunlarında Üstlendikleri Roller. **Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.3. s.2: 384-409.
- Bakhla, Ajay Kumar, Prakriti Sinha, Rajiv Sharan, Suprakash Chaudhury, Vijay Verma, Yashi Binay. 2013. Anxiety in school students: Role of parenting and gender. **Industrial Psychiatry Journal**. c. 22. s. 2: 131-137.
- Baltacı, Ali. 2018. Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.7. s. 1: 231-274.
- Baltacı, Önder, Elif Demirbaş, Erdal Hamarta, Ömer Üre. 2010. Lise Öğrencilerinin Utangaçlıklarının Algılanan Anne Baba Tutumları ve Problem Çözme Yaklaşımları Açısından İncelenmesi. **Aile ve Toplum**. c.6. s.22: 73-82.

- Bassam, El-Khoury, Kari Trost, Knut Sundell. 2015. An Explorative Study on Parenting in Sweden: Is There a Swedish Style?. **International Psychology Bulletin**. c.19. s.3: 30-37.
- Baş, Arife, Yemliha Coşkun. 2015. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması. **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c.12. s.2: 195-210.
- Başal, Handan Asude, Meral Taner Derman. 2013. Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. **Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.2. s.1: 115-144.
- Başal, Handan Asude, Pınar Bağçeli Kahraman, Demet Koç, Burcu Sarı. 2018. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Anne Babalarının Kendilerine Göstermiş Oldukları Tutumları ile Gelecekte Çocuklarına Yönelik Göstermek İstedikleri Tutumlar. **Academy Journal of Educational Sciences**. c.2. s.1: 66-81.
- Baumrind, Diana. 1966. Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior. **Child Development**. c. 37. s. 4: 887-907.
- _____. 1967. Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. **Genetic Psychology Monographs**. c. 75. s. 1: 43-88.
- _____. 1968. Authoritarian vs. authoritative parental control. **Adolescence**. c. 11. s. 3: 255-272.
- _____. 1971. Harmonious Parents And Their Preschool Children. **Developmental Psychology**. c. 4. s. 1. 99-102.
- _____. 1980. New Directions in Socialization Research. **American Psychologist**. c. 35. s. 7: 639-652.
- Baumrind, Diana, Allen E. Black. 1967. Socialization Practices Associated with Dimensions of Competence in Preschool Boys and Girls. **Child Development**. c. 38. s. 2: 291-327.
- Bayer, Ali. 2013. Değişen Toplumsal Yapıda Aile. **Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. c. 4. s. 8: 101-129.
- Bayhan, Pınar San, İsmihan Artan. 2009. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Bayındır, Nida, Ali Özel, Emrah Köksal. 2007. Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği. **Polis Bilimleri Dergisi**. c. 9. s. 1-4: 95-108.
- Beautrais, Annette L., David M. Fergusson, F. T. Shannon. 1982. Family Life Events and Behavioral Problems in Preschool-Aged Children. **Pediatrics**. c. 70. s. 5: 774-779.
- Bee, Helen. 1995. **The developing child**. 7. bs. New York: Harper Collins College Publishers.
- Bee, Helen, Denise G. Boyd. 2011. **The Developing Child**. 13. bs. Londra: Pearson.
- Belsky, Jay. 1984. The Determinants of Parenting: A Process Model. **Child Development**. c.55 s.1: 83-96.

- Ben-Zur, Hasida. 2003. Happy Adolescents: The Link Between Subjective Well-Being, Internal Resources, and Parental Factors. **Journal of Youth and Adolescence**. c. 32. s. 2: 67-79.
- Berk, Laura E. 2013a. **Bebekler Ve Çocuklar: Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa**. çev. Nesrin Işıkoğlu Erdoğan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- _____. 2013b. **Çocuk Gelişimi**. çev. Ali Dönmez. Ankara: İmge Kitabevi.
- Bertan, Münevver, Dilek Haznedaroğlu, Pelin Koln, Kadriye Yurdakök, Bahar Doğan Güçiz. 2009. Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**. c. 52. s. 1: 1-8.
- Binbaşıoğlu, Cavit. 1998. **Geleneksel Kültüre Göre Türkiye’de Çocuk Eğitimi Üzerinde Bir Araştırma**. 1. bs. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Bilgin Aydın, Hülya N. 2003. **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Birol, İlknur. 1995. **Aile ve Toplumsal Değişim Sürecindeki Yeri**. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Aile Kurultayı. Birinci Kitap. Ankara. s. 240-246.
- Black, Janet K., Margaret B. Puckett. 2005. The Young Child: Development From Prebirth Through Age Eight. 4. bs. New Jersey: Pearson.
- Block, Jeanne H., Jack Block, Andrea Morrison. 1981. Parental Agreement-Disagreement on Child-rearing Orientations and Gender-related Personality Correlates in Children. **Child Development**. c. 52, s. 3: 965-974.
- Bowey, Judith A. 1995. Socioeconomic Status Differences in Preschool Phonological Sensitivity and First-Grade Reading Achievement. **Journal of Educational Psychology**. c.87. s.3: 476-487.
- Bowlby, John. 1969. **Attachment And Loss Volume I Attachment**. New York: Basic Books.
- _____. 1973. **Attachment and Loss Vol. II. Separation Anxiety And Anger**. New York: Basic Books.
- Boz, Menekşe, Gonca Uludağ, Hülya Tokuç. 2018. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Oyunlarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.38. s.1: 137-158.
- Bozaslan, Hasan. 2012. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Anne Baba Tutumlarının Epistemolojik İnanç ve Alternatif Bilişsel Özellikler Açısından İncelenmesi (Harran Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma). **Journal of European Education**, c.2. s.1: 28-40.
- Bozaslan, Hasan, Gülten Genç, Ahmet Kaya. 2012. Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.18. 208-225.
- Bozyiğit, Sezen. 2013. Çocukların Çevre Bilinçli Tüketici Olarak Sosyalleşmesinde Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bradburn, Norman M. 1969. **The structure of psychological well-being**. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.
- Bradshaw, Jonathan, Haridhann Goswami, Antonia Keung, Gwyter Rees. 2011. Children's subjective well-being: International comparative perspectives. **Children and Youth Services Review**. c.33. s.4: 548–556.
- Bredenkamp, Sue. 2015. **Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar**. çev. ed.: Hatice Zeynep İnan ve Taşkın İnan. 2. bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Brogaard-Clausen, Sigrid, Sue Robson, David Hargreaves. 2019. Loved or listened to? Parent and practitioner perspectives on young children's well-being. **Early Child Development and Care**. c.189. s.7: 1147-1161.
- Buluş, Mustafa, Hande Güngör. 2016. Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Rolü. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.39. s.39: 147-159.
- Büyükkaragöz, Savaş. 1990. Okula Uyumsuzluk ve Başarısızlıkta Ailenin Rolü. **Eğitim ve Bilim Dergisi**. s. 78: 29-33.
- Büyüköztürk, Şener. 2018. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum**. 24. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Şener, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan Erkan Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel. 2016. Nicel Araştırmalar. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. 20. bs. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Campbell, Angus. 1981. **The sense of well-being in America: Recent patterns and trends**. 1. bs. New York: McGraw-Hill.
- Canbay, Hidayet. 2010. Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Caspi, Avshalom, HonaLee Harrington, Barry Milne, James W. Amell, Reremoana F. Theodore, Terrie E. Moffitt. 2003. Children's Behavioral Styles at Age 3 Are Linked to Their Adult Personality Traits at Age 26. **Journal of Personality**. c. 71. s. 4: 495-513.
- Chen, Xinyin, Qi Dong, Hong Zhou. 1997. Authoritative and Authoritarian Parenting Practices and Social and School Performance in Chinese Children. **International Journal Of Behavioral Development**. c.21. s.4: 855–873.
- Choi, Dong Hwa, Juhu Kim. 2003. Practicing Social Skills Training for Young Children with Low Peer Acceptance: A Cognitive-Social Learning Model. **Early Childhood Education Journal**. c. 31. s. 1: 41-46.
- Christenson, Sandra L. 2003. The Family–School Partnership: An Opportunity to Promote the Learning Competence of All Students. **School Psychology Quarterly**. c.18. s. 4: 454–482.
- Cevher, Fatma Nilgün, Fatma Tezel Şahin, Fatma. 2007. Türk toplumunda aile-çocuk ilişkilerine genel bir bakış. **38th International Congress of Asian and North African Studies**. Atatürk Supreme Council for Culture, Language and History, 10-15 Eylül 2007. Ankara: <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEZEL-%C5%9EAH%C4%B0N-Fatma-CEVHER->

Fatma-Nilg%C3%BCn-T%C3%9CRK-TOPLUMUNDA-A%C4%B0LE-
%C3%87OCUK-%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0LER%C4%B0NE-
GENEL-B%C4%B0R-BAKI%C5%9E.pdf [29.09.2019].

- Clair, Amy. 2012. The Relationship Between Parent's Subjective Well-Being and the Life Satisfaction of Their Children in Britain. **Child Indicators Research**. s.5: 631–650.
- Clark, Andrew E., Ed Diener, Yannis Georgellis, Richard E. Lucas. 2003. Reexamining Adaptation and the Set Point Model of Happiness: Reactions to Changes in Marital Status. **Journal of Personality and Social Psychology**. c.84. s. 3: 527–539.
- Cunningham Mick. 2001. The Influence of Parental Attitudes and Behaviors on Children's Attitudes toward Gender and Household Labor in Early Adulthood. **Journal of Marriage and Family**. c.63. s.1: 111-122.
- Coleman, Marilyn, Lawrence H. Ganong, Jacqueline Mary Clark, Richard Madsen. 1989. Parenting Perceptions in Rural and Urban Families: Is There a Difference? **Journal of Marriage and Family**. c. 51. s. 2: 329-335.
- Connolly, Irene, Mona O'Moore. 2003. Personality and family relations of children who bully. **Personality and Individual Differences**. c. 35. s. 3: 559–567.
- Çağan, Kenan. 2011. Ailenin İşlevleri. **Aile Sosyolojisi**. ed. Kadir Canatan-Ergün Yıldırım. 2. bs. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Çağdaş, Aysel, Zarife Şahin Seçer. 2015. **Anne Baba Eğitimi**. 2.bs. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Çalışkan Sarı, Arzu, Başak Şahin Acar. 2018. Annenin Ebeveyn Tutumlarının ve Çocuğun Annesinin Tutumlarıyla İlgili Algısının Çocuğun Duygu Tanıma Becerilerindeki Rolü. **Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)**. c. 6. s. 12: 27-50.
- Çankırılı, Ali. 2008. **Okul Ailede Başlar**. 6. bs. İstanbul: Zafer Yayınları.
- _____. 2015. **Ana Baba Okulu**. 10. bs. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çeliköz, Nadir, Zarife Seçer, Songül Yaşa. 2008. Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s. 19: 413-428.
- Çetin, Asya, Şeyda Ergün, Neslihan Evirgen, Arzu Özyürek, Rukiye Yıldırım. 2016. Farklı Kültürlerde Aile Çocuk Etkileşimlerinin Öğretmen Bakış Açısına Göre İncelenmesi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c.9. s.43: 1477-1484.
- Çetinel, Gülhan. 2016. Okul Öncesi Dönem Çocuğuna Sahip Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Dinleme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çıtlak, Banu, Ayfer Dost, Bilge Yağmurlu, Birgit Leyendecker. 2009. Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar. **Türk Psikoloji Dergisi**. c. 24. s. 63: 1-15.

- Çiftçi Arıdağ, Nermin, Sedef Ünsal Seydooğulları. 2012. Examining Life Satisfaction Levels of High School Student in term of Parental Attitude and Some Variables. **International Online Journal of Educational Sciences**, c.4.s.3: 752-767.
- _____. 2019. Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Yılmazlık Düzeylerinin AnneBaba Tutumlarıyla İlişkisi Açısından İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)**. c.34. s.4: 1037-1060.
- Çilenti, Kamuran. 1985. **Fen Eğitimi Teknolojisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Dam, Hasan. 2008. Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü. **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, c. 7. s.14: 75-99.
- Diener, Ed. 1984. Subjective Well-Being. **Psychological Bulletin**. c. 95. s. 3: 542-575.
- _____. 1998. **Subjective Well-Being And Personality**. Advanced Personality. ed. David F. Barone, Michel Hersen, Vincent B. Van Hasselt. New York: Plenum Press.
- _____. 2000. Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national Index. **American Psychologist**. c. 55. s. 1: 34 43.
- Diener, Ed, Alexander Grob, Eunkook M. Suh, Liang Shao, Richard E. Lucas. 2000. Cross-Cultural Evidence for the Fundamental Features of Extraversion. **Journal of Personality and Social Psychology**. c. 79. s. 3: 452-468.
- Diener, Ed, David G. Myers. 1995. Who Is Happy?. **Psychological Science**. c.6. s.1: 10-19.
- Diener, Ed, Eunkook Suh. 1997. Measuring Quality Of Life: Economic, Social, And Subjective Indicators. **Social Indicators Research**. c. 40. s. 1-2: 189–216.
- Diener, Ed, Jeffrey J. Sapyta, Eunkook Suh. 1998. Subjective Well-Being Is Essential to Well-Being. **Psychological Inquiry**. c. 9. s. 1: 33-37.
- Diener, Ed, Katherine Ryan. 2018. Öznel iyi oluş: genel bir bakış. çev. Nevzat Gencer. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.11. s. 3: 2621-2638.
- Diener, Ed, Louis Tay. 2011. Needs and Subjective Well-Being Around the World. **Journal of Personality and Social Psychology**. c.101. s.2: 354–365.
- Diener, Ed, Marissa Diener. 1995. Cross-Cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-Esteem. **Journal of Personality and Social Psychology**. c.68. s.4: 653-663.
- Diener, Ed, Richard E. Lucas, Heidi L. Smith, Eunkook M. Suh. 1999. Subjective Well-Being: Three Decades of Progress. **Psychological Bulletin**. c.125. s.2: 276-302.
- De Charms, Richard. 1983. **Personal Causation The Internal Affective Determinants Of Behavior**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Demir, Sevinç, Oya Ramazan. 2011. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 36–48 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeyleri. **Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi**. c.1c s.2: 83-98.

- Demircioğlu, Haktan, Damla Pektaş. 2017. Almanya’da Yaşayan Türk Kökenli Annelerin Ebeveynlik Tutumları. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c.10. s.54: 150-157.
- Demiriz, Serap, Ayşe Dilek Öğretir. 2007. Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c.15. s.1: 105-122.
- Demiriz, Serap, İlkay Ulutaş, Asiye Karadağ. 2000. **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanım**. 1. Bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demiriz, Serap, İlkay Ulutaş. 2016. Çocuklar Ne Kadar Mutlu? Bazı Değişkenlere Göre Çocuklarda Mutluluğun Belirlenmesi. **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**. c.7. s.1: 16-24.
- Demirutku, Kürşad. 2007. Parenting Styles, Internalization Of Values, And The Self-Concept, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demoulin, Donald F. 1998. Adressing self-concept and reading needs of elementary children. **Journal of At-Risk Issues**. c. 4. s. 2: 34-37.
- Derici, Selcen, Cansu Sağlam, Osman Şalcı. Türkiye’de Yapılan Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Yönelik Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi. **Ulusal Çocuk Gelişimi Öğrenci Kongresi, 7-9 Mayıs 2018**, Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. http://joiss.karabuk.edu.tr/Makaleler/703738271_6.%20Osman%20%c5%9ealc%20%c4%b1-579%20ID.pdf [22.02.2020].
- Desforges, Charles, Alberto Abouchaar. 2003. **The Impact Of Parental Involvement, Parental Support And Family Education On Pupil Achievement And Adjustment: A Literature Review**. Quenn’s Printer.
- Dirik, Gülay, Ayşe Nuray Karancı, Orçun Yorulmaz. 2015. Çocukluk Dönemi Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu. **Türk Psikiyatri Dergisi**. c.26. s.2: 123-30.
- Divan, Zeynep, Nülüfer Erbil, Perihan Önder. 2006. Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. c.3. s.10: 7-16.
- Doğan, Özcan, Aslı Kırman. 2017. Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. **H.Ü. Sağlık Bilim leri Fakültesi Dergisi**. c.4. s.1: 28-49.
- Dornbusch, Sanford M., Philip L. Ritter, P. Herbert Leiderman, Donald F. Roberts, Michael J. Fraleigh. 1987. The Relation of Parenting Style to Adolescent School Performance. **Child Development**. c. 58. s. 5: 1244-1257.
- Döğüşgen, Mehmet Murat. **Etkin Anne Baba Eğitimi**. 1.bs. İstanbul: Ekinoks Yayıncılık. 2017.
- _____. **Zor Çocuk Yoktur Mutsuz Çocuk Vardır**, 2.bs. İstanbul: Ekinoks Yayıncılık, 2018.

- Duman, Gül Keziban. 2008. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sınav Kaygısı Düzeyleri Ve Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durrant, Joan A., Gregg M. Olsen. 1997. Parenting and public policy: Contextualizing the Swedish corporal punishment ban. **The Journal of Social Welfare & Family Law**. c. 19. s. 4: 443-461.
- Dursun, Aylin. 2010. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Düzgün, Şükrü. 2006. Eğitim Sürecinde Ana-Babaların Çocuklarına Olan Etkileri. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.8. s.2: 225-238.
- Ebersole, Diana S., Michelle Miller-Day, Janice Raup-Krieger. 2014. Do Actions Speak Louder Than Words? Adolescent Interpretations of Parental Substance Use. **Journal of Family Communication**. c. 14. s. 4: 328-351.
- Eken, Vera. 2019. İstanbul Örneğinde Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumunun Sosyal Kaygı ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbay, Erinc. 2008. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, Münire, Yasemin Akman. 2018. **Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretme)**. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erdoğan, Ahmet. 2019. Çocuklarda Mükemmeliyetçiliğin Utanç ve Suçluluk Duygularını Yordayıcılığı Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, F. Hilal. 2014. Ortaokula Devam Eden 11 – 12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, İrfan, Korkmaz Alemdar. 2010. **Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**. 3. bs. İstanbul: Erk Yayınları.
- Erdoğan, Ömer, Hülya Uçukoğlu. 2011. İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c.19. s.1: 51-72.
- Ereş, Figen. 2009. Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi. **Aile ve Toplum**. c. 5. s. 17: 88-96.
- Erkan, Mustafa E. 2011. Türk Aile Yapısı ve Bazı Meseleler. **Sosyoloji Konferansları**. c. 0. s. 24: 15-20.
- Erkan, Semra, 2015. Aile ve Aile Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar. 3.baskı. (Ed. Z. Fulya Temel), **Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları**. Ankara: Anı Yayıncılık. s. 3-48.

- Erkan, Zülâl. 2002. Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Bir Çalışma. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c.10. s.10: 120-133.
- Erol, Saime, Nurcan Kolaç, Ayşe Sezer. 2013. Bir İlköğretim Okulu 4, 5, ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler ile İlişkisi. **Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**. c.3. s.4: 18-190.
- Erten, Hatice, Alev Önder, Zarife Seçer, Hülya Gülay Ogelman. 2013. Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s.29: 143-152.
- Ertürk Kara, Gözde. 2017. Aile Kuramları. **Anne- Baba Eğitimi**. ed. T. Güler Yıldız. 4. bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Eryavuz, Ayşe. 2006. Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, Ali. 2009. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 7. s.4: 975-989.
- _____. 2017. Yetişkinler İçin Mutluluk Artırıcı Stratejiler Ölçeğinin Geliştirilmesi. **Journal of Mood Disorders (JMOOD)**. c. 7. s. 2: 116-23.
- Eryılmaz, Ali, Özkan Sapsağlam. 2018. Development of Subjective Well-Being Increasing Strategies Scale for Children (1-5 Ages) Their Mothers Use. **Journal of Education and Training Studies**. c. 6. s. 6: 77-83.
- Etz, Kathleen E., Diane M. Hogan, Natalya N. Kulakova, Jonathan R.H. Tudge, Irina A. Snezhkova. 2000. Parents' Child-rearing Values and Beliefs in the United States and Russia: The Impact of Culture and Social Class. **Infant and Child Development**. c.9. s.2: 105-121.
- Evirgen, Nilay. 2010. Aile İçi Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Felitti, Vincent J., Robert F. Anda, Dale Nordenberg, David F. Williamson, Alison M. Spitz, Valerie Edwards, Mary P. Koss, James S. Marks. 1998. Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. **American Journal of Preventive Medicine**. c. 14. s. 4: 245-258.
- Filiz, Zeynep, Betül Yaprak. 2009. A Study On Classifying Parenting Styles Through Discriminant Analysis. **Eğitimde Kuram ve Uygulama**. c. 5. s. 2: 195-209.
- Filliozat, Isabelle. 2018. **Kusursuz Ebeveyn Yoktur**. çev. Hasan Can Utku. 1. bs. İstanbul: Alioğlu Yayıncılık.
- Fitzpatrick, Mary Anne, L. David Ritchie. 1994. Communication Schemata Within the Family Multiple Perspectives on Family Interaction. **Human Communication Research**. c. 20. s. 3: 275-301.
- Fitzpatrick, Mary Anne, Ascan F. Koerner. 2002. You never leave your family in a fight: The impact of family of origin on conflict-behavior in romantic relationships. **Communication Studies**. c. 53. s. 3: 234-251.

- Fleeson, William, Adriane B. Malanos, Noelle M. Achille. 2002. **Journal of Personality and Social Psychology**. c. 83. s. 6: 1409–1422.
- Flett, Gordon, L., Paul L. Hewitt. 1991. Perfectionism in the Self and Social Contexts: Conceptualization, Assessment, and Association With Psychopathology. **Journal of Personality and Social Psychology**. c. 60. s. 3: 456-470.
- Floyd, Kory. 2006. **Communication affection: Interpersonal behavior and social context**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Floyd, Kory, Perry M. Pauley, Colin Hesse. 2010. State and Trait Affectionate Communication Buffer Adults' Stress Reactions. **Communication Monographs**. c. 77. s. 4: 618-636.
- Frost, Randy O., Patricia Marten, Cathleen Lahart, Robin Rosenblate. 1990. The Dimensions of Perfectionism. **Cognitive Therapy and Research**. c. 14. s. 5: 449-468.
- Furstenberg, Frank F. 1995. Fathering in the Inner City: Paternal Participation and Public Policy. **Fatherhood: Contemporary Theory, Research, and Social Policy**. ed. William Marsiglio. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Gander, Mary J., Harry W. Gardiner. 2001. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. 4. bs. çev. Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Giddens, Anthony. 1979. **Central problems in social theory: Action, structure, and contradiction in analysis**. London: Macmillan Publishers Limited. Ss.96-130.
- Gilbert, Paul, Elaine McEwan, A. Richter. 2009. Development of an early memories of warmth and safeness scale and its relationship to psychopathology. **Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice**. c. 82. s. 2: 171–184.
- Gonzalez, Alyssa, Gordon Greenwood, Jin Wenhsu. 2001. Undergraduate Students' Goal Orientations And Their Relationship To Perceived Parenting Styles. **College Student Journal**. c. 35. s. 2: 182-192.
- Gordon, Thomas. 2010. **Etkili Anne-Baba Eğitiminde Uygulamalar**. 2. bs. çev. Hale Vardar. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Göç, Zeynep. 2008. Predictive Role of Perfectionism On Academic Achievement and Life Satisfaction. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göknar, Özcan. **Bilinçli Çocuk Yetiştirme**, 1.bs. Antalya: Akdeniz Kitabevi, 2003.
- Gönen, Mübeccel, Durmuş Aslan, Müdüriye Bıçakçı, Gülhan Güven, Sezai Koçyiğit, Maide Orçan, Arzu Özyürek, Perihan Ünüvar, Zeliha Yazıcı. 2010. Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Dil Etkinliklerini Uygulama Biçimlerinin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.0. s.19: 23-40.
- Görücü, Alpaslan, Nurşen Karakuş. 2017. Anne Tutumlarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s. 37: 316-326.
- Griffith, James. 1985. Social Support Providers: Who Are They? Where Are They Met? and the Relationship of Network Characteristics to Psychological Distress. **Basic And Applied Social Psychology**. c. 6. s. 1: 41-60.

- Grob, Alexander. 1995. Subjective well-being and significant life-events across the life span. **Swiss Journal of Psychology**. c. 54. s. 1: 3–18.
- Gültekin, Zuhâl. 2011. Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Reddiyle Baş Etmeleri ile Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Eş Kabul-Reddiyle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneş, Firdevs. 2010. Ninnilerin Çocukların Dil ve Zihinsel Gelişimine Etkisi. **Journal of World of Turks**. c.2. s.3: 27-38.
- Güngör-Baran, Aylin. 2004. Türkiye’de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi. **Hacettepe Üniversitesi Tıbbi Araştırmaları**. s. 1: 31-42.
- Güngör, Hande. 2009. Ebeveyn ve Öğretmen Mükemmeliyetçiliğinin 5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeyini Öngörmedeki Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, Mehmet. 2014. Okulöncesi Dönem Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.11. s.28: 199-216.
- Güreşçi, Ertuğrul. 2011. Türkiye’de Köyden Kente Göç ve Düşündürdükleri. **Sosyoekonomi**. c. 15. s. 15: 125-135.
- Gürler, Adem. 2005. Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hastings, Paul D., Joan E. Grusec. 1998. Parenting goals as organizers of responses to parent-child disagreement. **Developmental Psychology**. c.34. s.3: 465-479.
- Hays, Alexie, Haley Kranstuber Horstman, Ryan Maliski, R. 2016. Parent–Child Interaction. **Communication: Oxford Research Encyclopedias**. Columbia: University of Missouri DOI: 10.1093/acrefore/9780190228613.013.278.
- Headey, Bruce, Alexander Wearing. 1989. Personality, Life Events, and Subjective Well-Being: Toward a Dynamic Equilibrium Model. **Journal of Personality and Social Psychology**. c. 57. s. 4: 731-739.
- Hibbard, David R., Gail E. Walton. 2014. Exploring The Development Of Perfectionism: The Influence Of Parenting Style And Gender. **Social Behavior And Personality**. c. 42. s. 2: 269-278.
- Higgins, E. Tory. 1987. Self-Discrepancy: A Theory Relating Self and Affect. **Psychological Review**. c. 94. s. 3: 319-340.
- Holland, Melissa Lea, Kenneth W. Merrell. 1998. Social-emotional characteristics of preschoolaged children referred for Child Find screening and assessment: A comparative study. **Research in Developmental Disabilities**. c. 19. s. 2: 167-179.

- Hollander, Edwin P., Lynn R. Offermann. 1990. Power and leadership in organizations: Relationships in transition. **American Psychologist**. c. 45. s. 2: 179-189.
- Holman, Amanda, Jody Koenig Kellas. 2015. High School Adolescents' Perceptions of the Parent–Child Sex Talk: How Communication, Relational, and Family Factors Relate to Sexual Health. **Southern Communication Journal**. c. 80. s. 5: 388-403.
- Hong, Yonghee, Haejeon Kim, Wooyong Jeun. 2016. A Study on What Makes Young Children Happy. **Asia-Pacific Journal Of Research In Early Childhood Education**. c.10. s.2: 47-70.
- Hurwitz, Sally C., Maryjane Blasi. (2002) For Parents Particularly: To Be Successful-Let Them Play!. **Childhood Education**. c. 79. s. 2: 101-102.
- Işık, Şevket. 2005. Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. **Ege Coğrafya Dergisi**. s. 14: 57-71.
- Işıkoğlu Erdoğan, Nesrin, Gamzegül Tetik, Sibel Yoleri, S. 2017. Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Mizaç Özellikleri ile İlişisinin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.42: 226-239.
- İkiz, Selin. 2015. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnan Kızıltepe, Gözde, Özgün Uyanık, Suphi Özsüer, Münevver Can Yaşar, 2013. 61-72 aylık çocukların demokratik tutum ve davranışlarının anne görüşlerine göre değerlendirilmesi. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c.17. s.3: 227-244.
- İzmir Karaduman, Deniz. 2012. İlköğretim I. Kademe 4.Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jersild, Arthur T. 1979. **Çocuk Psikolojisi**. çev. Gülseren Günçe. 3. Bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Basımevi. 118-648.
- Johnson, Alexis K. 2006. Physical And Psychological Aggression And The Use Of Parenting Styles: A Comparison Of African-American And Caucasian Families. Yüksek Lisans Tezi. University of Maryland, Faculty of the Graduate School.
- Johnston, Jane, John Halocha. 2010. **Early childhood and primary education Readings and reflections**. 1. bs. Berkshire: Open University Press.
- Julian, Teresa W., Mary W. McKelvey, Patrick C. McKenry, 1994. Cultural Variations in Parenting: Perceptions of Caucasian, African-American, Hispanic and Asian-American Parents. **Family Relations**. c.43. s.1: 30-37.
- Jutengren, Göran, Kerstin Palmerus. 2002. A Comparison of Swedish and US Fathers’ Self-reported Use of Parental Discipline. **Children & Society**. c.16. s.4: 246–259.

- Kabasakal, Canan. 2012. Çocuk Psikiyatri Polikliniğine İlk Başvuran Ailelerin Aile İşlevselliği Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kandır, Adalet. 2004. **Gelişimde 3-6 yaş- Çocuğum Büyüyor**. 2. bs. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Kapçı, Emine Gül, Sevgi Küçüker. 2006. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. **Türk Psikiyatri Dergisi**. c.17. s.4: 286-295.
- Karabulut Demir, Evren. 2007. Ebeveyn Tutum Ölçeği (Etö). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöz, Yalçın. 2016. **SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karakaya, İsmail. 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. ed. Abdurrahman Tanrıöğen. 4. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karakuş, Özlem, Hasan Hüseyin Tekin. 2012. Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği). **Sosyal Politika Çalışmaları**. c. 7. s. 29: 29-44.
- Karataş, Kasım. 2001. Toplumsal Değişme ve Aile. **Toplum ve Sosyal Hizmet**. c. 12. s. 2: 89-98.
- Kaya, Mevlüt. 1997. Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğın Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. c.9. s.9:193-204.
- Kesici, Şahin, Mehmet Taki Yılmaz, M. 2014. Anne Baba Tutumları ve Kardeş Sırasının Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışlarının Gelişimine Etkisi. **Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi**. c.4. s.6: 131-157.
- Keskiner, Pınar. 2012. The Relationship Between Perceived Parental Acceptance And Children's Psychological Adjustment In The Context Of Parental Power And Prestige In A Turkish Youth Sample. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Selim. 2016. Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. **Journal of Mood Disorders (JMOOD)**. c. 6. s. 1:47-48.
- Kırdök, Oğuzhan. 2004. Olumlu ve Olumsuz Mükemmelliyetçilik Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koenig Kellas, Jody, Haley Kranstuber Horstman. 2015. Communicated narrative sensemaking: Understanding family narratives, storytelling, and the construction of meaning through a communicative lens. **The Sage handbook of family communication**. ed. Lynn H. Turner ve Richard West. s.s. 76–90. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kol, Suat. 2011. Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.21. s.21: 1-21.

- Köker, Süreyya. 1991. Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuczynski, Leon. 1984. Socialization Goals and Mother-Child Interaction: Strategies for Long-Term and Short-Term Compliance. **Developmental Psychology**. c. 20. s. 6: 1061-1073.
- Kulaksızoğlu, Adnan. 2003. **Kişisel Gelişim Uygulamaları**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- _____. 2004. **Ergenlik Psikolojisi**. 6.bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kul Parlak, Nurgün. 2016. Avrupa Birliği'nde İş-Yaşam Dengesine Yönelik Uyumlaştırma Politikaları: Ebeveyn İzni. **Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi**. c.32. s.1: 56-91.
- Kunt, Veysel. 2003. Suç ve Çocuk. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuru Örgün, Selda. 2000. Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuru Turaşlı, 2012. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. **Okul Öncesi Eğitime Giriş**. ed. Gelengül Haktanır. 7. bs. Ankara: Anı Yayıncılık. ss. 1-26.
- Laippala, Pekka, Eija Paavilainen, Katja Rask, Paivi A°stedt-Kurki. 2003. Adolescent Subjective Well-Being And Family Dynamics. **Nordic College of Caring Sciences, Scandinavian Journal of Caring Science**. c.17. s.2: 129–138.
- Lam, Wai-Lim, Sing Lau, Kwok Leung. 1998. Parenting Styles and Academic Achievement: A Cross-Cultural Study. **Merrill-Palmer Quarterly**. c.44. s.2: 157-172.
- Lansford, Jennifer E., Elizabeth A. Vandewater. 1998. Influences of Family Structure and Parental Conflict on Children's Well-Being. **Family Relations**. c.47. s.4: 323-330.
- Larsen, Randy J. 2000. Toward a Science of Mood Regulation. **Psychological Inquiry**. c. 11. s. 3: 129-141.
- Leary, Mark R., Robin M. Kowalski. 1995. **Social Anxiety**. New York: Guilford.
- Lippman, Laura H. Kristin A. Moore, Hugh McIntosh. 2011. Positive Indicators of Child Well-Being: A Conceptual Framework, Measures, and Methodological Issues. **Applied Research Quality Life**. s. 6: 425–44.
- Liyanage, Kumari Chandani Galboda, Martin James Prince, Stephen Scott. 2003. Mother-child joint activity and behaviour problems of pre-school children. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. c. 44. s. 7: 1037–1048.

- Luster, Tom, Kelly Rhoades, Bruce Haas. 1989. The Relation between Parental Values and Parenting Behavior: A Test of the Kohn Hypothesis. **Journal of Marriage and Family**. c. 51. s. 1: 139-147.
- Maccoby, E. E., Martin, J. A. 1983. Socialization in the Context of Family: Parent Child Interaction. **Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development**. ed. Mussen, P.H. ve Hetherington, E.M. s. 1-101. New York: Willey.
- Maslow, Abraham H. 1954. **Motivation and personality**. 3. bs. New York: Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
- Masselot, Annick, Eugenia Caracciolo di Torella. 2010. The Leave Provisions. **Reconciling Work and Family Life in EU Law and Policy**. London: Palgrave Macmillan.
- McElwain, Nancy L., Brenda L. Volling. 2005. Preschool children's interactions with friends and older siblings: relationship specificity and joint contributions to problem behavior. **Journal of Family Psychology**. c.19. s. 4: 486-496.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). 2012. **Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)**. Ankara.
- _____. 2013. **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Psiko-motor Gelişimi**. Ankara.
- Medved, Caryn E., Shannon M. Brogan, Andrea M. McClanahan, Jeremiah F. Morris, Gregory J. Shepherd. 2006. Family and Work Socializing Communication: Messages, Gender, and Ideological Implications. **The Journal of Family Communication**. c. 6. s. 3: 161-180.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). 2011. **Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler**. Millî Eğitim Bakanlığı, http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Erken%20%C3%87ocukluk%20E%C4%9Fitiminde%20Temel%20%C4%B0lkel er.pdf [16.08.2019].
- _____. 2013. **Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi: Dil Gelişimi**. Millî Eğitim Bakanlığı, http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Dil%20Geli%C5%9Fimi.pdf [29.04.2020].
- Milteer, Regina, Kenneth R. Ginsburg. 2012. Clinical Report: The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bond: Focus on Children in Poverty. **American Academy of Pediatrics**. c.129. s.1: 204-213.
- Moore, Andrew, Roger Crisp. 1996. Welfarism in moral theory. **Australasian Journal of Philosophy**. c. 74. s. 4: 598-613.
- Morr Serewicz, Mary Claire. 2013. Introducing the Special Issue on Communication Privacy Management Theory and Family Privacy Regulation. **Journal of Family Communication**. c. 13. s. 1: 2-5.
- Mpofu, Elias. 1999. Modernity and Subjective Well-Being In Zimbabwean College Students. **South African Journal of Psychology**. c. 29. s. 4.
- Muris, Peter, Pim Steerneman, Harald Merckelbach, Cor Meester. 1996. The role of parental fearfulness and modeling in children's fear. **Behaviour Research Therapy**. c. 34. s. 3: 265-268.

- Mutallimova, Sevinj. 2014. Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeyi ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- National Research Council, Institute of Medicine. 2000. **From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development**. ed. Shonkoff JP, Phillips DA. Washington, DC: National Academies Press.
- Nazlı, Serap. 2016. **Aile Danışmanlığı**. 12. bs. Ankara: Anı Yayıncılık. s.s. 15-63.
- Ndiaye, Khadidiatou, Kami J. Silk, Jennifer Anderson, Haley Kranstuber Horstman, Amanda Carpenter, Allison Hurley, Jeffrey Proulx. 2013. Using an Ecological Framework to Understand Parent–Child Communication about Nutritional Decision-Making and Behavior. **Journal of Applied Communication Research**. c. 41. s. 3: 253-274.
- Nur Şahin, Gülin. 2011. Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oğuz, Vuslat, Özcan Sezer. 2010. Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c. 18. s. 3: 743-758.
- Olivari, Maria Giulia, Elisabeth Hertfelt Wahn, Katerina Maridaki Kassotaki, Katerina Antonopoulou Emanuela Confalonieri. 2015. Adolescent Perceptions of Parenting Styles in Sweden, Italy and Greece: An Exploratory Study. **Europe's Journal of Psychology**. c.11. s.2: 244–258.
- Orçan, Maide. 2012. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Temel Özellikleri ve Gereksinimleri. **Okul Öncesi Eğitime Giriş**. ed. Gelengül Haktanır. 7. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Otrar, Mustafa. [14.02.2020]. Dağılımların Normalligi ve Normalligin Test Edilmesi. <http://mustafaotrar.net/istatistik/dagilimlarin-normalligi-ve-normalligin-testedilmesi/>.
- Önder, Alev. 2004. **Ailede İletişim: Konuşarak ve Dinleyerek Anlaşalım**. 2. bs. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Öngider, Nilgün. 2013. Anne Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry**. c.5. s.4:420-440.
- Öter, Adem. 2005. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öz, İlkim. 1997. Çocukta Bilişsel Gelişim. Çocuk Olmak: Çocuğun Gelişim Özellikleri. Ankara: Kök Yayıncılık. s. 45-54.
- Özbey, Saide. 2009. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (Pkbs–2) Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- _____. 2010. Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkma Ailenin Rolü. **Aile ve Toplum**. c.6. s.22: 9-18.

- Özçiçek, Gözde. 2014. Çocuğun Benlik Kavramının Olumluluğu, Annenin Mükemmeliyetçiliği ve Anne Kabul Red Algisi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özel, Erdoğan, Hikmet Zelyurt. 2016. Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. s.36: 9-34.
- Özen Altıncaynak, Şenay. 2019. Investigation of the Relationship between Parental Attitudes and Children's Receptive and Expressive Language Skills. **Universal Journal of Educational Research**. c.7. s.3: 892-903.
- Özen Kapız, Serap. 2002. İş-Aile Yaşamı Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 4. s. 3: 139-153.
- Özgüven, İbrahim Ethem. 2001. **Ailede İletişim ve Yaşam**. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkan, İsa. 2014. Ergenlerde Anne Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkan, İsa, Arzu Özyürek. 2015. Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.15. s.2: 280-296.
- Özkiraz, Ahmet, Gül İşçi Baş. 2016. Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunda Aile Yapısı ve Boşanma. **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**. c.18. s. 30: 87-95.
- Özmen, Haluk. 2019. Öğrenme Kuramları ve Fen Bilimleri Öğretimindeki Uygulamaları. **Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi**. ed. Salih Çepni. 14. bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Özmert, Elif N. 2005. Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-I: Beslenme. **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**. c.48. s.2: 179-195.
- Öztürk, Canan, Deniz Şanlı. 2012. Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.32: 31-48.
- Öztürk, Nur. 2017. 6. 7. Ve 8.Sınıf Öğrencilerinde, Ailelerin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile İstismar Arasındaki Bağlantının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyavru, Neşe Coşkun. 2008. İlköğretim ve Lise Öğrencilerinin Ağabey veya Ablalarıyla İlişkide Algıladıkları Kabul-Reddin Anne-Baba Kabul-Reddi, Psikolojik Uyum, Aile-İçi Çatışma ve Eş Kabul-Reddi ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyürek, Arzu. 2017. Okul Öncesi Çocuğa Sahip Anne-Babalara Yönelik “Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” Geliştirme Çalışması. **Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi**. c.2. s.1: 26-38.

- Özyürek, Arzu, Fatma Tezel Şahin. 2005. 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.25. s.2: 19-34.
- _____. 2008. 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. c.6. s.3: 395-414.
- _____. 2017. Anne Baba Olmak ve Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları. **Anne Baba Olmak**. ed. Tülin Güler Yıldız. Pegem Akademi Yayıncılık. s.41-57.
- Palut, Birsen. 2008. Düşünme Stilleri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.24: 01-11.
- Park, Nansook. 2004. The Role of Subjective Well-Being in Positive Youth Development. **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**. c.591. s.1: 25-39.
- Petronio, Sandra. 2002. **Boundaries of Privacy: Dialectics of Disclosure**. ed. Dudley D. Cahn. Albany: State University of New York Press.
- _____. 2010. Communication Privacy Management Theory: WhatDo We Know About Family Privacy Regulation? **Journal of Family Theory & Review**. s. 2: 175–196.
- Piaget, Jean. 1929. **The child's conception of the world**. London: Routledge & K. Paul.
- Polat, Selma. 2010. Şizofreni Hastaları ve Kardeşlerinde Düşünce Bozukluğu ve Aile İşlevleri ile İlişkileri. Uzmanlık Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Potts, Nicki L., Barbara L. Mandleco. 2012. **Pediatric Nursing: Caring for Children and Their Families**. 3. bs. Delmar. Cengage Learning.
- Preedy, Pat, Kay Sanderson. 2016. Supporting Parents of Preschool Children to Develop Strategies for Schema-Based Play Activities to Enhance Attachment and Well-being: A Preliminary Study in the United Arab Emirates. **FIRE: Forum for International Research in Education**. c.3, s.2: 25-40.
- Quintana, Stephen M., Ruth K. Chao, William E. Cross, Jr, Diane Hughes, Sharon Nelson-Le Gall, Frances E. Aboud, Josefina Contreras-Grau, Cynthia Hudley, Lynn S. Liben, Deborah L. Vietze. 2006. Race, ethnicity, and culture in child development: Contemporary research and future directions. **Child Development**. c. 77. s. 5: 1129-1141.
- Rodriguez, Christina M. 2003. Parental Discipline and Abuse Potential Affects on Child Depression, Anxiety, and Attributions. **Journal of Marriage and Family**. c.65. s.4: 809–817.
- Rogers, Helen, Matthews, J. 2004. The parenting sense of competence scale: Investigation of the factor structure, reliability, and validity for an Australian sample. **Australian Psychologist**. c. 39. s. 1: 88 – 96.
- Rohner, Ronald P. 1986. **New perspectives on family. The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory**. Sage Publications, Inc.
- _____. 2004. The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. **American Psychologist**. c. 59. s. 8:830-40.

- Rothbart, Mary K., Douglas Derryberr, Michael Posner. 1994. A psychobiological approach to the development of temperament. In J.E. Bates & T.D. Wachs (Eds.), *Temperament: Individual differences at the interface of biology and behavior*. **American Psychological Association**. s.s.83-116.
- Ryan, Richard M., Edward L. Deci. 2000a. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. **Psychological Inquiry**. c. 11. s. 4: 227-268.
- _____. 2000b. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. **American Psychologist**. c. 55. s. 1:68-78.
- Ryff, Carol D., Corey Lee M. Keyes. 1995. The Structure of Psychological Well-Being Revisited. **Journal of Personality and Social Psychology**. c. 69. s. 4:719-27.
- Saarni, Carolyn. 2001. Cognition, Context, and Goals: Significant Components in Social-Emotional Effectiveness. **Social Development**. c. 10. s. 1: 125-129.
- Salary, Raziye, Anna Sarkadi, Michael B. Wells, M.B. 2014. Child behaviour problems, parenting behaviours and parental adjustment in mothers and fathers in Sweden. **Scandinavian Journal of Public Health**. c.42. s.7: 547–553.
- Saygın, Yeliz. 2008. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Scanlon, Thomas M., 1996. **The status of well-being**. The Tanner lectures on human values. University of Michigan. s.s. 93–142.
- Schickedanz, Judith A. 1995. Family Socialization And Academic Achievement. **The Journal of Education**, c.177 s.1: 17-38.
- Schrodt, Paul, Amber S. Messersmith, Paul L. Witt. 2008. A Meta-Analytical Review of Family Communication Patterns and their Associations with Information Processing, Behavioral, and Psychosocial Outcomes. **Communication Monographs**. c. 75. s. 3: 248-269.
- Schrodt, Paul, Andrew M. Ledbetter, Jennifer K. Ohrt. 2007. Parental Confirmation and Affection as Mediators of Family Communication Patterns and Children's Mental Well-Being. **The Journal of Family Communication**. c. 7. s. 1: 23-46.
- Selam, Gülşen. 2018. 20-35 Yaş Arasındaki Kadınlardaki Cinsel Mitler ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sever, Leyla. 1985. Change In Women's Perceptions Of Parental Child Rearing Practices, Attitudes And Beliefs In The Context Of Social Change In Turkey. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer, Özcan. 2010. Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, c.7. s.1: 1-19.
- Sillars, Alan, Daniel J. Canary, Melissa Tafoya. 2004. **Communication, conflict, and the quality of family relationship**. Handbook of family communication. ed. Anita L. Vangelisti. 413– 446. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum

- Sillars, Alan, Smith Traci, Ascan Koerner. 2010. Misattributions contributing to empathic (in)accuracy during parent–adolescent conflict discussions. **Journal of Social and Personal Relationships**. c. 27. s. 6: 727–747.
- Söylemez, Sebahat. 2004. **Çocuk ve Disiplin: Çocuğumu Nasıl Yetiştirmeliyim?** 2. bs. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Steinberg, Laurence. 2007. **Ergenlik**. çev. Kollektif. 3.bs. Ankara. İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Sürücü, Abdullah. 2005. Anne-baba çocuk iletişimi. **Öğretmenin Dünyası, Odunpazarı Belediyesi Yayınları**. c.10. s.3: 169-186.
- Şengün, Mustafa. 2013. Anne-Baba Tutumuna Göre Lise Öğrencilerinin Ahlâki Olgunluk Düzeyleri. **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. c. 12. s. 23: 203-215.
- Şirin, Asiye Büşra. 2011. Mükemmeliyetçilikle İlgili Psiko-eğitim Programının İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Düzeyleri ve Akademik Başarılarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2020. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96254/kultur.html> [29.06.2020].
- Tekin Epik, Meryem, Özal Çiçek, Selin Altay. 2017. Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Roller. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. c. 17. s. 38: 35-58.
- Temiz, Aslı. 2019. Okul Öncesi Dönemde Davranışsal Öz-Düzenleme Becerilerinin Çocuğa ve Aileye İlişkin Değişkenler ile Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tezcan, Mahmut. 2010. **Sosyolojiye Giriş**. 5. bs. Ankara: Anı Yayınları.
- Tezel Şahin, Fatma. 2014. Mother – Child Relation And Factors Affecting This Relation. **International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)**. c.2. s.3: 79-88.
- Tomasello, Michael, Nameera Akhtar. 1995. Two-Year-Olds Use Pragmatic Cues to Differentiate Reference to Objects and Actions. **Cognitive Development**. c. 10. s. 2: 201-224.
- Topçu Bilir, Zeynep, Aylin Sop. 2016. Okul Öncesi Dönemindeki Çocukların Aile İlişkileri ile Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. s. 40: 20-43.
- Turgut, Yıldız. 2014. Verilerin Kaydedilmesi, Analizi, Yorumlanması: Nicel ve Nitel. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. ed. Abdurrahman Tanrıöğen. 4. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Turğut, Faruk. 2017. Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. **Medeniyet ve Toplum**. c.1. s.1: 93-117.

- Tuzcuoğlu, Necla, Senai Tuzcuoğlu. 2007. **Çocuğun Cinsel Eğitimi-Anne Ben Nasıl Doğdum?** 4.bs. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Tuzgöl Dost, Meliha. 2004. Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu, 2019. <https://sozluk.gov.tr/> [24.03.2020].
- Türnüklü, Abbas, Fulya Yalçın. 2011. Algılanan Ana-Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. **E-Journal of New World Sciences Academy**. c.6. s.1: 717-735.
- Uçur, Zeynep Elvan. 2005. Farklı Aile Tutumlarının Okulöncesi Dönem 5 Yaş Çocuklarının Bilişsel Performans Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UNICEF. 2001. The State Of The World's Children 2001: Early Childhood.
- Uyanık Balat, Gülден. 2007. İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi. **Eğitim ve Bilim**. c. 32. s. 143: 89-99.
- Uyanık Balat, Gülден, Elif Yılmaz. 2014. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Ebeveyn Öz Yeterlilik Algılarının İncelenmesi. **NWSA-Education Sciences**. c.9. s.4: 394-402.
- Uygun, Nur. 2018. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Oyun Davranışları, Sosyal Yetkinlik Davranışları ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal, Vehbi. 2013. Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 6. s. 26: 588-602.
- Ünlü, Şenil. 2010. Being Fathered And Being A Father: Examination Of The General Pattern Of Turkish Fathers' And Their Own Fathers' Involvement Level For Children Between The Ages Of 0-8. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal Seydooğulları, Sedef. 2008. Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weisner, Thomas S. 2002. Ecocultural Understanding of Children's Developmental Pathways. **Human Development**. c. 45. s. 4: 275-281.
- Veenhoven, Ruut. 1991. Is Happiness Relative? **Social Indicators Research**. c. 24. s. 1:1-34.
- Yağbasan, Mustafa, Nural İmik. 2006. Öğretmenlerin Aile İçi İletişimi (Malatya Örneği). **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 16. s. 2: 227-245.
- Yapıcı, Şenay. 2010. Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. c. 5. s. 4: 1544-1570.

- Yaprak, Betül. 2007. İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yaşar Ekici, Fatma. 2014. Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. **The Journal of Academic Social Science Studies**. s. 30: 209-224.
- Yaşar, Fatoş. 2009. İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyum Düzeyiyle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Çiğdem. 2006. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, Haluk. 1996. **Ana- Baba ve Çocuk**. 9.bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____. 2001. **Çocuk Psikolojisi**, 21. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____. 2003. **Çocuğu Tanımak ve Anlamak**. 2. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yetim, Ünsal. 2001. **Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri**. 1. bs. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yıldırım, İbrahim. 2010. **Anne Baba Desteği ve Başarı: Anne Babalar Çocuklarına Nasıl Destek Olabilirler?** Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, Ergün. 2011. Aile ve Evlilik Türleri. **Aile Sosyolojisi**. ed. Kadir Canatan-Ergün Yıldırım. 2. bs. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Yıldız, S. Armağan. 2004. Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. **Polis Bilimleri Dergisi**. c.6. s.3-4: 131-150.
- _____. 2006. Ebeveynin Sorun Çözme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Deneysel Bir Çalışma. **M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**. s.24: 231-244.
- Yılmaz, Ayşen. 1999. Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar [Parenting Styles: Theoretical Considerations and Empirical Studies]. **Türk Psikoloji Yazıları**. c. 1. s. 3: 99-118.
- Yılmaz, Hasan. 2018. Türk, Kırgız ve Rus Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kùltürler Arası Karşılaştırma. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c. 7. s.3: 613-635.
- Yılmaz, Yasemin. 2007. Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yörükoğlu, Atalay. 1985. **Gençlik çağı: ruh sağlığı ve ruhsal sorunları**. 5. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

_____. 1987. **Çocuk Ruh Sağlığı**. 13. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yüksel, Raziye, Haktan Demircioğlu. 2019. Annelerin Farklı Kültürde Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma: Amsterdam Örneği. **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. c. 9. s. 1: 171-187.

Zırlı Kaplan, Selgin. [13.05.2020]. Bizde doğum izni, İsveç'te ebeveyn izni. https://www.academia.edu/13292582/Bizde_Dogum_Izni_Isvecte_Ebeveyn_Izni

EKLER

EK 1: Veri Toplama Aracı

Evrak Tarih ve Sayısı :31.10.2019 - E.1910310081 Yazının Ekidir

Yaş			
İş			
Ekonomik düzey	() Düşük	() Orta	() Yüksek
Eğitim	() Ön Lisans	() Lisans	() Lisansüstü
Medeni Durum	() Evli	() Boşanmış	
Çocuğa Günlük Ayılan Zaman	() 0-2 saat	() 3-5	() 6-8

ANNELER TARAFINDAN KULLANILAN MUTLULUK ARTIRICI STRATEJİLERİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocuğunuza mutlu etmek için geçen haftadan bugüne yaptıklarınıza yönelik ifadeler yer almaktadır. Sizden istenen, her bu ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyup sizin için ne kadar uygun olduğunu değerlendirmanızdir.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Çocuğumu mutlu etmek için ona sarıldım.				
2	Çocuğumu mutlu etmek için onu öptüm.				
3	Çocuğuma mutlu etmek için onu kucakladım.				
4	Çocuğuma mutlu etmek için onunla oyun oynadım.				
5	Çocuğumu mutlu etmek için mimik hareketleri yapıp onu eğlendirdim.				
6	Çocuğumu mutlu etmek için ona şarkı ve ninni söyledim.				
7	Çocuğumu mutlu etmek için istediği çizgi filmi izlettim.				
8	Çocuğumu mutlu etmek için sevdiği yiyecekleri verdim.				
9	Çocuğumu mutlu etmek için hoşuna gidecek oyuncaklardan aldım.				
10	Çocuğumu mutlu etmek için onu gezdirdim.				
11	Çocuğumu mutlu etmek için onu parka götürdüm.				
12	Çocuğumu mutlu etmek için alışveriş merkezi çarşı gibi yerlere götürdüm.				

Ek 2. Veri Toplama Aracının İsveççe Versiyonu

30.03.2020

Föräldraenkät till turkisk studie

Föräldraenkät till turkisk studie

Kübra har tidigare varit på Solrosens förskola som student. Hon är utbytesstudent från Turkiet som just nu läser en masterutbildning i "Preschool Education". I masterutbildningen ingår en studie som Kübra önskar att göra med hjälp av denna föräldraenkät (Del 1 handlar om dig som svarar på enkäten och Del 2 är själva frågorna för studien). Studien syftar till att undersöka vilka strategier föräldrar använder för att öka deras barns välbefinnande.

1. Ålder (förälder)

2. Kön (förälder)

☐ Kvinna

☐ Man

☐ Annat

3. Sysselsättningsgrad (studier/arbete/annat)

☐ Föräldraledig

☐ Deltid

☐ Heltid

☐ Annat

4. Civilstånd

☐ 1-Gift/Sambo

☐ 2-Ensamstående

☐ 3-Annat

5. Utbildning

☐ 1-Grundskola

☐ 2-Gymnasium

☐ 3-Högskola/universitet

☐ 4-Annat

6. Antal barn

☐ 1-1

☐ 2-2

☐ 3-3 eller fler

7. Barnets kön

☐ 1-Pojke

☐ 2-Flicka

☐ 3-Annat

Föräldraenkät

Vilka strategier tycker du är viktiga för att glädja ditt barn? Välj någon av svarsalternativen för de påståenden som listas nedanför.

1-För att glädja mitt barn är det viktigt att krama henne/honom.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

2-För att glädja mitt barn är det viktigt att pussa henne/honom.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

3-För att glädja mitt barn är det viktigt att leka med henne/honom.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

4-För att glädja mitt barn är det viktigt att använda mitt kroppsspråk för att underhålla henne/honom (ex. tittut).

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

5-För att glädja mitt barn är det viktigt att sjunga en sång eller vaggvisa för henne/honom.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

6-För att glädja mitt barn glad är det viktigt att låta henne/honom se på det tv-program som hon/han gillar.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

7-För att glädja mitt barn är det viktigt att laga hennes/hans favoritmat.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

8-För att glädja mitt barn är det viktigt att köpa den leksak som hon/han vill ha.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

9-För att glädja mitt barn är det viktigt att ta ut henne/honom på en promenad.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

10-För att glädja mitt barn är det viktigt att ta henne/honom till lekplatsen.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

11-För att glädja mitt barn är det viktigt att ta henne/honom till ett köpcentrum.

Håller inte alls med ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Håller helt med

This content is neither created nor endorsed by Google.

EK 3: Aydınlatılmış Onam Formu

Evrak Tarih ve Sayısı :31.10.2019 - E.1910310081 Yazının Ekidir

25/09/2019

KATILIMCILARIN GÖNÜLLÜLÜĞÜ VE AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu araştırma, 1-5 yaş arası okul öncesi dönemde çocuğu olan 100 Türk ve 100 İsveçli anne arasındaki mutluluk artırıcı stratejilerin karşılaştırılması için yapılmaktadır. Araştırmanın amacı ise 1-5 yaş arası çocuğu olan Türk ve İsveçli annelerin ne oranda çocuklarının mutluluğunu farklı kılan stratejiler uyguladıklarına dair sayısal veriler elde edilmesidir. Araştırma, 1-5 yaş arası erken çocukluk dönemi çocuğu olan Türk ve İsveçli anneleri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini 1-5 yaş arası çocuğu olan 100 Türk ve 100 İsveçli anne oluşturmaktadır. İsveç'in Sundsvall şehrinde bulunan 100 İsveçli ve gönüllü 100 anne ile gerçekleştirilmiş olup Türkiye'de de 100 Türk ve gönüllü anne ile gerçekleştirilmek istenmektedir. Araştırma, danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Özkan Sapsağlam tarafından geliştirilen "ANNELER TARAFINDAN KULLANILAN MUTLULUK ARTIRICI STRATEJİLERİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ" adlı ölçek kullanılarak yapılmaktadır. Araştırmanın İsveçli annelerle yapılacak kısmı, İsveç'te bulunduğum süre boyunca çalıştığım okullardaki çocukların anneleriyle yapılmıştır. Halihazırda bulunan ölçek, önce orada bulunan hocalarla iletişimimi rahat sağlayabilmem adına İngilizce'ye, ardından annelere uygulayabilmem için İsveççe'ye çevrilmiştir. Ölçek, İsveççe'ye çevrildikten sonra 3 uzman görüşü alınarak velilere uygulanmıştır. Velilere uygulanması ise online gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de ise seçilecek okullarda yapılmak istenmektedir. Veriler elde edildikten sonra SPSS kullanılarak sonuçlar raporlaştırılacaktır.

Araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisi Kübra Baltacı ve tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Özkan Sapsağlam tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırma ölçeğinde bulunan değişkenler annelerin genel değişkenleriyle ilgilidir. Bulunan değişkenlerde özel hayatın ihlali söz konusu değildir. Araştırma sürecinde katılımcılardan yalnızca ölçeği cevaplandırmaları istenmektedir. Araştırmaya katılmak isteyen katılımcıların gönüllülüğü esastır.

Bu belge, 25/09/2019 tarihinde Ç.Ü. Elektronik Anıtlı Kurumuna girilmiştir. Ç.Ü. Elektronik Anıtlı Kurumuna girilmiştir.
<http://www.ctys.yildiz.edu.tr/Dogrulama/Index?EvrakNo=E.1910310081&EvrakKodu=82DD2373>

Evrak Tarih ve Sayısı :31.10.2019 - E.1910310081 Yazının Ekidir

Bu form ile araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum ve özel hayatımla ilgili herhangi bir sıkıntı oluşturmadığı için araştırmacılara bu çalışmayı yapmalarına izin veriyorum.

Eğer katılmak istiyorsanız lütfen yukarıdaki metni aşağıdaki kutucuğa yazınız.

127

EK 4: Anket ve Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.22724459
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

18/11/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Yıldız Teknik Üniversitesinin 13.10.2019 tarihli ve 1910310081 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü' nün 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 15.11.2019 tarihli tutanağı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Kübra BALTAÇ'ın "**Türk ve İsveçli Annelerin Çocukları için Kullandıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerin Karşılaştırılması**" konulu tezi kapsamında, ilimiz Güngören ilçesinde bulunan ilkokullarda; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.**

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
18/11/2019

Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin Aydın BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 384 34 00-3628

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0581-ca95-3550-b192-6e73 kodu ile teyit edilebilir.

EK 5: Araştırma Değerlendirme Formu

12.11.2019

İstanbul MEM Strateji Geliştirme Bölümü Anket Takip Sayfası

21635134/9

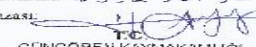
T.C.		
İSTANBUL VALİLİĞİ		
İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü		
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU		
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN		
Adı Soyadı	Kübra BALTACI	
Kurumu / Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	
Araştırma yapılacak iller	İstanbul	
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Güngören İlçesi Atatürk İlkokulu, Güngören Polis Amca Anaokulu, Küçükçekmece İlçesi Atakent Anaokulu, Ali Cevat Özyurt İlkokulu,.....	
Araştırmanın Konusu	Türk ve İsveçli Annelerin Çocukları için Kullandıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerin Karşılaştırılması	
Üniversite / Kurum onayı	• Var	
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tezi	
Veri toplama araçları	Anket	
Görüş istenilecek Birim/Birimler		
KOMİSYON GÖRÜŞÜ		
• Veri toplama araçlarının eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ve araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla yürütülmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.		
Komisyon kararı	• Oybirliğiyle Alınmıştır.	
Muhallif Üyenin Adı Soyadı :	Gerekçesi ;	
KOMİSYON		
Ünvan	Adı Soyadı	İmza
(12.11/2019) Üye :	Erden KAZEL	
(12.11/2019) Üye :	Deniz GELİG	
(12.11/2019) Üye :	Nurhan SÖNMEZ	

Timur TUĞRAL
Şube Müdürü

EK 6. Ölçeğin kullanıldığı okullardan alınan izin belgesi 1

Ek 4. Uygulamanın yapılacağı yer (kurum, kuruluş, vs.) izin belgesi

Yıldız Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi olan araştırmacı Kübra Baltacı kurumumuz Güngören Atatürk İlkokulu'nda öğrenimlerine devam eden okul öncesi kademesindeki çocuklarımızın anneleri ile "Türk ve İsveçli Annelerin Çocukları İçin Kullandıkları Mutluluk Aracı Stratejilerinin Karşılaştırılması" isimli çalışmasını yürütmek istemektedir. Araştırmanın Millî Eğitim Bakanlığı onaylı izninin bulunması, katılımcılara herhangi bir risk veya rahatsızlık oluşturmaması gibi önünde bulundurulduğunda çalışmanın kurumumuz açısından herhangi bir sorun teşkil etmediği görülmektedir. Bu nedenle araştırmacının çalışmasını kurumumuzda yürütmemesinin herhangi bir sakıncası bulunmamaktadır.

Kurum yetkilisinin: Müseyin AYDOĞAN
Adı Soyadı: Okul Müdürü
Numarası: 0 532 501 32 63
İmzası:
GÜNGÖREN KAYMAKAMLIĞI
Atatürk İlkokulu Müdürlüğü

EK 7. Ölçeğin kullanıldığı okullardan alınan izin belgesi 2

Ek 4. Uygulamanın yapılacağı yer (kurum, kuruluş, vs.) izin belgesi

Yıldız Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi olan araştırmacı Kübra Baltacı kurumumuz Ali Cevat Özyurt İlkokulu'nda öğrenimlerine devam eden okul öncesi kademesindeki çocuklarımızın anneleri ile "Türk ve İsveçli Annelerin Çocukları İçin Kullandıkları Mutluluk Aracı Stratejilerinin Karşılaştırılması" isimli çalışmasını yürütmek istemektedir. Araştırmanın Millî Eğitim Bakanlığı onaylı izninin bulunması, katılımcılara herhangi bir risk veya rahatsızlık oluşturmaması gibi önünde bulundurulduğunda çalışmanın kurumumuz açısından herhangi bir sorun teşkil etmediği görülmektedir. Bu nedenle araştırmacının çalışmasını kurumumuzda yürütmemesinin herhangi bir sakıncası bulunmamaktadır.

Kurum yetkilisinin:
Adı Soyadı: Okul Müdürü
Numarası: 0 532 501 32 63
İmzası:

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad Kübra Baltacı

Doğum Tarihi 27.08.1995

Doğum Yeri Bolu

Eğitim ve Akademik Durumu

Lise 2009-2013

Lisans 2013-2017

Lisansüstü 2017-devam

İş deneyimi

	Seteney Multi-Lingual Çocuk Evi (İstanbul Avrupa)
	Eğitim » Eğitim » Öğretmen
Eylül 2019 / Şubat 2020	İngilizce Öğretmeni
	Södra Bergets Förskola (İsveç)
	Eğitim » Eğitim » Öğretmen
Nisan 2019 / Haziran 2019	Okul Öncesi Öğretmeni
	Solrosens Förskola (İsveç)
	Eğitim » Eğitim » Öğretmen
Ocak 2019 / Nisan 2019	Okul Öncesi Öğretmeni
	Korsta Förskola (İsveç)
	Eğitim » Eğitim » Öğretmen
Eylül 2018 / Aralık 2018	Okul Öncesi Öğretmeni